
R. Kmet Zupančič, M. Koprivnikar Šušteršič, M. Kovač, J. Kušar, T. Nenadič, J. Povšnar, M. Vendramin

Poslovanje gospodarskih družb v letu 2009 – pregled po dejavnostih

Delovni zvezek števil. 5/2010, let. XIX

Kratka vsebina: Avtorji v delovnem zvezku analizirajo poslovanje gospodarskih družb po posameznih dejavnostih. Poudarek je na zadnjem letu, tj. letu 2009, primerjave pa so mogoče le z letom 2008. Avtorje zanimajo predvsem glavne značilnosti poslovanja in premoženjsko-finančnega položaja družb s poudarkom na dejavnostih, ki vplivajo na ustvarjeno dodano vrednost in konkurenčnost posameznih dejavnosti, ter pomembnejši strukturni premiki.

Ključne besede: gospodarske družbe, poslovni izidi, dodana vrednost, statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida, kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, rudarstvo, predelovalne dejavnosti, oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki ter saniranje okolja, oskrba z elektriko, plinom in paro, gradbeništvo, trgovina, promet in skladiščenje, gostinstvo, informacijske in komunikacijske dejavnosti, poslovanje z nepremičninami, strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, druge raznovrstne poslovne storitve.

Zbirka Delovni zvezki je namenjena objavljanju izsledkov tekočega raziskovalnega dela, analizi podatkovnih serij in predstavitev metodologij s posameznih področij dela Urada. S tem želimo spodbuditi izmenjavo zamisli o ekonomskih in razvojnih vprašanjih, pri čemer je pomembno, da se analize objavijo čim hitreje, tudi če izsledki še niso dokončni.

Mnenja, ugotovitve in sklepi so v celoti avtorjevi in ne izražajo nujno uradnih stališč Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.

Objava in povzemanje publikacije sta dovoljena delno ali v celoti z navedbo vira.

Delovni zvezki Urada RS za makroekonomske analize in razvoj

Izdajatelj:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

Gregorčičeva 27

1000 Ljubljana

Telefon: (+386) 1 478 1012

Telefaks: (+386) 1 478 1070

E-naslov: gp.umar@gov.si

Odgovorna urednica: mag. Barbara Ferk (barbara.ferk@gov.si)

Delovni zvezek: Poslovanje gospodarskih družb v letu 2009 – pregled po dejavnostih

Avtorji:

mag. Rotija Kmet Zupančič (rotija.kmet-zupancic@gov.si)

Mojca Koprivnikar Šušteršič (mojca.koprivnikar@gov.si)

mag. Mateja Kovač (mateja.kovac@gov.si)

Janez Kušar (janez.kusar@gov.si)

mag. Tina Nenadič (tina.nenadic@gov.si)

Jure Povšnar (jure.povsnar@gov.si)

mag. Mojca Vendramin (mojca.vendramin@gov.si)

Lektoriranje: Generalni sekretariat Vlade RS

Lektoriranje angleškega povzetka: Terry T. Jackson

Delovni zvezek je recenziran.

Ljubljana, oktober 2010

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

338.4"2009"(0.034.2)

POSLOVANJE gospodarskih družb v letu 2009 - pregled po dejavnostih [Elektronski vir] / R. Kmet Zupančič ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2010. - (Zbirka Delovni zvezki UMAR ; letn. 19, št. 5)

Način dostopa (URL):

http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2010/dz05-10.pdf

ISBN 978-961-6031-99-8

1. Kmet Zupančič, Rotija

252829696

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 NEKATERE ZNAČILNOSTI POSLOVANJA IN PREMOŽENJSKO-FINANČNEGA POLOŽAJA GOSPODARSKIH DRUŽB V LETU 2009	3
3 KMETIJSTVO IN Z NJIM POVEZANE DEJAVNOSTI	10
3.1 Kmetijstvo, lov in gozdarstvo ter ribištvo.....	10
3.2 Proizvodnja živil in pijač.....	15
4 RUDARSTVO.....	21
5 PREDELOVALNE DEJAVNOSTI.....	24
6 OSKRBA Z VODO; RAVNANJE Z ODPLAKAMI IN ODPADKI; SANIRANJE OKOLJA	32
7 OSKRBA Z ELEKTRIKO, PLINOM IN PARO	36
8 GRADBENIŠTVO.....	39
9 TRGOVINA, VZDRŽEVANJE IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL.....	42
10 PROMET IN SKLADIŠČENJE	49
11 GOSTINSTVO.....	54
12 INFORMACIJSKE IN KOMUNIKACIJSKE DEJAVNOSTI	58
13 POSLOVANJE Z NEPREMIČNINAMI	63
14 STROKOVNE, ZNANSTVENE IN TEHNIČNE DEJAVNOSTI.....	68
15 DRUGE RAZNOVRSTNE POSLOVNE DEJAVNOSTI.....	73
16 SKLEPNE UGOTOVITVE	78
PRILOGA: Opredelitev kazalnikov, uporabljenih v analizi poslovanja gospodarskih družb.....	84

PRILOGA K DELOVNEMU ZVEZKU: STATISTIČNE TABELE V DATOTEKI EXCEL

Kazalo slik

Slika 1: Neto čisti dobiček obračunskega obdobja gospodarskih družb in njegovi glavni sestavini v obdobju 2002–2009 ^{1,2}	3
Slika 2: Neto čisti dobiček obračunskega obdobja ter donosnost prihodkov po dejavnostih zasebnega sektorja ¹ v letih 2008 in 2009 ...	5
Slika 3: Izvozna usmerjenost ¹ gospodarskih družb po področjih dejavnosti v letih 2008 in 2009	6
Slika 4: Razmerje med posameznimi vrstami stroškov blaga, materiala in storitev in poslovnimi prihodki v obdobju 2002–2009 ^{1,2}	7
Slika 5: Razmerje med stroški dela in poslovnimi prihodki ter dodano vrednostjo v obdobju 2002–2009 ^{1,2}	7
Slika 6: Razmerje med stroški financiranja za obresti in poslovnimi prihodki ter delež dolga v virih sredstev (desna os) v obdobju 2002–2009 ^{1,2}	8
Slika 7: Struktura dodane vrednosti in dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah primarne dejavnosti, 2009	11
Slika 8: Poslovni izid gospodarskih družb primarne dejavnosti, 2009	12
Slika 9: Struktura poslovnih prihodkov v vseh gospodarskih družbah in v družbah primarne dejavnosti, 2009	12
Slika 10: Struktura poslovnih odhodkov v vseh gospodarskih družbah in v družbah primarne dejavnosti, 2009	13
Slika 11: Struktura dodane vrednosti in dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah proizvodnje živil in pijač, 2009	16
Slika 12: Poslovni izid gospodarskih družb v proizvodnji živil in pijač, 2009	16
Slika 13: Struktura poslovnih prihodkov v vseh gospodarskih družbah, v vseh družbah predelovalne dejavnosti ter v družbah v proizvodnji živil in pijač, 2009	18
Slika 14: Struktura poslovnih odhodkov v vseh gospodarskih družbah, v vseh družbah predelovalne dejavnosti ter v družbah v proizvodnji živil in pijač, 2009	19
Slika 15: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah rudarstva, 2009	22
Slika 16: Dodana vrednost na zaposlenega in donosnost sredstev v gospodarskih družbah rudarstva, 2009	22
Slika 17: Rast in delež v dodani vrednosti in zaposlenosti predelovalnih dejavnosti, 2009	25
Slika 18: Povprečna velikost gospodarskih družb po panogah predelovalnih dejavnosti, 2009	26
Slika 19: Izvozna usmerjenost in rast prihodkov na domačem in tujem trgu po panogah predelovalnih dejavnosti, 2009	27
Slika 20: Rast dodane vrednosti, poslovnih prihodkov in stroškov blaga, materiala in storitev po panogah predelovalnih dejavnosti, 2009	28
Slika 21: Raven in rast produktivnosti dela ter rast stroškov dela na zaposlenega po panogah predelovalnih dejavnosti, 2009	29
Slika 22: Neto čisti dobiček in rast neto poslovnega dobička in neto finančne izgube po tehnološki zahtevnosti predelovalnih dejavnosti, 2009	30
Slika 23: Zadolženost predelovalnih dejavnosti po tehnološki zahtevnosti, 2008 in 2009	30
Slika 24: Struktura dodane vrednosti po oddelkih dejavnosti E (oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in saniranje okolja)	34
Slika 25: Dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah po oddelkih dejavnosti E ter stroški dela na enoto dodane vrednosti (desna os), v letih 2008 in 2009	35
Slika 26: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah v dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro, 2008	37
Slika 27: Dodana vrednost na zaposlenega in donosnost sredstev v gospodarskih družbah v dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro, 2009	38
Slika 28: Struktura dodane vrednosti gospodarskih družb dejavnosti gradbeništva	40
Slika 29: Dodana vrednost na zaposlenega in donosnost sredstev gospodarskih družb dejavnosti gradbeništva	41
Slika 31: Struktura dodane vrednosti po oddelkih dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil, 2009	43
Slika 32: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil, 2009	44
Slika 33: Poslovni izid družb trgovskih oddelkov, 2009	44
Slika 34: Donosnost prihodkov v največjih oddelkih ter skupinah trgovinske dejavnosti	45
Slika 35: Finančno poslovanje gospodarskih družb v dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil, 2009	46
Slika 36: Obremenjenost poslovnih prihodkov z nabavno vrednostjo prodanega blaga, materiala in storitev v trgovinskih družbah, 2008–2009	47
Slika 37: Zadolženost trgovinskih družb, 2009	48
Slika 38: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah za promet in skladiščenje, 2009	50
Slika 39: Dodana vrednost na zaposlenega in donosnost sredstev v gospodarskih družbah v dejavnosti promet in skladiščenje, 2009	51
Slika 40: Delež v dodani vrednosti ter zaposlenosti vseh gostinskih družb, 2009	54
Slika 41: Donosnost sredstev gostinskih gospodarskih družb, 2009	55
Slika 42: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gostinskih gospodarskih družbah, 2009	57
Slika 43: Struktura dodane vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2009	59
Slika 44: Donosnost sredstev in prihodkov gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2009	60
Slika 45: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2009	61

Slika 46: Zadolženost gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2009.....	61
Slika 47: Delež posameznih skupin v dodani vrednosti in zaposlenosti dejavnosti poslovanje z nepremičninami, 2009	64
Slika 48: Dodana vrednost na zaposlenega ter stroški dela na zaposlenega v dejavnosti poslovanje z nepremičninami, 2009	65
Slika 49: Gospodarnost poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti poslovanje z nepremičninami, 2009	66
Slika 50: Donosnost prihodkov od prodaje in sredstev v gospodarskih družbah dejavnosti poslovanje z nepremičninami, 2008–2009	67
Slika 51: Struktura dodane vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letu 2009	69
Slika 52: Donosnost sredstev in prihodkov gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letu 2009	70
Slika 53: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letu 2009	71
Slika 54: Zadolženost gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letu 2009	71
Slika 55: Dodana vrednost in zaposlenost gospodarskih družb raznovrstnih poslovnih dejavnosti, 2009	73
Slika 56: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah raznovrstnih poslovnih dejavnosti, 2009	75
Slika 57: Donosnost prihodkov in sredstev gospodarskih družba raznovrstnih poslovnih dejavnosti, 2009	76
Slika 58: Gospodarnost poslovanja gospodarskih družb raznovrstnih poslovnih dejavnosti, 2009	77

Kazalo tabel

Tabela 1: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v letih 2007 in 2008.....	4
Tabela 2: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti kmetijstva, lova in gozdarstva ter ribištva v letih 2008 in 2009	10
Tabela 3: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti proizvodnje živil in pijač v letih 2008 in 2009	17
Tabela 4: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb rudarstva v obdobju 2008–2009	21
Tabela 5: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v predelovalnih dejavnostih v letih 2008 in 2009	24
Tabela 6: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb dejavnosti oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki ter saniranje okolja v letih 2008 in 2009	32
Tabela 7: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb za oskrbo z elektriko, plinom in paro v obdobju 2008–2009.....	36
Tabela 8: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti gradbeništvo, 2007–2009 ²	39
Tabela 9: Doba vezave čistih obratnih sredstev	40
Tabela 10: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, 2008 in 2009	42
Tabela 11: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti prometa in skladiščenja v obdobju 2008–2009	49
Tabela 12: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v gostinstvu v obdobju 2008–2009.....	56
Tabela 13: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih v letih 2008 in 2009.....	58
Tabela 14: Izbrani kazalniki poslovanja nepremičninskih družb v obdobju 2008–2009	63
Tabela 15: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letih 2008 in 2009 ..	68
Tabela 16: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v obdobju 2008–2009.....	74

Povzetek

V delovnem zvezku na podlagi statističnih podatkov iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida analiziramo poslovanje gospodarskih družb v letu 2009. Z gospodarsko krizo se je poslovanje gospodarskih družb precej poslabšalo. Skupni neto čisti dobiček družb, ki se je leta 2008 prepolovil, je leta 2009 upadel še za nadaljnji dve tretjini. Potem ko je bila v letu 2008 glavni razlog upada skupnega dobička neto izguba iz financiranja, je prišlo v letu 2009, ko se je kriza postopno prenesla na celotni realni sektor, do precejšnjega znižanja dobička iz poslovanja. Do znižanja skupnega dobička iz poslovanja je prišlo v večini dejavnosti zasebnega sektorja, izguba iz financiranja, ki se je v povprečju ohranila približno na ravni predhodnega leta, pa se je poglobila predvsem v predelovalnih dejavnostih – SKD C (zlasti v proizvodnji pijač) ter v dejavnosti prometa in skladiščenja - SKD H (predvsem v dejavnostih pretovarjanja in špedicije). Ob vplivu mednarodne krize so lani gospodarskih družbam najmočnejše upadli prihodki od izvoza, s postopnim prenosom krize v Slovenijo pa se je precej znižala tudi prodaja doma. Hkrati je prišlo tudi do precejšnjega znižanja poslovnih odhodkov, tako da se je lani prvič po daljšem času obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški blaga, materiala in storitev znižala, kar je deloma posledica znižanja cen surovin na svetovnem trgu, racionalizacijam podjetij v precej poslabšanih razmerah poslovanja, pa tudi precejšnjemu zmanjšanju zalog v letu 2009. Gibanja na trgu dela, ki so bila v povprečju leta 2008 še razmeroma ugodna, so se v letu 2009 precej poslabšala. Ker pa se trg dela počasneje in v manjšem obsegu prilagaja izjemnemu znižanju gospodarske dejavnosti, je prišlo do precejšnjega znižanja produktivnosti in povečanja stroškov dela na enoto ustvarjene dodane vrednosti, s čimer so se povečali pritiski na stroškovno konkurenčnost gospodarskih družb. Zadolževanje gospodarskih družb, ki je zlasti izrazito naraščalo v obdobju visoke gospodarske konjunktore, se je v razmerah gospodarske krize v letu 2009 ustavilo. Delež dolga v virih sredstev družb se je leta 2009 rahlo znižal, vendar je bil (z izjemo rekordne ravni leta 2008) še vedno daleč najvišji v tem desetletju.

Summary

This working paper analyses business results of Slovenian commercial companies using statistical data from the companies' balance sheets, and profit and loss statements. In 2009, in the circumstances of the economic crisis, business results deteriorated considerably for a second year in a row. After being halved in 2008, the net profit decreased by a further two-thirds in 2009. While in 2008 the main reason for business results deterioration was in net financial loss, there was a huge drop of net operating surplus in 2009 when the economic crisis spread to the whole real sector. Moreover, decreases of net operating surplus were recorded in almost all private sector industries (NACE 1st digit level). The overall net financial loss of commercial companies remained almost unchanged compared to previous year, however, it increased considerably in some industries, predominantly in manufacturing – NACE C (mainly due to rise in the production of beverages), and transport and storage – NACE H (mainly in transshipment and forwarding). Due to the economic crisis in Slovenia's main trading partners, commercial companies experienced huge decreases of operating revenues on foreign markets; however, since in 2009 the impact of international crisis on domestic economic activity became more pronounced, the operating revenues realised on the domestic market were also significantly lower. At the same time, commercial companies succeeded in limiting their operating expenditures considerably, which resulted in a decrease of the goods, material and services costs-to-operate revenues ratio, which took place for the first time after being on an upward trend in previous years. Considerable drops in goods, material and services costs could be explained by several factors, including lower prices of raw materials on world markets, large destocking in 2009 and rationalisation of companies' operations during the economic crisis. The situation on the labour market, which was still rather good in 2008, also worsened in 2009. Nevertheless, as labour market has adapted to the extreme deterioration of the economic situation with a lag, a huge drop in productivity (value added per employee) was recorded, and this (as well as a further (albeit modest) increase in labour cost per employee) pushed up unit labour costs and therefore increased the pressure on cost competitiveness of companies. The indebtedness of commercial companies, which rose rather quickly in the period of economic upturn, did not increase further in 2009. The debt-to-total-liabilities ratio decreased slightly, but still remained at the highest level in the last decade (with the exception of 2008).

1 UVOD

Strukturne statistike podjetij so pomemben vir podatkov o posameznih dejavnostih gospodarstva, saj omogočajo analize na precej bolj razčlenjeni ravni Standardne klasifikacije dejavnosti (v nadaljnjem besedilu SKD) kakor na primer nacionalni računi, ki zagotavljajo predvsem tako imenovane makro podatke o nacionalnem gospodarstvu. Njihova pomanjkljivost je, da se objavljajo s precejšnjim časovnim zamikom, zato za tekoče spremljanje gibanj v posameznih dejavnostih uporabljamo zadnje statistične podatke o poslovanju gospodarskih družb, ki pa ne vključujejo vseh poslovnih subjektov (samostojnih podjetnikov, zadrug, društev, pravnih oseb zasebnega in javnega prava). Z analizo podatkov o poslovanju gospodarskih družb tako zajamemo okoli 55 % dodane vrednosti celotnega slovenskega gospodarstva in 62 % vseh zaposlenih ali približno dve tretjini dodane vrednosti zasebnega sektorja.

V tem delovnem zvezku analiziramo statistične podatke iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb¹ predvsem z vidika posameznih dejavnosti slovenskega gospodarstva. Zanimajo nas (i) glavne značilnosti poslovanja in premoženjsko-finančnega položaja družb s poudarkom na dejavnostih, ki vplivajo na ustvarjeno dodano vrednost in konkurenčnost posameznih dejavnosti, in (ii) pomembnejši strukturni premiki. Tako dobimo podrobnejši vpogled v posamezne dejavnosti, kar uporabljamo na eni strani kot podlago za napovedovanje bruto domačega proizvoda s strani proizvodnje (dodane vrednosti), ki je sestavni del napovedi gospodarskih gibanj Urada za makroekonomske analize in razvoj, na drugi strani pa so te analize ena od podlag za spremljanje napredka pri razvoju in konkurenčnosti podjetniškega sektorja, ki je ene od petih prioritet Strategije razvoja Slovenije, katere uresničevanje spremljamo letno v Poročilu o razvoju.

V letošnjem delovnem zvezku zaradi spremembe Standardne klasifikacije dejavnosti večinoma analiziramo le obdobje zadnjih dveh let, to je leti 2008 in 2009. Ker se je leta 2008 začela uporabljati nova klasifikacija SKD (SKD 2008), ki se od do zdaj veljavne klasifikacije SKD 2002 precej razlikuje², podatki AJ PES o poslovanju gospodarskih družb za leto 2008 na ravni posameznih dejavnosti niso primerljivi s podatki pred tem letom. Zato smo se pri analizah posameznih dejavnosti morali omejiti na obdobje zadnjih dveh let, za celotno skupino gospodarskih družb (poglavje 2) in nekatere dejavnosti, kjer ni bilo večjih sprememb, pa so mogoče primerjave za daljše obdobje. Podatki za vsako od analiziranih let vključujejo gospodarske družbe, ki so v tistem letu dejansko poslovale.

Delovni zvezek ima šestnajst poglavij in statistično priložo. Za uvodom je poglavje, v katerem predstavljamo nekatere skupne značilnosti poslovanja in premoženjsko-finančnega položaja gospodarskih družb. Večino prostora namenjamo analizi poslovanja družb v posameznih dejavnostih klasifikacije SKD. Vključene so dejavnosti zasebnega sektorja brez finančnih in zavarovalniških storitev (SKD K), in sicer: kmetijstvo in z njim povezane dejavnosti (SKD A, SKD C 10 in 11), rudarstvo (SKD B), predelovalne dejavnosti (SKD C), oskrba z elektriko, plinom in paro (SKD D), oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odplakami ter saniranje okolja (SKD E), gradbeništvo (SKD F), trgovina (SKD G), promet in skladiščenje (SKD H), gostinstvo (SKD I), informacijske in komunikacijske dejavnosti (SKD J), poslovanje z nepremičninami (SKD L), strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (SKD M) ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti

¹ Objavlja jih AJ PES na podlagi letnih poročil, ki jih enkrat letno predložijo gospodarske družbe.

² Klasifikacija SKD 2008 je podrobno predstavljena na spletni strani Statističnega urada RS (<http://www.stat.si>). Osnovna razdelitev dejavnosti do ravni oddelkov (dvomestna šifra) je razvidna tudi iz statistične priloge, ki je priložena k delovnemu zvezku kot excelova datoteka.

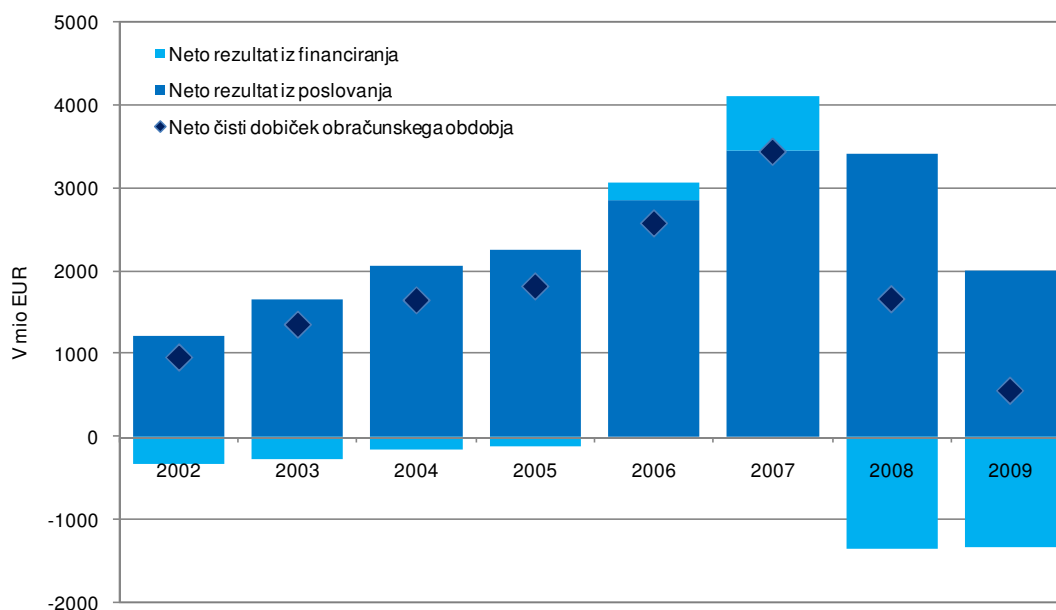
(SKD N). Na koncu delovnega zvezka so sklepne ugotovitve. Obsežnejša statistična priloga k delovnemu zvezku je na voljo v excelovi datoteki na spletni strani.

2 NEKATERE ZNAČILNOSTI POSLOVANJA IN PREMOŽENJSKO-FINANČNEGA POLOŽAJA GOSPODARSKIH DRUŽB V LETU 2009

V letu 2009 so se poslovni rezultati gospodarskih družb že drugo leto zapored močno poslabšali.

Skupni neto čisti dobiček obračunskega obdobja gospodarskih družb, ki se je leta 2008 pod vplivom svetovne gospodarske in finančne krize prepolovil, je leta 2009 upadel še za nadaljnji dve tretjini. S približno pol milijarde EUR je dosegel najnižjo raven v tem desetletju, za katero imamo na voljo metodološko primerljive podatke³. S tem so se nadalje izrazito zmanjšale tudi stopnje donosnosti (gl. Tabela 1). Glavni razlog znižanja neto čistega dobička v letu 2008 je bila neto izguba na ravni financiranja⁴, v letu 2009, ko se je kriza postopno prenesla na skoraj celotni realni sektor, pa se je precej znižal neto dobiček iz poslovanja (gl. Slika 1). Neto finančna izguba se je v letu 2009 v povprečju ohranila na ravni predhodnega leta, med dejavnostmi z relativno veliko finančno izgubo pa se je še poglobila v predelovalnih dejavnostih – SKD C (predvsem zaradi povečanja v proizvodnji pijač) ter v prometu in skladiščenju (SKD H). V številnih dejavnostih, kjer je prišlo že v letu 2008 do znatnega poslabšanja na področju finančnega poslovanja, se je lani neto finančna izguba ohranila na relativno visoki ravni predhodnega leta (gradbeništvo – SKD F, poslovanje z nepremičninami – SKD L, gostinstvo – SKD I), v trgovini (SKD G) pa se je znižala.

Slika 1: Neto čisti dobiček obračunskega obdobja gospodarskih družb in njegovi glavni sestavini v obdobju 2002–2009^{1,2}

Vir podatkov: AJ PES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombi: ¹ Leta 2006 so se spremenili slovenski računovodski standardi, vendar po naši oceni spremembe niso bile tolikšne, da bi popolnoma onemogočile medletno primerjavo podatkov (g.j tudi pojasnila v uvodu v Kmet Zupančič in drugi, 2007). ² Podatki za vsa leta se nanašajo na gospodarske družbe, ki so dejansko poslovale v posameznem letu, kar pomeni, da so pridobljeni iz bilanc za tekoče leto.

³ Metodološko dokaj primerljivi podatki za agregat vseh gospodarskih družb so na voljo od leta 2002.

⁴ Ta je nastala v glavnem zaradi znižanja vrednosti delnic, deležev in drugih finančnih naložb družb kot posledica mednarodne finančne krize.

Tabela 1: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v letih 2007 in 2008

	2008	2009
Število gospodarskih družb	51.997	53.897
Število zaposlenih ¹	510.754	479.894
Neto ² čisti dobiček/izguba (v mio EUR)	1.657	549
VELIKOST PODJETJA		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	2.006	1.935
Število zaposlenih/podjetje	9,8	8,9
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	195	215
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,04	1,03
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	1,7	0,5
Donosnost prihodkov (v %)	1,9	0,8
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	35.279	34.168
STROŠKI DELA		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	21.376	21.674
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	60,6	63,4
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	65,2	64,9
Delež kratkor. obveznosti v virih sredstev (v %)	36,9	35,3
Kapitalska pokritost dolg. sredstev (v %)	56,8	55,9
Dolgor. pokritost dolgor. sredstev in zalog (v %)	88,8	89,9
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	29,7	28,0
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	61,3	62,9
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	15,7	15,0

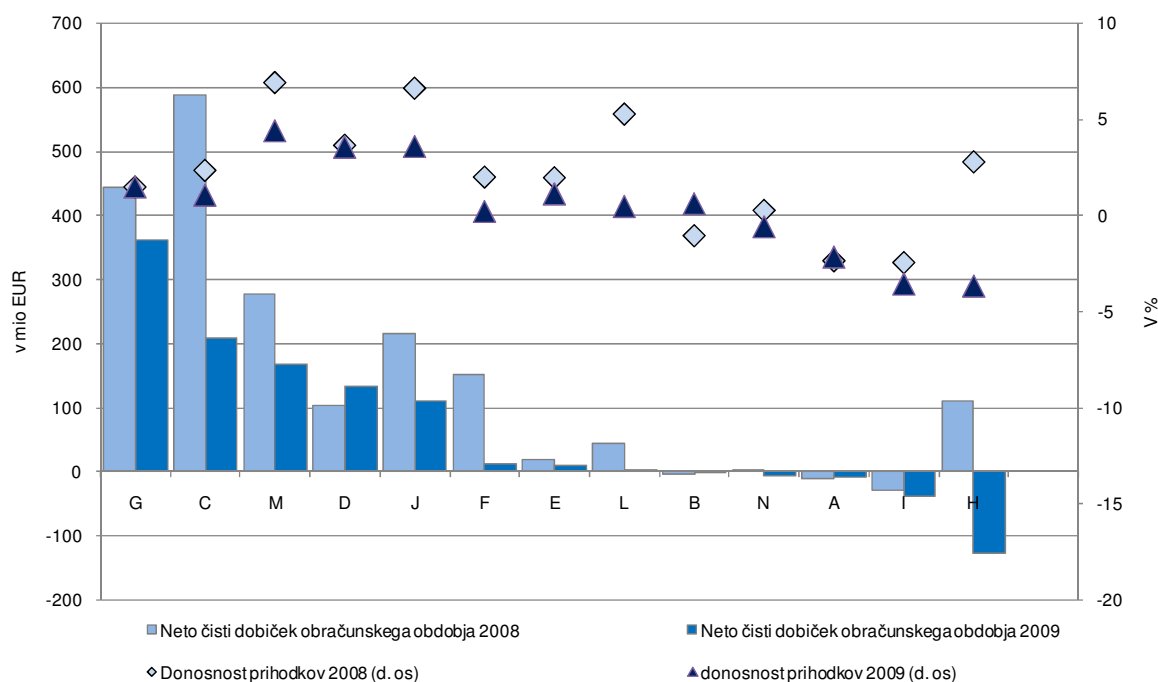
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Do znižanja neto dobička iz poslovanja, ki je bilo glavni dejavnik poslabšanja celotnega poslovnega rezultata gospodarskih družb v letu 2009, je prišlo v večini dejavnosti zasebnega sektorja. Neto dobiček iz poslovanja gospodarskih družb je v letu 2009 znašal 2 mrd EUR ali 40 % manj kakor leto prej. Vpliv mednarodne gospodarske krize na aktivnost v podjetniškem sektorju se je odrazil v precejšnjem skrčenju poslovnih prihodkov, ki so upadli za 15,9 %. Poslovni odhodki so se zaradi relativno manjšega upada stroškov dela⁵ in amortizacije (glede na krčenje prihodkov) znižali za dobro odstotno točko manj kakor prihodki (za 14,8 %). S tem se je gospodarnost poslovanja znižala že drugo leto zapored, in sicer z 1,04 v letu 2008 na 1,03 v letu 2009. Večinoma (skoraj tri četrtine) so k znižanju neto poslovnega dobička prispevale predelovalne dejavnosti, promet s skladiščenjem (v obeh dejavnostih se je poslovni dobiček znižal že v letu 2008), trgovina in gradbeništvo. Povišanje neto poslovnega dobička so lani v zasebnem sektorju zabeležili le še v oskrbi z elektriko, plinom in paro (SKD D).

⁵ Stroški dela gospodarskih družb so se leta 2009 znižali za 5 %.

Slika 2: Neto čisti dobiček obračunskega obdobja ter donosnost prihodkov po dejavnostih zasebnega sektorja¹ v letih 2008 in 2009

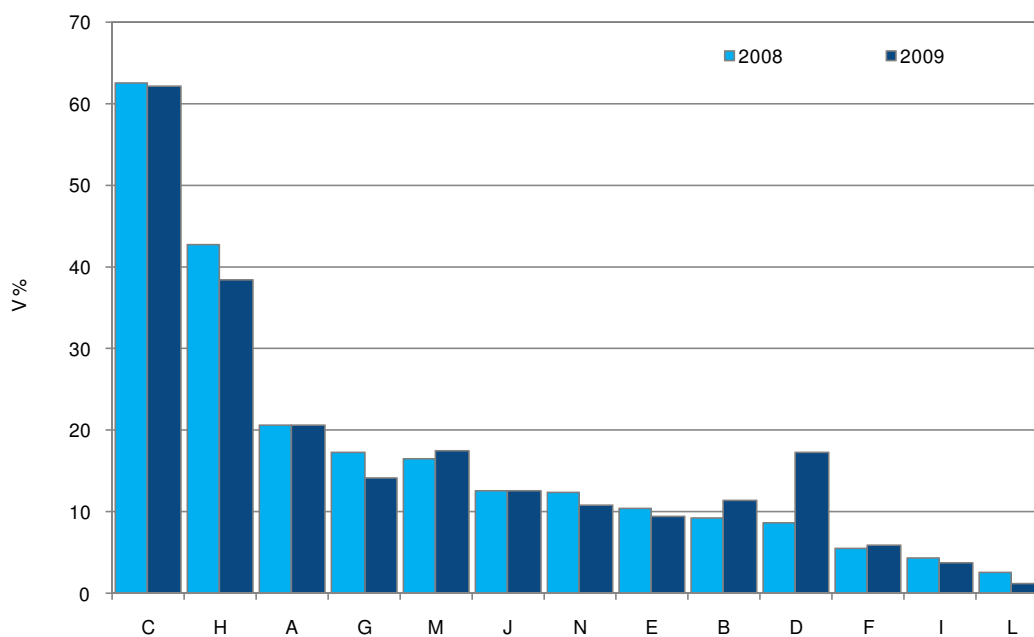

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opomba: ¹ Med dejavnostmi zasebnega sektorja ne prikazujemo finančnega posredništva (dejavnost K), saj večino družb finančnega posredništva predstavljajo banke in drugi finančni posredniki, ki zaradi posebnosti poslovanja niso zajeti v podatkih bilanc gospodarskih družb, ki jih zbira AJPES.

Ob vplivu mednarodne krize na slovensko gospodarstvo so lani gospodarskim družbam najmočneje upadli prihodki od izvoza, precej pa se je znižala tudi prodaja doma. Prihodki od prodaje na tujem trgu so bili nižji za 20,5 % (padec je približno enak na trgu EU in na trgu izven EU). Med dejavnostmi, ki vsaj 10 % svojih prihodkov ustvarijo z izvozom, so najizrazitejši upad prihodkov na tujem trgu (glede na domači trg) in s tem zmanjšanje izvozne usmerjenosti⁶ zabeležili v prometu in skladiščenju, trgovini in drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih (SKD N), pri čemer so vse te dejavnosti v letu prej precej povečale delež izvoza v prodaji. V predelovalnih dejavnostih, ki sicer ustvarijo največji del vseh prihodkov od prodaje gospodarskih družb v tujini (dobrih 63 %), se je po precejšnjem znižanju v letu 2008 izvozna usmerjenost ponovno nekoliko znižala tudi v letu 2009, ko je delež prihodkov od izvoza znašal dobrih 62 % vseh njihovih prihodkov od prodaje. S postopnim prenosom krize iz mednarodnega okolja v Slovenijo se je v letu 2009 gospodarskim družbam precej znižala tudi prodaja na domačem trgu (za 13,4 %), k čemur so največ prispevale družbe v gradbeništvu, kjer je gospodarska kriza precej poglobila sicer pričakovano ciklično zmanjšanje dejavnosti (upad prihodkov na domačem trgu za 20,7 %), v predelovalnih dejavnostih (za 18,2 %) in trgovini (za 14,2 %), do znižanja pa je prišlo tudi v večini drugih tržnih dejavnosti.

⁶ Izvozna usmerjenost je merjena z deležem prihodkov od prodaje na tujih trgih v vseh prihodkih od prodaje.

Slika 3: Izvozna usmerjenost¹ gospodarskih družb po področjih dejavnosti v letih 2008 in 2009

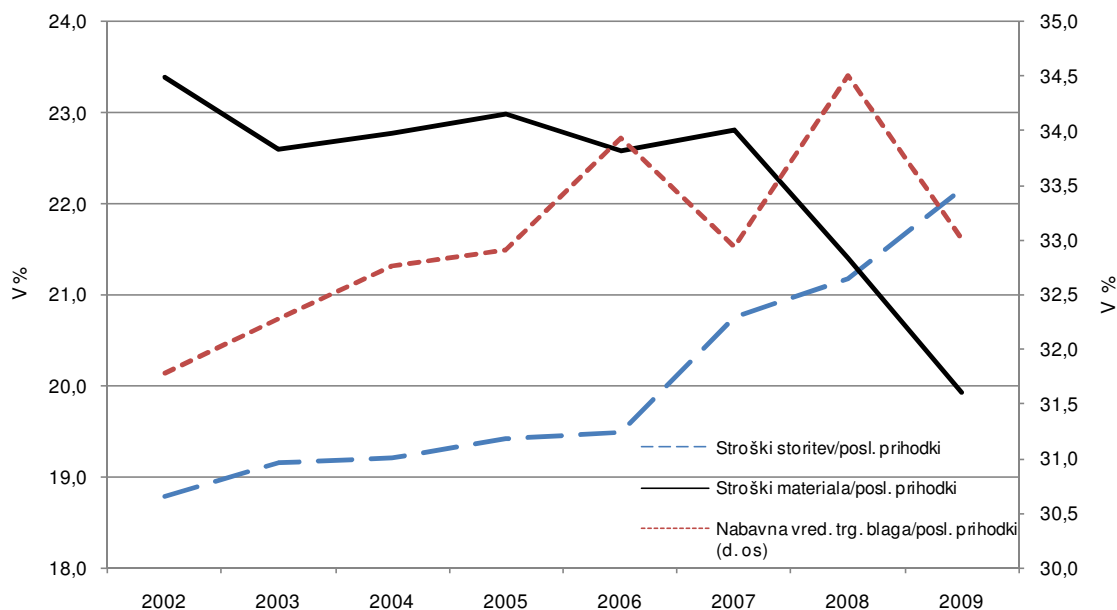
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opomba: ¹ Delež prihodkov od prodaje na tujem trgu v vseh prihodkih od prodaje.

Analiza poslovnih odhodkov gospodarskih družb pokaže, da se je lani prvič po daljšem obdobju razmerje med stroški blaga, materiala in storitev ter poslovnimi prihodki zmanjšalo. Stroški blaga, materiala in storitev so s 77,1 % poslovnih prihodkov v letu 2008, kar je bila rekordna raven v tem desetletju, upadli na 75,1 % v letu 2009. V letu 2009 je namreč precej upadel delež nabavne vrednosti trgovskega blaga v prihodkih iz poslovanja, potem ko je v letu 2008 močno narasel⁷, drugo leto zapored pa se je precej znižal tudi delež stroškov materiala glede na poslovne prihodke, ki je pred tem vrsto let nihal na ravni okoli 23 % (gl. Sliko 4). Upadanje razmerja med materialnimi stroški in poslovnimi prihodki v zadnjih dveh letih je verjetno deloma posledica padca cen surovin na svetovnih trgih, do katerega je prišlo z začetkom svetovne gospodarske krize, deloma pa tudi odraz racionalizacij podjetij v zadnjih dveh letih, ko je prišlo do precejšnjega poslabšanja gospodarskega položaja. Na gibanje obeh vrst stroškov (materiala in trgovskega blaga) v primerjavi s poslovnimi prihodki je lani verjetno vplivalo tudi precejšnje zmanjšanje zalog⁸. Lani se je še naprej nadaljevala hitrejša rast stroškov storitev v primerjavi s poslovnimi prihodki, ki že več let izvira iz relativno visoke rasti stroškov skupine t. i. ostalih storitev (stroški vseh storitev razen transportnih storitev in najemnin) in jo povežujemo z izdvajanjem posameznih aktivnosti iz osnovnih dejavnosti gospodarskih družb, kar prav tako kaže na težnjo podjetij k racionalizaciji poslovanja.

⁷ Izrazita nihanja v razmerju med nabavno vrednostjo trgovskega blaga in poslovnimi prihodki so značilna že od leta 2005.

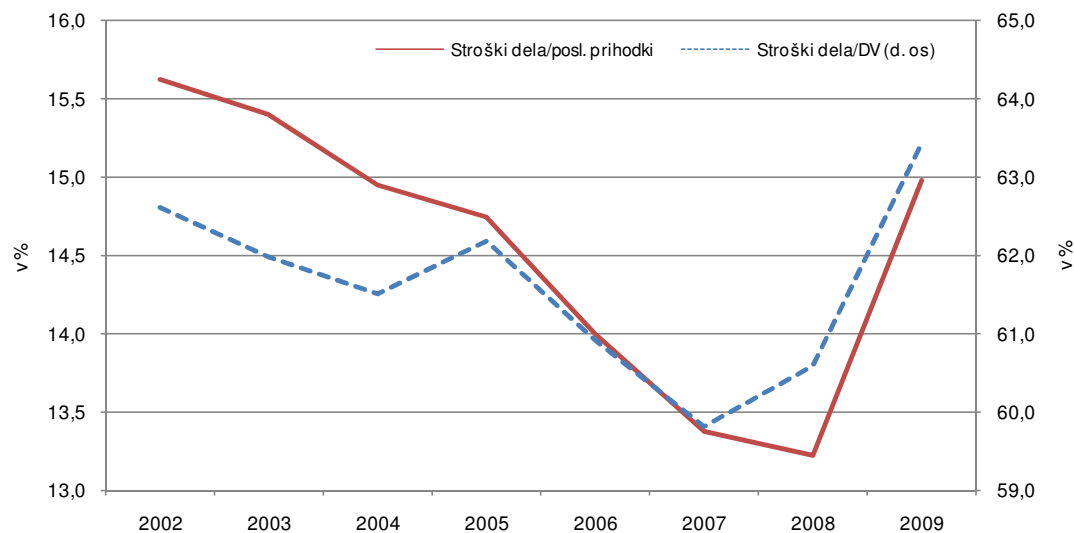
⁸ Vrednost zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje (AOP 121+122) se je v 2009 znižala za 8 mrd EUR, stanje zalog materiala, nedokončane proizvodnje in proizvodov trgovskega blaga ter predujmov za zaloge pa je bilo konec leta 2009 za skoraj 700 mrd EUR nižje kakor konec leta 2008.

Slika 4: Razmerje med posameznimi vrstami stroškov blaga, materiala in storitev in poslovnimi prihodki v obdobju 2002–2009^{1, 2}

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombi: ¹ Leta 2006 so se spremenili slovenski računovodski standardi, vendar po naši oceni spremembe niso bile tolikšne, da bi popolnoma onemogočile medletno primerjavo podatkov (gl. tudi pojasnila v uvodu v Kmet Zupančič in drugi, 2007). ² Podatki za vsa leta se nanašajo na gospodarske družbe, ki so dejansko poslovale v posameznem letu, kar pomeni, da so pridobljeni iz bilanc za tekoče leto.

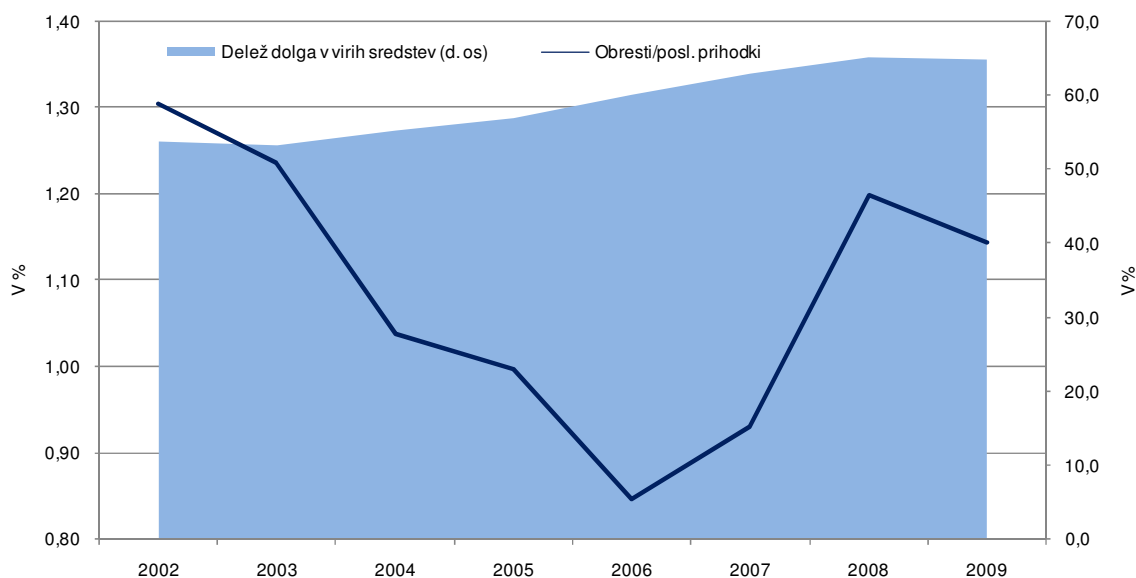
Slika 5: Razmerje med stroški dela in poslovnimi prihodki ter dodano vrednostjo v obdobju 2002–2009^{1, 2}

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombi: ¹ Leta 2006 so se spremenili slovenski računovodski standardi, vendar po naši oceni spremembe niso bile tolikšne, da bi popolnoma onemogočile medletno primerjavo podatkov (gl. tudi pojasnila v uvodu v Kmet Zupančič in drugi, 2007). ² Podatki za vsa leta se nanašajo na gospodarske družbe, ki so dejansko poslovale v posameznem letu, kar pomeni, da so pridobljeni iz bilanc za tekoče leto.

Gibanja na trgu dela, ki so bila v povprečju leta 2008 še ugodna, so se v letu 2009 precej poslabšala, vendar manj izrazito kakor gospodarska aktivnost, zato se je rast deleža stroškov dela v dodani vrednosti nadaljevala drugo leto zapored. Število zaposlenih v gospodarskih družbah, ki se je v povprečju leta 2008 še povečalo, je v letu 2009 upadlo za 6 %. Kljub temu je ob 9-odstotnem znižanju dodane vrednosti produktivnost (merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega) upadla za 3,2 %. To je ob rasti stroškov dela na zaposlenega, ki se je sicer upočasnila na 1,4 %, vodilo v precejšnje povečanje deleža stroškov dela v dodani vrednosti (za 2,8 o. t. na 63,4 %, kar je najvišja raven, odkar imamo primerljive podatke). Povečalo pa se je tudi razmerje med stroški dela in poslovnimi prihodki, in sicer s 13,2 % v letu 2008 na 15,0 % v letu 2009. S stroški dela na enoto proizvoda (delež stroškov dela v dodani vrednosti) merjena stroškovna konkurenčnost družb se je lani najbolj poslabšala v prometu s skladiščenjem, v gradbeništvu, trgovini, oskrbi z vodo (SKD E) in gostinstvu.

Slika 6: Razmerje med stroški financiranja za obresti in poslovnimi prihodki ter delež dolga v virih sredstev (desna os) v obdobju 2002–2009^{1,2}

Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombi: ¹ Leta 2006 so se spremenili slovenski računovodski standardi, vendar spremembe po naši oceni niso bile tolikšne, da bi popolnoma onemogočile medletno primerjavo podatkov (g.j. tudi pojasnila v uvodu v Kmet Zupančič in drugi, 2007). ² Podatki za vsa leta se nanašajo na gospodarske družbe, ki so dejansko poslovale v posameznem letu, kar pomeni, da so pridobljeni iz bilanc za tekoče leto.

Zadolževanje gospodarskih družb, ki je zlasti izrazito naraščalo v obdobju visoke gospodarske konjunktore med letoma 2005 in 2008, se je v razmerah gospodarske krize v letu 2009 ustavilo. Delež dolga v virih sredstev, ki je leta 2008 dosegel rekordno raven 65,2 %, se je leta 2009 rahlo znižal, vendar je bil s 64,9 % še vedno daleč najvišji v tem desetletju, če izvzamemo leto 2008 (gl. Sliko 6). Pri tem so bila gibanja po dejavnostih zelo različna. Medtem ko se je v trgovini, predelovalnih dejavnostih ter znanstvenih in tehničnih dejavnostih precej znižal, je v nekaterih dejavnostih še porasel, zlasti v gostinstvu, prometu s skladiščenjem in v drugih poslovnih dejavnostih, če omenimo le večje dejavnosti. Dejavnosti z največjim deležem dolga v virih sredstev (preko 80 %) ostajata promet in gradbeništvu (v gradbeništvu je lani delež dolga nekoliko upadel). Prekinitev naraščanja zadolževanja gospodarskih družb je posledica gospodarske krize, v kateri se je na eni strani zmanjšala gospodarska aktivnost in s tem povpraševanje po posojilih, na drugi strani pa se je zaradi omejenih finančnih virov na mednarodnih trgih ter povečanih tveganj v zvezi s slabimi posojili močno zmanjšala tudi pripravljenost bank za odobravanje posojil. Nekoliko se je lani v povprečju gospodarskih družb

izboljšala tudi ročnost dolga, saj je delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev upadel s 36,9 % v letu 2008 na 35,3 % v letu 2009, kar pa je po skokovitem naraščanju deleža kratkoročnih obveznosti v virih sredstev zlasti v letih 2007 in 2008 še vedno precej manj ugodno razmerje kakor v obdobju do leta 2007. Ob zaustavitvi rasti zadolževanja ter znižanju obrestnih mer za kredite podjetjem v letu 2009 (Ekonomski izzivi, 2010) se je tako lani po dveh letih poslabševanja nekoliko zmanjšala tudi obremenjenost poslovnih prihodkov družb s stroški obresti (gl. Slika 6).

3 KMETIJSTVO IN Z NJIM POVEZANE DEJAVNOSTI

3.1 Kmetijstvo, lov in gozdarstvo ter ribištvo

Tabela 2: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti kmetijstva, lova in gozdarstva ter ribištva v letih 2008 in 2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	356	352
Število zaposlenih ¹	4.022	3.852
Delež v zaposlenosti vseh gosp. družb (v %)	0,79	0,80
Delež v dodani vrednosti vseh gosp. družb (v %)	0,60	0,62
Neto ² čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	-10.052	-8.121
VELIKOST PODJETJA		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	1.721	1.701
Število zaposlenih/podjetje	11,3	10,9
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	147	153
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	0,994	0,983
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	-1,70	-1,38
Donosnost prihodkov (v %)	-2,34	-2,20
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	26.985	26.392
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v tisoč EUR)	20.077	20.216
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	74,4	76,6
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	55,4	56,18
Delež kratk. obveznosti v virih sredstev (v %)	32,8	30,94
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	70,0	69,16
Dolg. pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	90,5	93,91
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	20,5	20,5
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	63,7	63,4
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	19,4	20,0

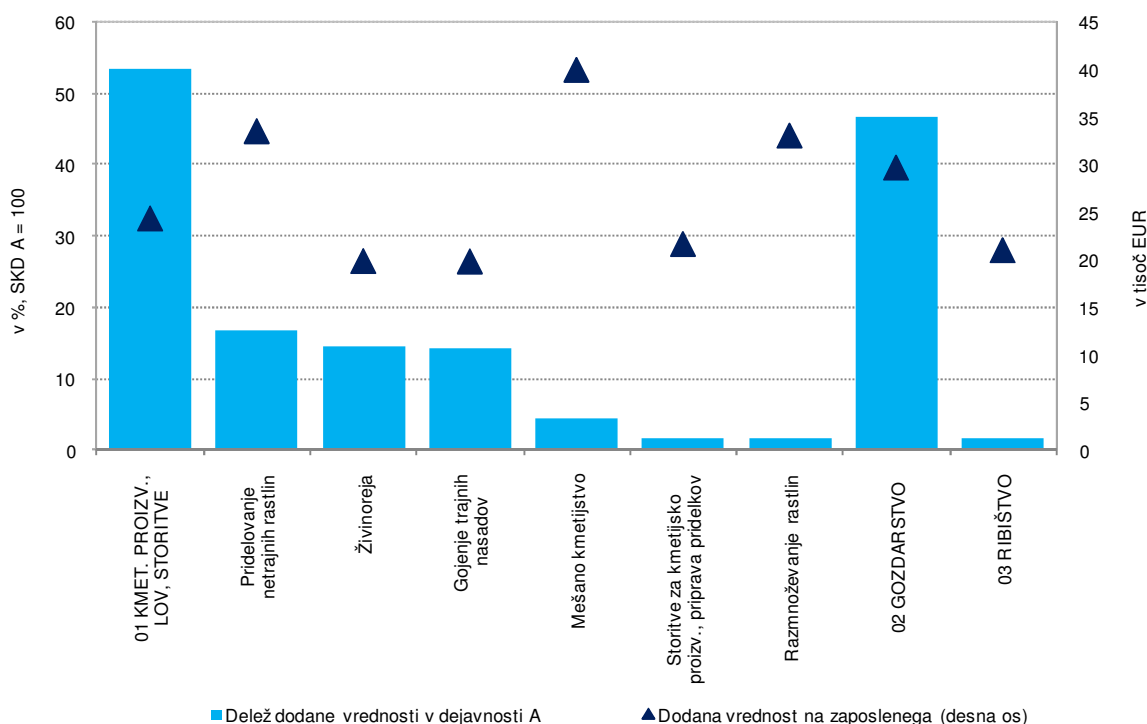
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe:¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Gospodarske družbe s področja kmetijstva in lova, gozdarstva ter ribištva (SKD A, v nadaljnjem besedilu družbe primarne dejavnosti) so v letu 2009 ob nižji zaposlenosti in produktivnosti znižale dodano vrednost za 6,3 %. Računovodske izkaze je oddalo 352 gospodarskih družb, kar je 4 družbe manj kakor v letu prej, ki so zaposlovale 3.852 zaposlenih, to pa je za 4,2 % manj kakor v letu prej. Znižanje dodane vrednosti in zaposlenosti je bilo v povprečju vseh gospodarskih družb večje, zato se je delež gospodarskih družb primarne dejavnosti v vseh gospodarskih družbah nekoliko zvišal tako po številu

zaposlenih (z 0,79 % na 0,80 %) kakor tudi po ustvarjeni dodani vrednosti (z 0,60 % na 0,62 %). Skupna dodana vrednost družb primarnih dejavnosti je bila 101,7 mio EUR, to je za 6,3 % manj kakor v letu prej⁹. Dobro polovico (53 %) so ustvarile družbe s področja kmetijske proizvodnje in lova ter z njima povezanih storitev (oddelek 01), preostanek pa predvsem družbe s področja gozdarstva (oddelek 02) in nekoliko tudi ribištva (oddelek 03). Povprečna produktivnost, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, je v družbah primarne dejavnosti znašala 26,4 tisoč EUR, kar je za 2,2 % manj kakor v letu prej in skoraj za četrtino manj od povprečja v vseh gospodarskih družbah. Najvišja produktivnost je bila dosežena v pododdelku mešano kmetijstvo (skoraj 40 tisoč EUR), najnižja pa v živinoreji in gojenju trajnih nasadov (manj kakor 20 tisoč EUR).

Slika 7: Struktura dodane vrednosti in dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah primarne dejavnosti, 2009

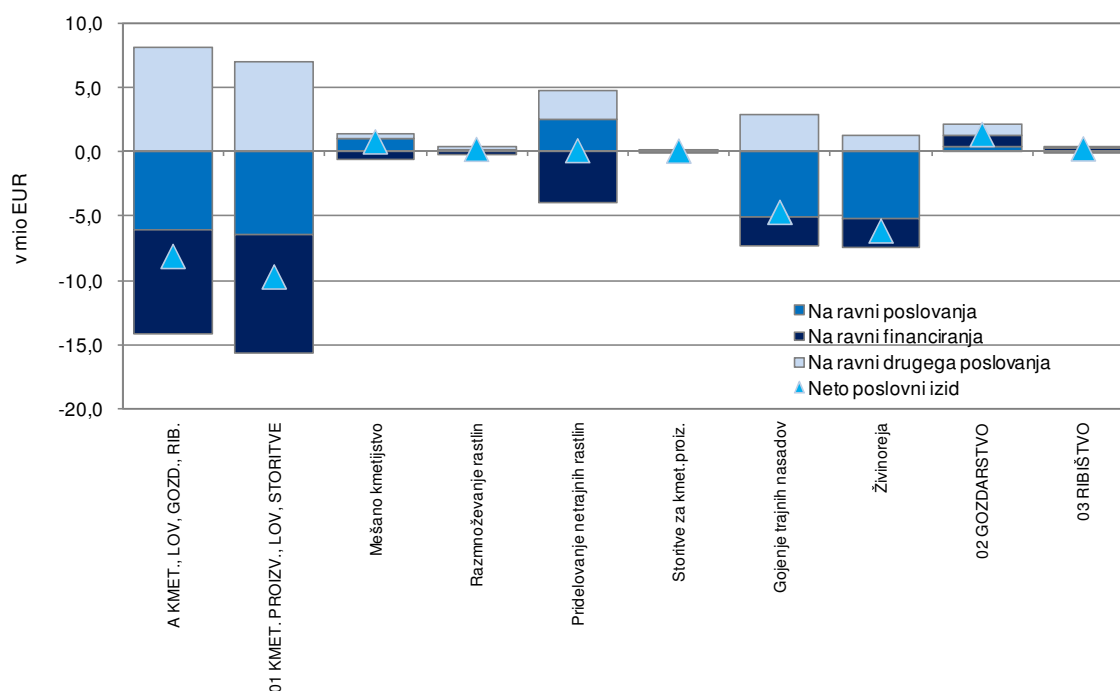
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opomba: Skupine v oddelku 01 Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve so razvrščene glede na delež dodane vrednosti.

Družbe primarne dejavnosti so tudi leto 2009 zaključile z neto čisto izgubo, ki pa je bila nižja kakor v letu prej. Neto čista izguba je znašala 8,12 mio EUR, kar je za skoraj petino manj kakor v letu prej (10,1 mio EUR). Rezultati so bili ponovno negativni na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti (v višini 6,1 mio EUR) in na ravni financiranja (v višini 8,1 mio EUR), pozitivni pa na ravni izrednih dogodkov (v višini 8,1 mio EUR). Izboljšali so se le na ravni financiranja. Neto izguba na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti se je povečala kar za 139,1 % (z 2,5 mio EUR na 6,1 mio EUR).

⁹ Delež ustvarjene dodane vrednosti kmetijskih družb v skupni dodani vrednosti dejavnosti, ocenjeni po metodologiji nacionalnih računov, je razmeroma nizek. V letu 2009 je po naši oceni znašal okoli 16 % (pri tem v dejavnosti kmetijstva, gozdarstva in lova 16 %, v dejavnosti ribištva pa 51 %). Večino dodane vrednosti dejavnosti namreč ustvarijo kmetje, ki računovodskih izkazov ne izpolnjujejo.

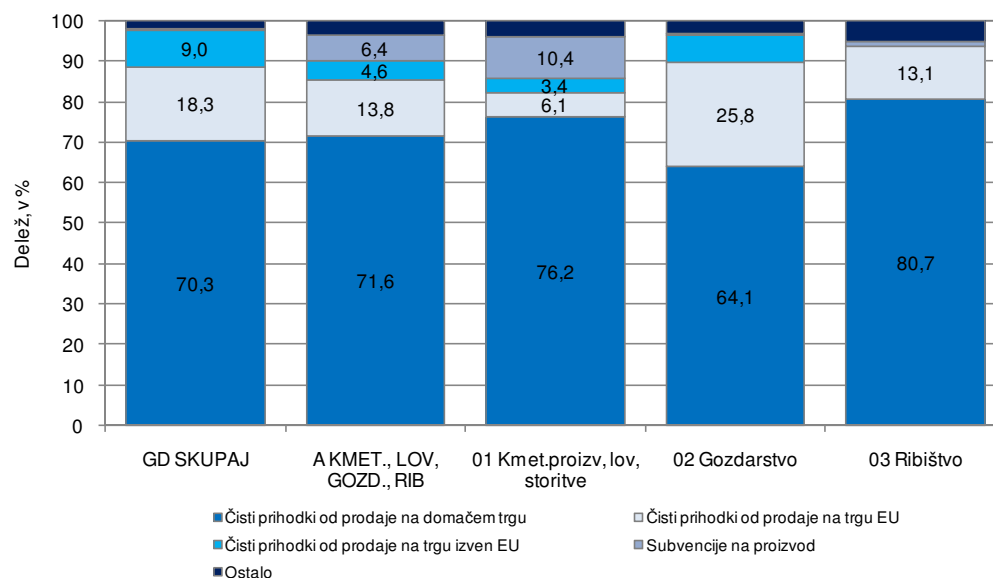
Slika 8: Poslovni izid gospodarskih družb primarne dejavnosti, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opomba: Skupine v oddelku 01 Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve so razvrščene glede na neto poslovni izid.

Slika 9: Struktura poslovnih prihodkov v vseh gospodarskih družbah in družbah primarne dejavnosti, 2009

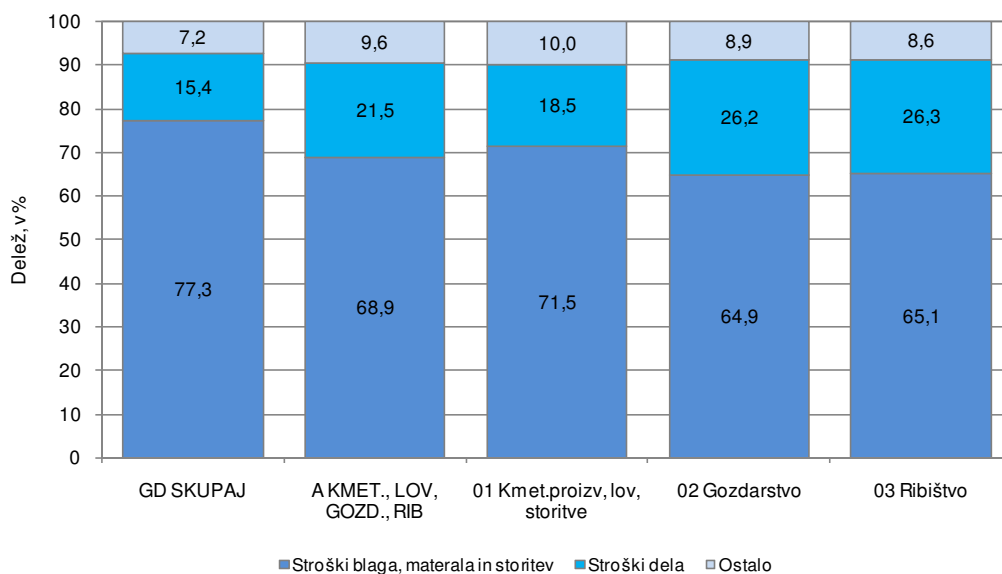
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Skupni prihodki družb primarne dejavnosti so se znižali za 14,1 %. Poslovni prihodki so se znižali za 14,3 %, finančni za 15,5 % in drugi prihodki za 3,5 %. Čisti prihodki od prodaje, ki v strukturi poslovnih prihodkov zavzemajo nižji delež kakor v vseh družbah skupaj (gl. Slika 9), so se skupno znižali za 17,1 % (v vseh gospodarskih družbah za 15,5 %). K tolikšnemu padcu prihodkov od prodaje je veliko prispeval precejšnji padec cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih. Te so se namreč po 14,5–odstotnem povišanju v

letu prej spet spustile na približno prejšnjo raven (znižanje za 14,6 %). Znižanje prihodkov od prodaje je bilo na domačem in na tujem trgu skoraj enako. S tem se je delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu po razmeroma hitri rasti v letih prej ohranil na ravni 20,5 %, kar pa je precej manjši delež kakor v povprečju vseh gospodarskih družb, kjer se je lani v razmerah svetovne gospodarske krize precej znižal (z 29,7 % na 28,0 %). Družbe primarne dejavnosti so znižale predvsem čiste prihodke od prodaje na trgu EU, s tem pa se je njihov delež v prihodkih od prodaje na tujem trgu skupaj s 77,4 % znižal na 74,8 %. Kljub temu je tolikšna usmerjenost izvoza v države EU še vedno precej višja od povprečja vseh gospodarskih družb (kjer je 66,9-odstotna), kar je tudi ena izmed glavnih značilnosti zunanjetrgovinske menjave kmetijskih proizvodov¹⁰.

Izkazane subvencije, dotacije in podobni prihodki so se leta 2009 zvišali za 35,3 %. Vrednost teh izplačil je v izkazu poslovnega izida prikazana z dvema postavkama. Na prvi so subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije in drugi prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki in so del poslovnih prihodkov. Ti so v letu 2009 znašali 22,9 mio EUR (v letu 2008 16,8 mio EUR), kar je pomenilo 6,4 % poslovnih prihodkov (v letu 2008 4,0 %). Na drugi postavki so subvencije, dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki in so del izrednih prihodkov. Ti so v letu 2009 znašali 2,5 mio EUR (v letu 2008 2,0 mio EUR), kar je pomenilo 27,0 % drugih prihodkov (v letu 2008 20,5 %). Skupne subvencije, dotacije in podobni prihodki gospodarskih družb primarne dejavnosti so se povečali za 35,3 % in so k ustvarjenemu skupnemu prihodku teh družb prispevali 6,9 % (v letu 2008 4,4 %).

Slika 10: Struktura poslovnih odhodkov v vseh gospodarskih družbah in družbah primarne dejavnosti, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Tudi skupni odhodki družb primarne dejavnosti so se znižali za 14,1 %. Poslovni odhodki, ki so najvišji, so se znižali za 13,4 %, finančni odhodki za 30,8 %, drugi odhodki pa za 7,2 %. Stroški blaga, materiala in storitev, ki so imeli med poslovnimi odhodki 68,9-odstotni delež, so se znižali za 17,3 % (v gospodarskih družbah skupaj za 18,1 %). Pri tem so se razmeroma precej znižali predvsem stroški materiala (za 26,9 %).

¹⁰ Večina izvoza, pa tudi uvoza kmetijskih in živilskih proizvodov je opravljena s sosednjimi državami, med katerimi le Hrvaška še ni članica EU. Razlogi niso samo v nizkih transportnih stroških, pač pa tudi v razmeroma visoki občutljivosti in razmeroma hitri pokvarljivosti kmetijskih proizvodov, kar zahteva čim krajši čas prevoza in hiter dostop do potrošnika (Kovač in Majkovič, 2009).

Stroški dela, ki so imeli med poslovnimi odhodki 21,5–odstotni delež, so se znižali za 3,6 % (v gospodarskih družbah skupaj za 4,7 %). Kljub znižanju se je njihov delež v dodani vrednosti s 74,4 % povečal na 76,6 %, saj je bilo znižanje dodane vrednosti večje. V primerjavi s povprečjem vseh gospodarskih družb, kjer so imeli stroški dela v dodani vrednosti 63,4–odstotni delež, je raven teh stroškov razmeroma visoka, kar pa je deloma tudi posledica visoke delovne intenzivnosti v tej dejavnosti. Delež stroškov dela je razmeroma visok tudi v poslovnih prihodkih in se je lani še zvišal, in sicer z 19,4 % na 21,9 % (v gospodarskih družbah skupaj je znašal 15,0 %).

Skupni povprečni negativni izid družb primarne dejavnosti je ponovno posledica negativnega izida družb v kmetijstvu in lovu. Iz oddelka kmetijska proizvodnja, lov ter z njima povezane storitve je računovodske izkaze oddalo 251 gospodarskih družb s skupno 2.199 zaposlenimi, kar je pomenilo za 4,6 % manj družb in za 6,1 % manj zaposlenih kakor v letu prej. Poslovno leto 2009 so zaključili z neto čisto izgubo v višini 9,7 mio EUR, kar pa je bilo za 27,2 % manj kakor v letu prej (takrat v višini 13,3 mio EUR). Rezultati so bili negativni tako na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti (v višini 6,4 mio EUR) kakor tudi na ravni finančnega poslovanja (v višini 9,2 mio EUR), vendar je bila izguba na obeh ravneh nižja kakor v letu prej, na ravni drugega delovanja pa so bili pozitivni (v višini 7,1 mio EUR), a so se nekoliko poslabšali. Skupna neto izguba je predvsem posledica izgub družb v dveh skupinah: v živinoreji, čeprav se je tu v primerjavi z letom prej več kakor prepolovila, in v gojenju trajnih nasadov, kjer pa so izgubo iz leta prej še precej povečali. V živinoreji so negativno poslovale družbe v vseh skupinah, z izjemo družb v reji perutnine. Te so pozitivni izid izkazale tudi v vseh prejšnjih analiziranih letih, razen v letu 2008. Najslabše so ponovno poslovale prašičerejske družbe¹¹, pa tudi družbe v prireji mleka, ki so v letu prej že poslovale pozitivno¹². V gojenju trajnih nasadov je bila neto čista izguba predvsem rezultat negativnega poslovanja v vinogradniških¹³, pa tudi v sadjarskih družbah. Družbe v mešanem kmetijstvu, razmnoževanju rastlin, storitvah za kmetijstvo in v pridelovanju netrajnih rastlin so poslovno leto zaključile s pozitivnim izidom. Med temi so najboljše poslovne rezultate dosegle družbe v pridelovanju cvetja, pa tudi zelenjadnic, slabše (negativne) pa v pridelovanju žit¹⁴.

Družbe v gozdarstvu so poslovno leto zaključile z neto čistim dobičkom, a ponovno nižjim kakor leto prej. Iz oddelka gozdarstvo je za leto 2009 računovodske izkaze oddalo 77 gospodarskih družb s skupno 1.580 zaposlenimi, kar je pomenilo za 1,1 % več družb in 1,8 % manj zaposlenih kakor v letu prej. Povprečna gozdarska družba se je s tem po številu zaposlenih zmanjšala, vendar je še vedno precej večja od povprečne gospodarske družbe (v gozdarski družbi 20,5 zaposlenega, v povprečni družbi 8,9 zaposlenega). Gozdarske družbe že vse od leta 2002, odkar imamo na voljo metodološko primerljive podatke, izkazujejo neto čisti dobiček, vendar pa se je ta v zadnjih letih zniževal. V letu 2009 je znašal le še 1,35 mio EUR, kar je bilo za 58,7 % manj kakor v letu prej (takrat 3,28 mio EUR). Rezultati so bili pozitivni na vseh treh ravneh delovanja, vendar pa najnižji na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti (0,39 mio EUR, kar je bilo za skoraj 92 % manj kakor v letu prej). Pozitivni poslovni rezultat so ponovno dosegle predvsem družbe v sečnji lesa (v višini 2,58 mio EUR), pa tudi v storitvah za gozdarstvo (v višini 0,10 mio EUR), negativnega pa družbe v gojenju gozdov (v višini 1,32 mio EUR).

¹¹ Prašičerejske družbe so ponovno izkazale najvišjo neto čisto izgubo med vsemi živinorejskimi družbami. Ta dejavnost se že dlje časa sooča s precejšnjimi težavami zaradi razmeroma nizkih odkupnih cen teh živali (v zadnjih treh letih so padle za 4,4 %, lani za 7,6 %).

¹² Odkupne cene mleka so po 17-odstotnem porastu v letu 2008 lani padle za več kakor petino.

¹³ Vinogradništvo se tako v Sloveniji kakor tudi v širšem evropskem in svetovnem prostoru sooča s precejšnjimi presežki zalog in posledično nizkimi odkupnimi cenami grozdja in vina.

Tudi družbe v ribištvu so poslovno leto zaključile z neto čistim dobičkom. Iz oddelka ribištvo in gojenje vodnih organizmov je za leto 2009 računovodske izkaze oddalo 24 gospodarskih družb s skupno 73 zaposlenimi, kar je pomenilo 1 družbo in 3 zaposlene več kakor v letu prej (toliko zaposlenih je tudi v povprečni ribiški družbi). Prikazali so neto čisti dobiček v višini 238,8 tisoč EUR, kar je več kot v letu prej (6,8 tisoč EUR), a tudi precej manj kot pred dvema letoma (6,6 mio EUR). Skupni pozitivni izid je posledica pozitivnega izida na ravni financiranja (279 tisoč EUR) in na ravni izrednih dogodkov (81 tisoč EUR), na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti pa je bila ustvarjena neto izguba (67 tisoč EUR, kar je skoraj za 90 % več kakor v letu prej). Pozitivni neto poslovni izid so izkazale družbe v obeh skupinah, to je v ribištvu (v višini 67 tisoč EUR) in v gojenju vodnih organizmov (v višini 172 tisoč EUR). Slednje so izkazale dobiček predvsem v gojenju sladkovodnih organizmov¹⁵.

3.2 Proizvodnja živil in pijač

V živilsko predelovalni industriji (SKD C 10 in 11) so v letu 2009 znižali zaposlenost in tako kljub znižanju dodane vrednosti povečali produktivnost. Računovodske izkaze je oddalo 560 gospodarskih družb, kar je za 5,3 % več kakor v letu prej. Zaposlovale so 13.329 zaposlenih, to pa je za 7,2 % manj kakor v letu prej (v vseh gospodarskih družbah skupaj se je zaposlenost znižala manj, za 6,0 %), torej se je povprečna velikost družbe po številu zaposlenih precej zmanjšala (s 27,0 na 23,8 delavca)¹⁶. Ustvarili so dodano vrednost v višini 454,1 mio EUR, kar pa je bilo za 2,5 % manj kakor v letu prej. Povprečna produktivnost, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, se je z 32,5 tisoč EUR zvišala na 34,1 tisoč EUR. S tem je še močneje presegla povprečno produktivnost v vseh predelovalnih dejavnostih (za 8,1 %, v letu prej za 1,4 %). Najvišja je bila v proizvodnji piva (skoraj 106 tisoč EUR), najnižja pa v proizvodnji trajnega peciva in slaščic (malo nad 18 tisoč EUR).

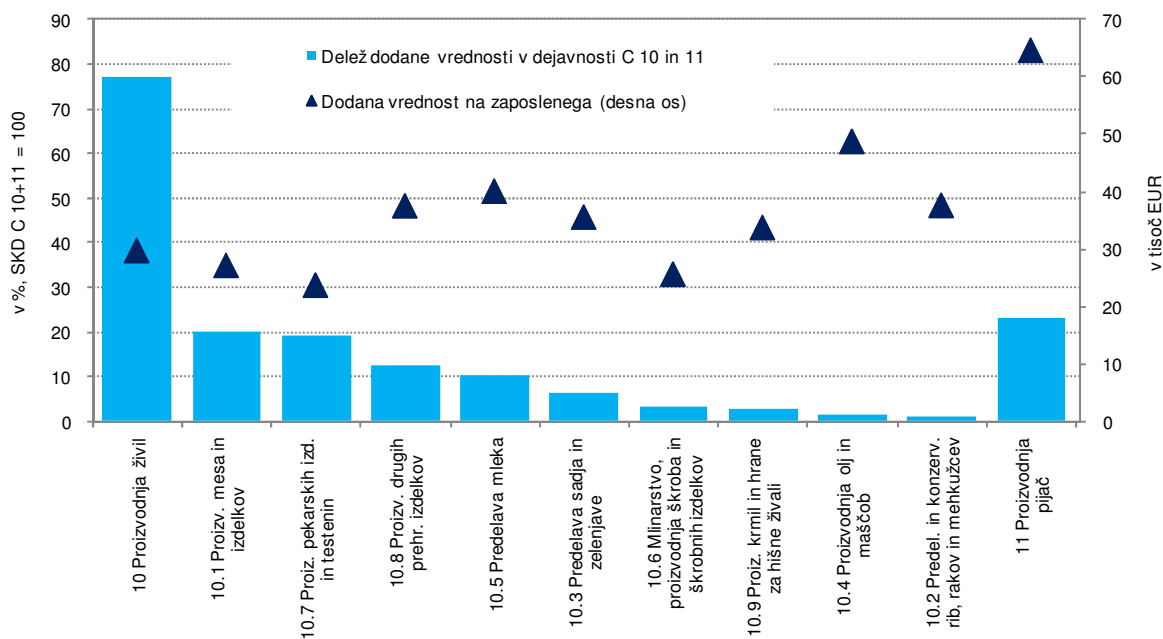
Družbe v živilsko predelovalni dejavnosti so v letu 2009 ustvarile neto čisto izgubo, ki je bila v glavnem posledica močno poslabšanega finančnega poslovanja. Potem ko so večino analiziranih let zaključile z neto čistim dobičkom (v letu prej v višini 11,9 mio EUR), so v letu 2009 ustvarile neto čisto izgubo v višini 109,4 mio EUR. Medtem ko je bil na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti in na ravni izrednih dogodkov tudi lani izkazan čisti dobiček (na prvi v višini 71,7 mio EUR, na drugi pa 0,9 mio EUR), pa je bila na ravni finančnega poslovanja ponovno izkazana čista izguba (v višini 205,9 mio EUR). Na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti se je v primerjavi z letom prej čisti dobiček povečal, in sicer za 23,8 %, na ostalih dveh ravneh pa se je rezultat poslabšal. Poslabšanje je bilo izrazito predvsem na ravni financiranja, kjer se je čista izguba povečala kar za 269,5 %. Največji vpliv na slabše skupno poslovanje panoge je imelo slabše finančno poslovanje v proizvodnji piva, kar je povezano s prevzemnimi aktivnostmi družb v preteklosti.

¹⁴ Žita sodijo med skupine kmetijskih pridelkov z največjimi spremembami cen v zadnjih nekaj letih. Po njihovem skoraj 59-odstotnem skoku v letu 2007 so se v naslednjih dveh letih spustile: v letu 2008 za nekaj več kakor 6 %, v letu 2009 pa za 33 %.

¹⁵ Ribištvo relativno zelo malo prispeva k skupni dodani vrednosti dejavnosti. To je razumljivo za morskovodni ulov, ker so možnosti razmeroma skromne, ne pa tudi za gojenje vodnih živali, saj ima Slovenija razmeroma veliko kakovostnih vodnih virov in s tem precejšnje možnosti za večji obseg gojenja. Dolgoročno večjo tovrstno izkoriščenost voda lahko pričakujemo zaradi v skladu z načeli zdravega prehranjevanja vse večjega povpraševanja in relativno visokih cen, pa tudi zaradi gospodarske krize in nižjega zaposlovanja v ostalih sektorjih gospodarstva.

¹⁶ Število zaposlenih se je najbolj znižalo v proizvodnji mesa in mesnih izdelkov (za 621 oseb), v veliki večini zaradi stečaja enega izmed velikih podjetij.

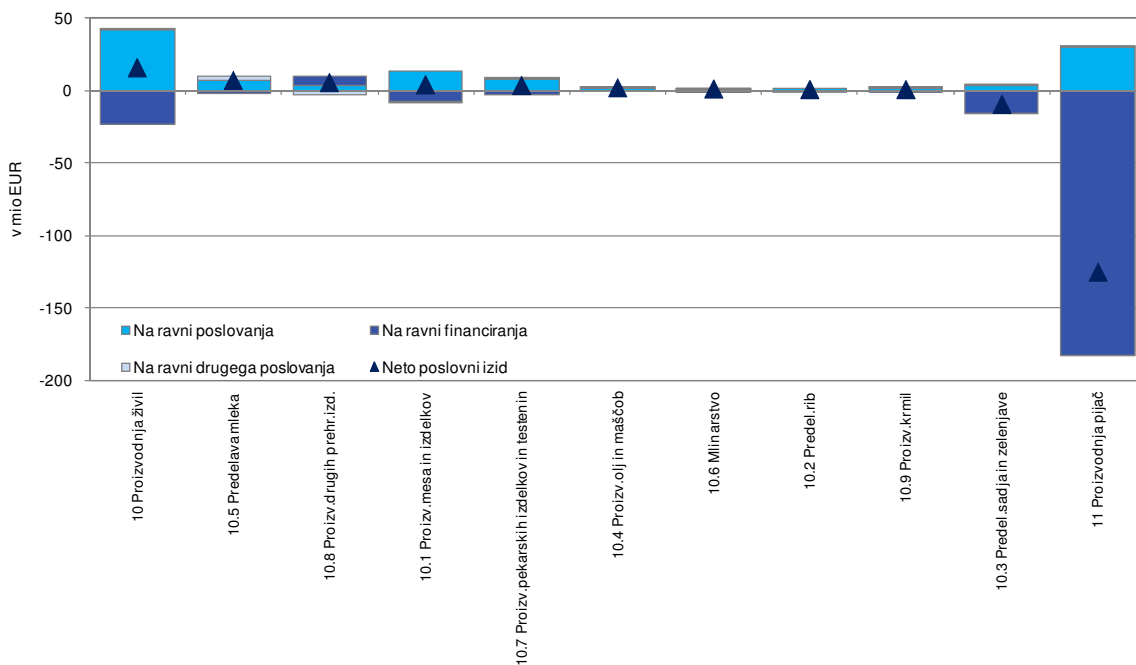
Slika 11: Struktura dodane vrednosti in dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah proizvodnje živil in pijač, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opomba: Skupine v oddelku 10 Proizvodnja živil so razvrščene glede na delež dodane vrednosti.

Slika 12: Poslovni izid gospodarskih družb v proizvodnji živil in pijač, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opomba: Skupine v oddelku 10 Proizvodnja živil so razvrščene glede na neto poslovni izid.

Tabela 3: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti proizvodnje živil in pijač v letih 2008 in 2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	532	560
Število zaposlenih ¹	14.358	13.329
Delež v zaposlenosti vseh gosp. družb (v %)	2,81	2,78
Delež v dodani vrednosti vseh gosp. družb (v %)	2,59	2,77
Neto ² čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	11.898	-109.373
VELIKOST PODJETJA		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	5.632	4.594
Število zaposlenih/podjetje	27,0	23,8
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	206	199
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,028	1,039
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	0,40	-4,12
Donosnost prihodkov (v %)	0,55	-5,61
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	32.453	34.071
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v tisoč EUR)	19.646	20.202
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	60,5	59,3
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	58,6	59,7
Delež kratk. obveznosti v virih sredstev (v %)	36,6	39,0
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	64,3	59,2
Dolg. pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	87,5	80,0
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	18,6	18,3
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	64,4	68,0
Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	16,1	15,5

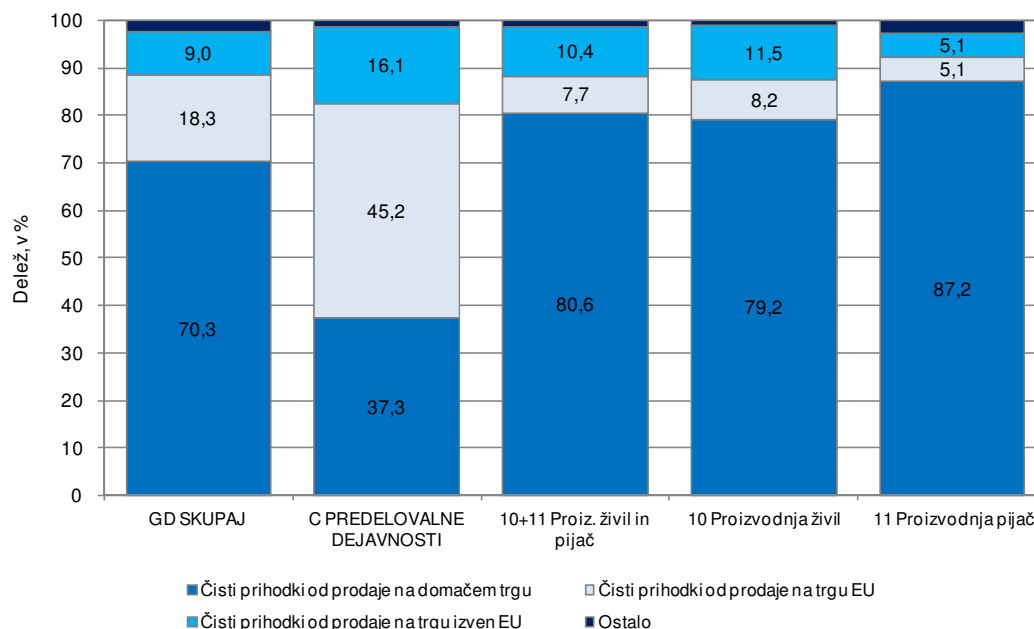
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenecv na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Skupni prihodki družb v živilsko pridelovalni dejavnosti so se znižali za 10,4 %. Do znižanja je prišlo na vseh treh ravneh: poslovni prihodki, ki so v strukturi največji, so se znižali za 10,0 %, finančni za 16,1 %, drugi pa za 45,2 %. Prihodki od prodaje so se znižali tako na domačem trgu, kjer je ustvarjen precej večji delež prihodkov kot v vseh predelovalnih družbah in tudi kot v vseh gospodarskih družbah, še bolj pa na tujem trgu, predvsem na trgu EU. S tem se je relativno nizka izvozna usmerjenost teh družb, merjena z deležem čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, še nekoliko znižala, z 18,6 % na 18,3 % (v povprečju vseh družb je bila 28,0–odstotna, v povprečju družb vseh predelovalnih dejavnosti pa kar 62,2–odstotna). To kaže na težave pri prodoru in ohranjanju tržnega deleža živilskih proizvodov na vse zahtevnejših izvoznih trgih. K skupnemu prihodku družb so prispevale tudi skupne subvencije, dotacije in podobni prihodki, vendar pa je njihov delež v prihodku v družbah živilsko pridelovalne dejavnosti precej nižji

kot v družbah primarne dejavnosti in skoraj enak deležu v vseh gospodarskih družbah. V letu 2009 je znašal 0,6 % (v gospodarskih družbah primarne dejavnosti 6,9 %)¹⁷.

Slika 13: Struktura poslovnih prihodkov v vseh gospodarskih družbah, v vseh družbah predelovalne dejavnosti ter v družbah v proizvodnji živil in pijač, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Rast odhodkov družb v živilsko predelovalni dejavnosti je zaostajala za rastjo skupnih prihodkov za 6,8 odstotne točke. Znižali so se le odhodki na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti, in sicer za 11,0 %, medtem ko so se finančni in drugi odhodki precej zvišali (za 136,5 % oz. 151,3 %). Stroški blaga, materiala in storitev so se znižali za 12,5 %. Njihov delež v poslovnih odhodkih se je z 79,5 % znižal na 78,1 %, v poslovnih prihodkih pa s 77,3 % na 75,2 %. Najbolj so se znižali stroški materiala¹⁸. Stroški dela so se ob nižji zaposlenosti znižali le za 4,5 %, s tem pa se je njihov delež v dodani vrednosti znižal za 1,2 o. t., s 60,5 % na 59,3 %. Delovna stroškovnost, merjena s tem kazalnikom, se je tako nekoliko izboljšala.

Večina gospodarskih družb in zaposlenih, ki ustvarijo tudi večji del dodane vrednosti, je v treh od desetih skupin, in sicer v proizvodnji pijač, pekarskih izdelkov in testenih ter mesa in mesnih izdelkov.

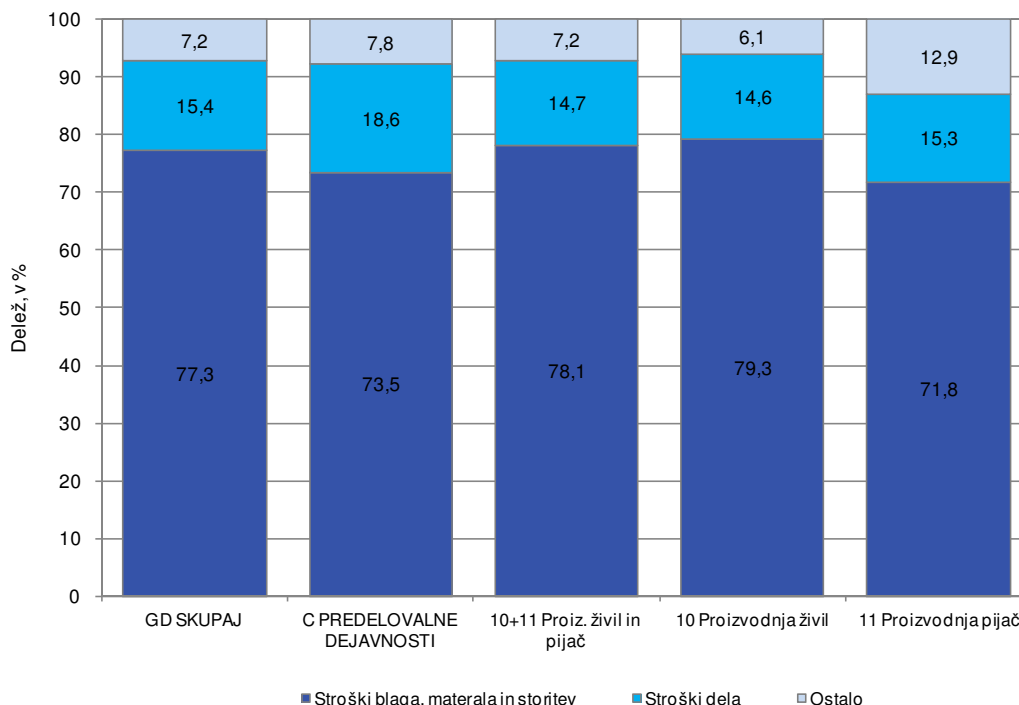
V letu 2009 se je pomen teh treh skupin še okrepil. K živilsko predelovalni industriji so prispevale 71,4 % števila družb, 65,0 % zaposlenih in 62,5 % dodane vrednosti. Največ dodane vrednosti je bilo ustvarjene v skupini proizvodnja pijač (104,7 mio EUR, to je 23,1 % dodane vrednosti živilsko predelovalne industrije), kjer je bila dosežena tudi najvišja dodana vrednost na zaposlenega (65 tisoč EUR, kar je skoraj 90 % več kot v povprečju družb živilsko predelovalne industrije in tudi kot v povprečju vseh družb). Največje število gospodarskih družb, ki imajo tudi največje število zaposlenih, pa je v skupinah proizvodnje pekarskih izdelkov in testenih ter mesa in mesnih izdelkov. V teh dveh skupinah je bilo lani zaposlenih 52,8 % delavcev v vseh

¹⁷ Pri tem pa so subvencije, dotacije in podobni prihodki za nekatere gospodarske družbe izjemno velikega pomena. Po podatkih Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (http://www.arsktrp.gov.si/si/prejemniki_sredstev/prejemniki_sredstev_2009/) je največji slovenski upravičenec do sredstev Skupne kmetijske politike tovarna sladkorja, ki je od leta 2007 zaradi reformiranja evropskega trga sladkorja v likvidaciji. Dodeljena sredstva so namenjena odškodnini.

¹⁸ Po podatkih SURS so se cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih v letu 2009 znižale za 14,6 %.

živilsko predelovalnih družbah. Zaposlenost se je povsod znižala, razen v mlinarstvu in v proizvodnji drugih prehranskih izdelkov, kjer pa se je zvišala (v prvi za 15,4 %, v drugi pa za 9,1 %).

Slika 14: Struktura poslovnih odhodkov v vseh gospodarskih družbah, v vseh družbah predelovalne dejavnosti ter v družbah v proizvodnji živil in pijač, 2009

Vir podatkov: AJPES (Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

Negativni poslovni izid živilsko predelovalne industrije v letu 2009 je bil predvsem posledica negativnega izida v proizvodnji pijač, medtem ko so podjetja v proizvodnji živil poslovanje precej izboljšala in leto končale z neto čistim dobičkom. Gospodarske družbe v skupini proizvodnje pijač, ki so v prejšnjih letih poslovale z neto čistim dobičkom, so lani ustvarile neto čisto izgubo v višini 125,2 mio EUR. K temu so največ prispevale družbe v proizvodnji piva, katerih neto čista izguba je znašala 84,4 mio EUR¹⁹. Gospodarske družbe v skupini proizvodnje živil pa so lani potem, ko so leto prej zaključile negativno, ustvarile neto čisti dobiček v višini 15,8 mio EUR. Poslovanje je bilo pozitivno v osmih od devetih skupin. Negativno je bilo le v predelavi in konzerviranju sadja in zelenjave, v tem pa v proizvodnji sadnih in zelenjavnih sokov. V vseh skupinah s pozitivnim izidom, razen v skupini proizvodnja krmil in hrane za hišne živali, se je poslovanje izboljšalo. To velja tudi za družbe v proizvodnji mesa in mesnih izdelkov, ki so ena izmed najpomembnejših skupin slovenske živilsko predelovalne industrije. Po precej globokem negativnem izidu v letu prej so leto 2009 zaključile z neto čistim dobičkom, vendar so k temu precej prispevali stečajni nelikvidnih podjetij. Poslovanje so ponovno izboljšale tudi družbe v predelavi mleka, ki pa so po večletnih izgubah prvič pozitivno

¹⁹ V proizvodnji piva je bilo 9 gospodarskih družb, ki so zaposlovalne 670 delavcev, to je enako kakor v letu prej. Ustvarili so dodano vrednost v višini 70,9 mio EUR, kar je bilo 67,7 % ustvarjene dodane vrednosti v skupini proizvodnje pijač. Dosegli so najvišjo dodano vrednost na zaposlenega v vseh podskupinah živilsko predelovalne industrije (105,9 tisoč EUR, povprečje dejavnosti je bilo 34,1 tisoč EUR). Neto čista izguba je posledica neto izgube na ravni financiranja v višini 130,8 mio EUR. Na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti je bil ustvarjen neto dobiček v višini 29,0 mio EUR.

poslovale šele v letu prej²⁰. Uspešno poslovanje mlekarn je pomembno za ohranjanje prireje mleka na kmetijskih gospodarstvih, za kar se zaradi ugodnih naravnih danosti in pomena razvoja podeželja intenzivno zavzema tudi kmetijska politika.

²⁰ Mlekarne so izboljšale poslovanje na ravni financiranja in na ravni drugega delovanja, na ravni poslovanja pa so ga poslabšale (neto dobiček iz poslovanja lani v višini 7,2 mio EUR, v letu prej pa v višini 9,1 mio EUR). Slovenske mlekarne se tudi na domačem trgu soočajo z močno tujo konkurenco, kar jim ob zniževanju kupne moči in spremenjenih potrošniških navadah predstavlja velik poslovni izziv. Kljub utrjevanju blagovnih znamk in njihovi promociji se je proizvodnja po podatkih SURS lani količinsko znižala prav pri vseh vrstah mlečnih izdelkov (na primer pri konzumnem mleku za 8 %, pri siru pa za 5 %).

4 RUDARSTVO

V letu 2009 se je dodana vrednost v gospodarskih družbah rudarstva (SKD B) nekoliko povečala, globalna kriza pa je vplivala predvsem na neenergetski del dejavnosti, ki je vezan na gradbeništvo.

Dodana vrednost v rudarstvu se je leta 2009 povečala za 0,9 % (v vseh družbah skupaj je upadla za 9,0 %). Ob nadaljnjem znižanju števila zaposlenih se je za 8,3 % izboljšala produktivnost dela, kar je pomembno z vidika ohranjanja konkurenčnosti slovenskega premogovništva na liberaliziranem energetskem trgu EU. Delež stroškov dela v dodani vrednosti se je znižal za dobrih 5 o. t., na 68,4 % in tako ne presega več bistveno povprečnega deleža pri vseh gospodarskih družbah. Nekaj višji delež stroškov dela v dodani vrednosti lahko povežemo tudi s težjimi delovnimi razmerami v rudarstvu.

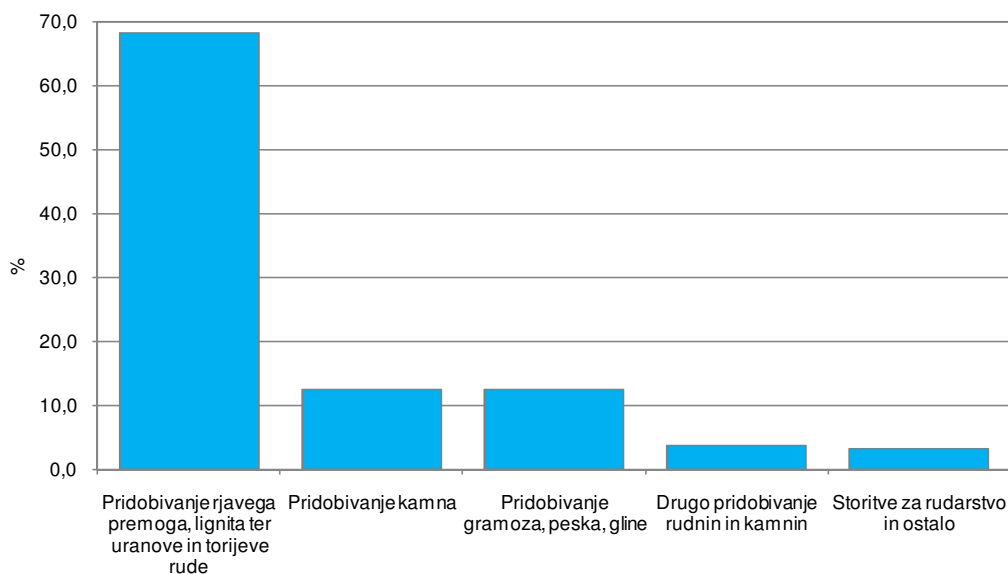
Tabela 4: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb rudarstva v obdobju 2008–2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	66	71
Število zaposlenih ¹	3.321	3.094
Delež zaposlenih v vseh družbah (v %)	0,7	0,6
Delež dodane vrednosti v vseh družbah (v %)	0,8	0,9
Neto ² čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	-3.286	1.859
VELIKOST PODJETJA		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	7.333	6.887
Število zaposlenih/podjetje	50,3	43,6
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	144	158
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,013	1,044
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	-0,7	0,4
Donosnost prihodkov (v %)	-1,0	0,6
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	44.147	47.830
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	32.426	32.695
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	73,5	68,4
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	49,4	51,2
Delež kratkor. obveznosti v virih sredstev (v %)	24,7	24,9
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	67,1	66,1
Dolgor. pokritost dolgor. sredstev in zalog (v %)	94,1	94,5
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	9,2	11,3
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	75,4	74,6
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	32,2	31,5

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

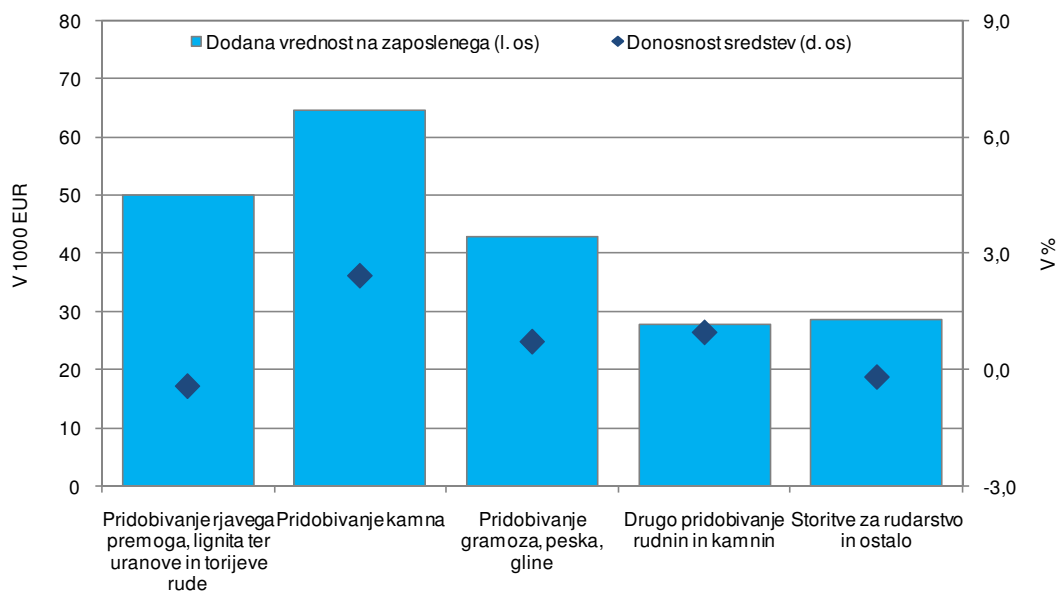
Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenecv na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Slika 15: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah rudarstva, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 16: Dodana vrednost na zaposlenega in donosnost sredstev v gospodarskih družbah rudarstva, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

V rudarstvu se je v letu 2009 zmanjševanje števila zaposlenih nadaljevalo približno enako hitro kakor prejšnja leta. Število zaposlenih se je od leta 1995 do lani znižalo z 8.732 na 3.094, to je za 64,6 % ali v povprečju po 7,1 % letno, samo v letu 2009 pa se je zaposlenost znižala za 6,8 %. Zniževanje zaposlenosti v rudarstvu se skoraj izključno nanaša na dejavnost premogovništva, kjer še poteka proces postopnega zapiranja rudnikov (rjavi premog), medtem ko se v še delujočih rudnikih s tem dosega racionalnejša

proizvodnja. V letu 2009 se je tako število zaposlenih v rudarstvu znižalo za 227, od tega za 199 v premogovništvu.

Uspešnost poslovanja gospodarskih družb rudarstva je v zadnjem desetletju precej nihala in po izgubi v letu 2008 so lansko poslovno leto spet končale z manjšim neto čistim dobičkom. Končni poslovni rezultat je znašal od 10,0 mio EUR neto čiste izgube v letu 2005 do 8,8 mio EUR neto čistega dobička v letu 2007. Po neto čisti izgubi v višini 3,285 mio EUR v letu 2008 so v letu 2009 zabeležili 1,859 mio EUR neto čistega dobička. K ponovno pozitivnemu poslovanju je največ prispevalo močno zmanjšanje čiste izgube v Rudniku Trbovlje-Hrastnik. Dejavnost rudarstva je sicer zgolj iz poslovanja dosegla neto dobiček v višini 13,0 mio EUR, a je neto izguba iz financiranja znašala 7,7 mio EUR, neto izguba zunaj rednega delovanja 1,8 mio EUR in vsi davki 1,6 mio EUR. V večini let je premogovništvo poslovalo v rdečih številkah, v dejavnostih rudarstva, ki so vezane na gradbeništvo in avtocestno gradnjo (pridobivanje kamna, gramoza, peska ...), pa so poslovali z dobičkom.

Kljub zmanjševanju obsega poslovanja energetskega dela rudarstva s premogovništvom še vedno pomeni dobri dve tretjini celotne dejavnosti rudarstva po ustvarjeni dodani vrednosti. Pridobivanje rjavega premoga in lignita ter uranove in torijeve rude (podrazreda SKD 05.200 in 07.210)²¹ je lani pomenilo 65,5 % rudarstva po številu zaposlenih in 68,3 % po ustvarjeni dodani vrednosti²² (gl. Sliko 15), medtem ko sta bila v letu 2002 omenjena deleža še za okoli 20 o. t. višja. Od leta 2002 do leta 2008 se je dodana vrednost znižala za 14,5 % (pri vseh gospodarskih družbah se je povečala za več kakor polovico), v letu 2009 pa se je za 6,1 % povečala (v vseh družbah se je znižala za 9,0 %), kar kaže na relativno nizko občutljivost rezultatov te dejavnosti na globalno krizo. Tudi poslovni rezultat se je v letu 2009 glede na prejšnje leto močno izboljšal. Še vedno so sicer poslovali z neto čisto izgubo, ki pa je bila z 1,026 mio EUR približno sedemkrat manjša kakor leto prej. V letu 2009 je pridobivanje rjavega premoga in lignita ter uranove in torijeve rude prejelo 19,8 mio EUR subvencij, kar je približno toliko kakor prejšnji dve leti. V t. i. energetskega dela rudarstva uvrščamo tudi storitve za pridobivanje nafte in zemeljskega plina (SKD 09.1), pri katerih so imeli v letu 2009 0,996 mio EUR neto čiste izgube.

V neenergetskem delu rudarstva (to je pridobivanje rudnin in kamnin, oddelek SKD 08) se je v letu 2009 dodana vrednost znižala podobno kakor v gospodarskih družbah. Neenergetski del rudarstva v veliki meri oskrbuje gradbeno dejavnost, katero je gospodarska kriza precej prizadela. V neenergetskem rudarstvu se je ta povezanost pokazala z 8,8-odstotnim znižanjem dodane vrednosti. Tudi znižanje dobičkov v rudarskih dejavnostih, ki oskrbujejo gradbeništvo, je bilo pričakovati, saj se je v letu 2009 po podatkih SURS industrijska proizvodnja v pridobivanju rudnin in kamnin znižala za 6,9 %. Neto čisti dobiček se je s 6,604 mio EUR v letu 2008 znižal na 3,888 mio EUR v letu 2009.

²¹ Glede na majhno število družb v posameznem podrazredu zaradi zaupnosti podatkov prikazujemo obe dejavnosti le združeno.

²² V okviru te dejavnosti je najpomembnejša družba Premogovnik Velenje z okoli dvema tretjinama zaposlenih in z okoli tremi četrtinami ustvarjene dodane vrednosti.

5 PREDELOVALNE DEJAVNOSTI

Tabela 5: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v predelovalnih dejavnostih v letih 2008 in 2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	6.676	6.726
Število zaposlenih ¹	198.011	172.775
Delež dejavnosti v zaposlenosti vseh družb (v %)	38,8	36,0
Delež dejavnosti v dodani vrednosti vseh družb (v %)	35,2	33,2
Neto ² čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	588.073	208.983
VELIKOST		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	3.512	3.296
Število zaposlenih/podjetje	29,7	25,7
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	114	130
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,046	1,033
DONOSNOST		
Donosnost sredstev, v %	2,60	0,93
Donosnost prihodkov, v %	2,35	1,04
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost / zap. (v EUR)	32.003	31.523
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	20.135	20.583
Stroški dela v dodani vrednosti, v %	62,9	65,3
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev, v %	57,9	56,5
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, v %	39,3	36,7
Kapitalska pokritost stalnih sredstev, v %	76,5	76,5
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog, v %	87,3	91,0
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	62,6	62,2
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	55,0	56,9
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih, v %	30,1	30,0

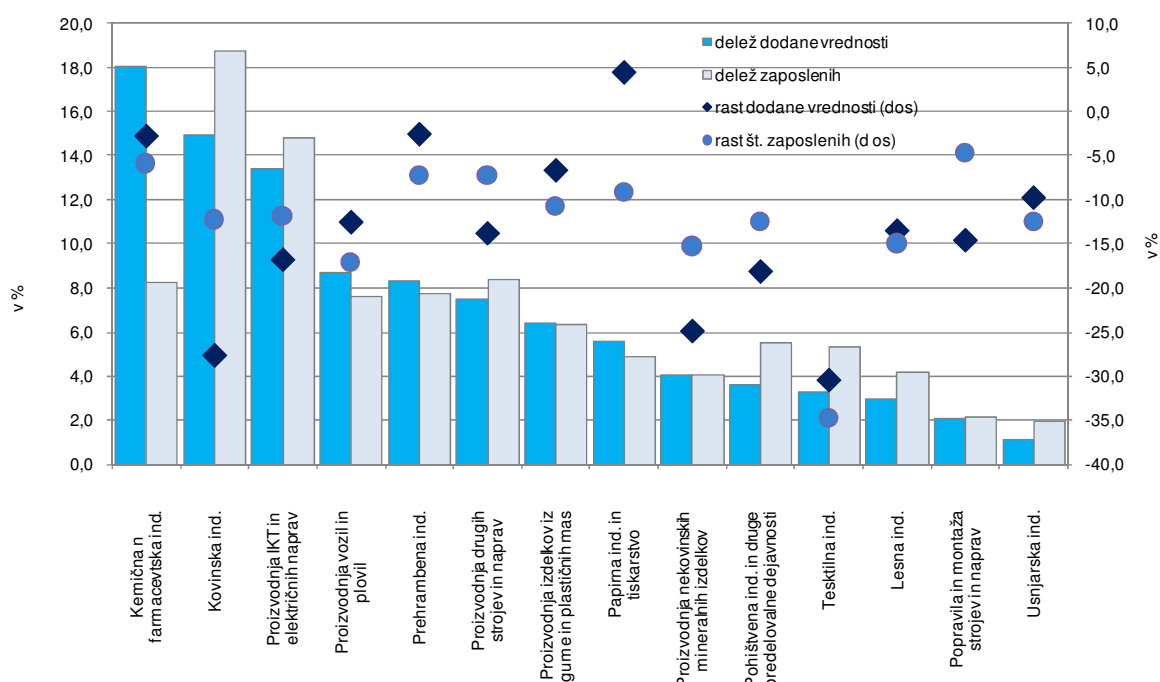
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

V družbah predelovalnih dejavnosti (SKD C) sta se dodana vrednost in število zaposlenih leta 2009 znižali bolj kakor v povprečju vseh gospodarskih družb. Dodana vrednost je bila 14,1 % nižja kakor leta 2008 (9,0 % nižja v povprečju vseh družb), število zaposlenih pa se je znižalo enkrat bolj (za 12,7 %) od povprečja vseh družb (za 6,0 %). Dodana vrednost in število zaposlenih sta se najmočneje znižala v večini

srednje nizko in nizko tehnološko zahtevnih panog, ki izgubljajo svoj pomen v dejavnosti²³. Izjeme so le prehrabna, usnjarska, gumarska in papirna industrija ter tiskarstvo, kjer je bil padec dodane vrednosti (v papirni industriji in tiskarstvu se je dodana vrednost povečala) in zaposlenosti manjši od povprečja celotne dejavnosti. Prehrabno in papirno industrijo s tiskarstvom ter kemično in farmacevtsko industrijo, kjer je bil padec števila zaposlenih in dodane vrednosti prav tako manjši od povprečja celotne dejavnosti, lahko razvrstimo med dejavnosti, ki so manj odvisne od cikličnih gibanj (Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2009, 2010, str. 11). Skupaj s kemično in farmacevtsko industrijo so največje panoge ostale kovinska industrija ter proizvodnja IKT in električnih naprav, ki so ustvarile več kakor 45 % dodane vrednosti in zaposlovale več kakor dve petini delavcev (gl. Sliko 17).

Slika 17: Rast in delež dodane vrednosti in zaposlenosti v predelovalnih dejavnostih, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

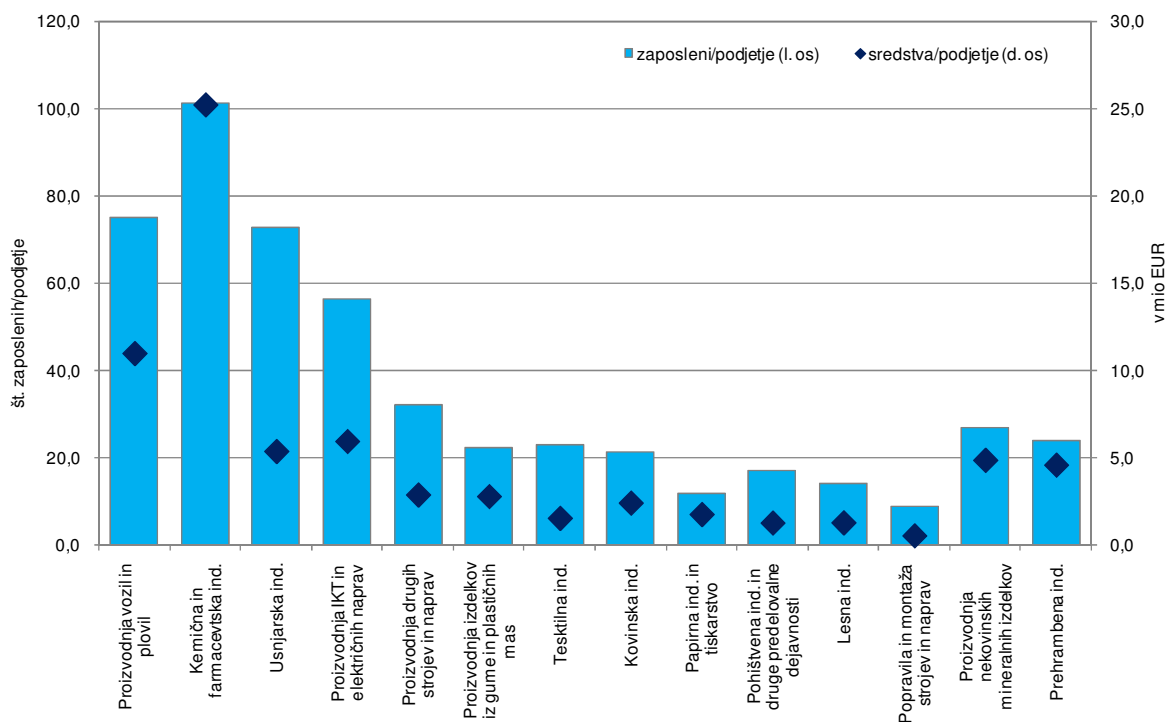
Opomba: Dejavnost koka in naftnih derivatov zaradi majhnosti v analizi ne upoštevamo (predstavlja okoli 0,05 % dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti).

Večina družb predelovalnih dejavnosti se po velikosti uvršča med majhna in mikro podjetja, največja podjetja pa so predvsem v tehnološko bolj zahtevnih panogah. Med 6.726 družbami v letu 2009 je bilo 91,1 % družb z manj kot 50 zaposlenimi, t.i. mikro in majhnih podjetij. V tehnološko manj zahtevnih panogah, ki ustvarijo le še dobro polovico dodane vrednosti, je mikro in majhnih družb že skoraj 93 %. Podjetja v tehnološko bolj zahtevnih panogah, ki predstavljajo slabo petino vseh družb, pa se večinoma uvrščajo med

²³ Eurostat v klasifikaciji po tehnološki zahtevnosti, ki temelji na SKD 2008, loči 4 skupine panog predelovalnih dejavnosti. Med nizko tehnološko zahtevne uvršča prehrabno industrijo (C10-11), proizvodnjo tobačnih izdelkov (C12), tekstilno industrijo (SKD C13-14), usnjarsko industrijo (C15), lesno industrijo (C16), papirno industrijo in tiskarstvo (C17-18), pohišveno industrijo (C31) in druge raznovrstne predelovalne dejavnosti (C32). Med srednje nizko tehnološko zahtevne uvršča proizvodnjo koka in naftnih derivatov (C19), proizvodnjo izdelkov iz gume in plastičnih mas (C22), proizvodnjo nekovinskih mineralnih izdelkov (C23), kovinsko industrijo (C24-25) ter popravila in montažo strojev in naprav (C33). Med srednje visoko tehnološko zahtevne uvršča kemično industrijo (C20), proizvodnjo električnih naprav (C27), proizvodnjo drugih strojev in naprav (C28) ter proizvodnjo vozil in plovil (C29-30). Med visoko tehnološko zahtevni dejavnosti sta uvrščeni farmacevtska industrija (C21) in proizvodnja IKT naprav (C26).

srednje velika in velika podjetja. Leta 2009 so družbe predelovalnih dejavnosti v povprečju zaposlovale okoli 26 delavcev, in sicer so v srednje visoko tehnološko zahtevnih panogah zaposlovale okoli 52 delavcev, v visoko tehnološko zahtevnih panogah pa okoli 69 delavcev. Največje panoge, ki so hkrati tudi najbolj izvozno usmerjene, so kemična in farmacevtska industrija ter proizvodnja vozil in plovil (gl. Slika 18).

Slika 18: Povprečna velikost gospodarskih družb po panogah predelovalnih dejavnosti, 2009

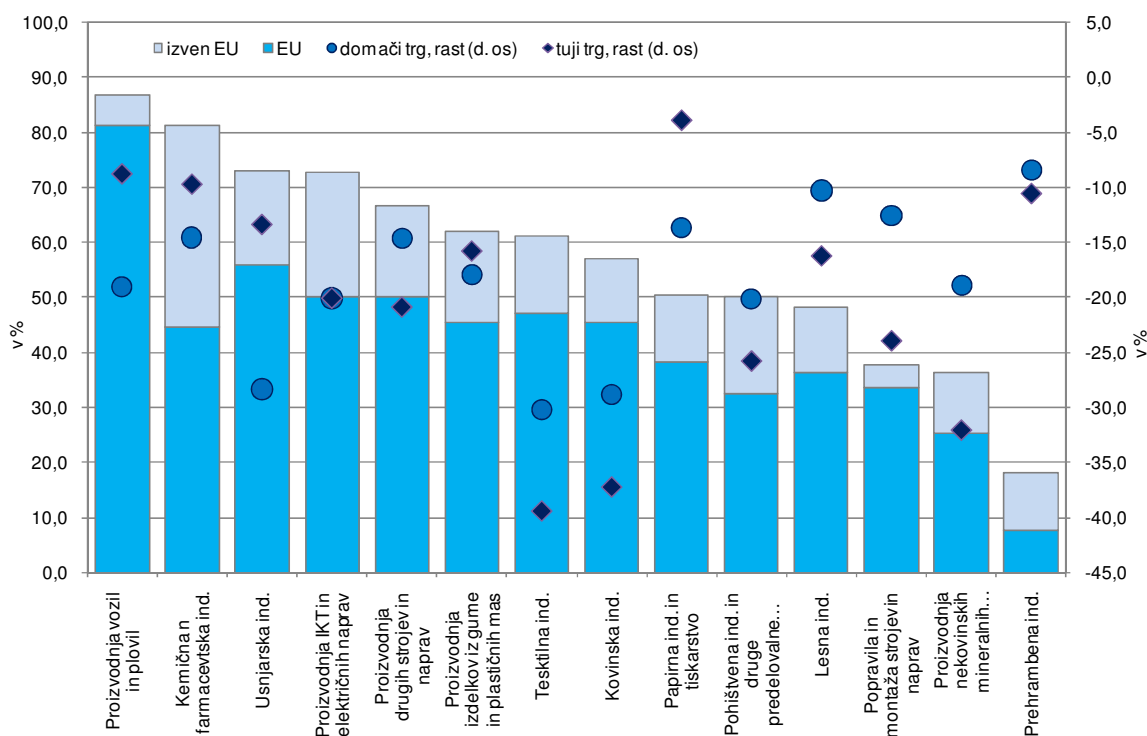

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opomba: Panoge so razvrščene po izvozni usmerjenosti.

Izvozna usmerjenost družb predelovalnih dejavnosti se je drugo leto zapored nekoliko zmanjšala, saj so se najmočneje znižali prihodki od prodaje na tujem trgu. Prihodki od prodaje na tujem trgu so bili okoli petino nižji (-19,6 %), najmočneje so padli na trgih izven EU (za 20,1 %). Prodaja na tujem trgu je bila nižja v vseh panogah (gl. Slika 19). Med izvozno bolj usmerjenimi panogami se je izvoz najmanj znižal v kemični in farmacevtski industriji ter v proizvodnji vozil in plovil. V tej panogi je bila razlika v padcu prihodkov od prodaje med trgov EU in trgov izven EU največja, k čemur so prispevali ukrepi nekaterih držav članic EU, namenjeni spodbujanju nakupov novih vozil (avtomobilov in lahkih gospodarskih vozil) v letu 2009. Prihodki od prodaje na tujem trgu so najbolj padli nekaterim izvozno usmerjenim tehnološko manj zahtevnim panogam (tekstilna in kovinska industrija), ki so se soočale z močnim padcem prodaje na domačem trgu. Prihodki na domačem trgu so se v povprečju vseh družb predelovalnih dejavnosti zmanjšali za 18,2 %. Med panogami, ki so vezane predvsem na domači trg, je bil padec največji v proizvodnji nekovinskih mineralnih izdelkov (zaradi šibke gradbene aktivnosti) ter v pohišveni industriji. Skupaj je bila prodaja v vseh družbah predelovalnih dejavnosti nižja za 19,1 %.

Slika 19: Izvozna usmerjenost in rast prihodkov na domačem in tujem trgu po panogah predelovalnih dejavnosti, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

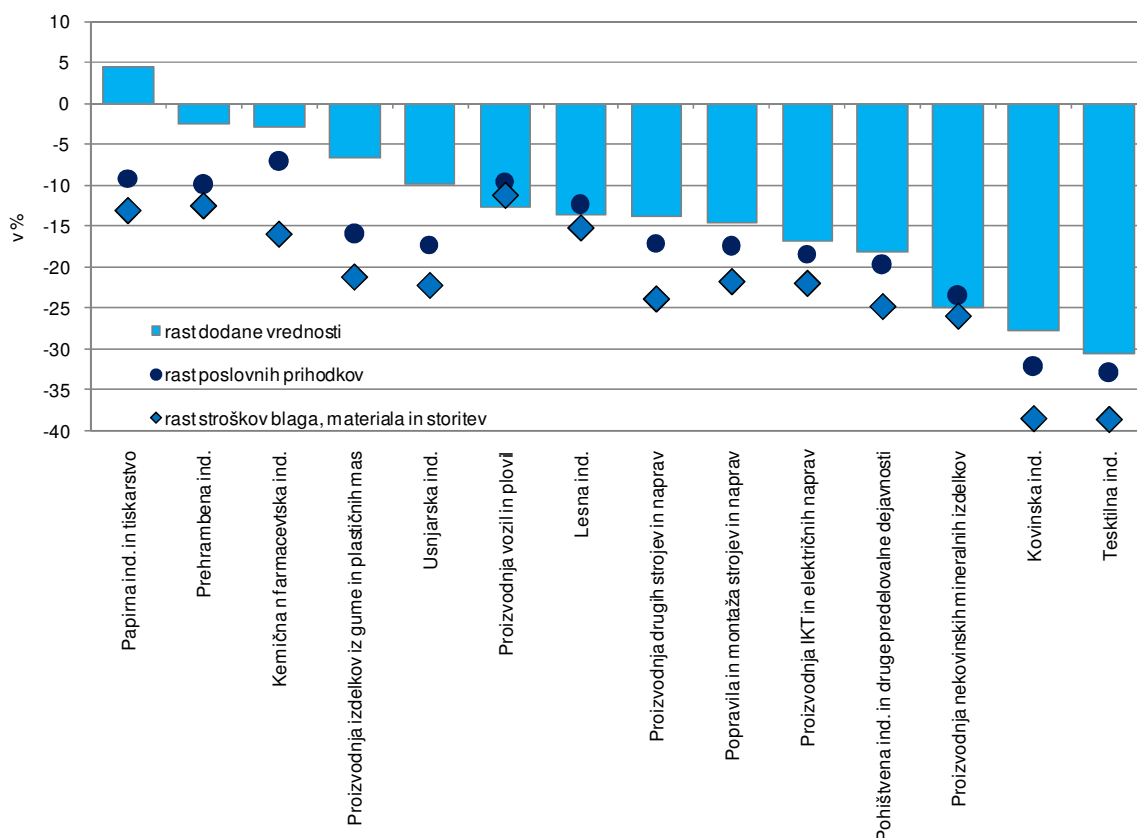
Opomba: Panoge so razvrščene po izvozni usmerjenosti.

Poslovni prihodki so v vseh panogah padli manj kakor stroški blaga, materiala in storitev, padec pa je bil najmočnejši v nekaterih tehnološko manj zahtevnih panogah. Stroški blaga, materiala in storitev so bili nižji za 22,4 % in so se v vseh panogah znižali bolj kakor poslovni prihodki, ki so se povprečno znižali za 17,7 % (gl. Slika 20). Nižji stroški so bili rezultat manjšega povpraševanja, zaradi katerega se je zmanjšala proizvodna aktivnost in s tem poslovni prihodki. Padec stroškov blaga, materiala in storitev, ki predstavljajo največji del poslovnih odhodkov (povprečno 73,5 %), je bil največji v kovinski in tekstilni industriji, kjer so se ob močnem skrčenju predvsem tujega povpraševanja najbolj znižali tudi poslovni prihodki, ter v proizvodnji nekovinskih mineralnih izdelkov. S tem je bil tudi padec dodane vrednosti v teh panogah, ki jih uvrščamo med tehnološko manj zahtevne, največji. V povprečju tehnološko manj zahtevnih panog se je dodana vrednost tako zmanjšala za 16,9 %, višja je bila le v papirni industriji in tiskarstvu. Dodana vrednost tehnološko bolj zahtevnih panog se je znižala povprečno za 10,6 %, najmanj v kemični in farmacevtski industriji.

Ob izjemno močnem zmanjšanju dodane vrednosti se je izrazito znižala tudi produktivnost dela. Produktivnost dela, merjena kot dodana vrednost na zaposlenega, se je znižala (za 1,5 %). Produktivnost dela se je najbolj zmanjšala v kovinski industriji in v nekaterih drugih tehnološko manj zahtevnih panogah (proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov, pohištvena industrija in druge predelovalne dejavnosti ter popravila in montaža strojev in naprav), nižja pa je bila tudi v tehnološko bolj zahtevnih proizvodnji IKT in električnih naprav ter proizvodnji drugih strojev in naprav (gl. Slika 21). Do padca produktivnosti dela pa ni prišlo v tekstilni industriji, kjer se je ob močnem padcu dodane vrednosti število zaposlenih najbolj zmanjšalo. V povprečju predelovalnih dejavnosti so bili stroški dela desetino nižji kakor leta 2008, pri tem so se na ravni

zaposlenega povečali (za 2,2 %), kar je bila v določeni meri posledica spremembe strukture zaposlenih, saj se je zaradi odpuščanja delež zaposlenih z nižjimi plačami v letu 2009 pričel zmanjševati²⁴. Močnejše povečanje stroškov dela na zaposlenega v primerjavi z rastjo produktivnosti dela je pomenilo pritisk na stroškovno konkurenčnost predelovalnih dejavnosti. Delež stroškov dela v dodani vrednosti se je povečal, najmočneje v proizvodnji nekovinskih mineralnih izdelkov, kovinski industriji, proizvodnji IKT in električnih naprav, proizvodnji drugih strojev in naprav ter v panogi popravila in montaža strojev in naprav.

Slika 20: Rast dodane vrednosti, poslovnih prihodkov in stroškov blaga, materiala in storitev po panogah predelovalnih dejavnosti, 2009

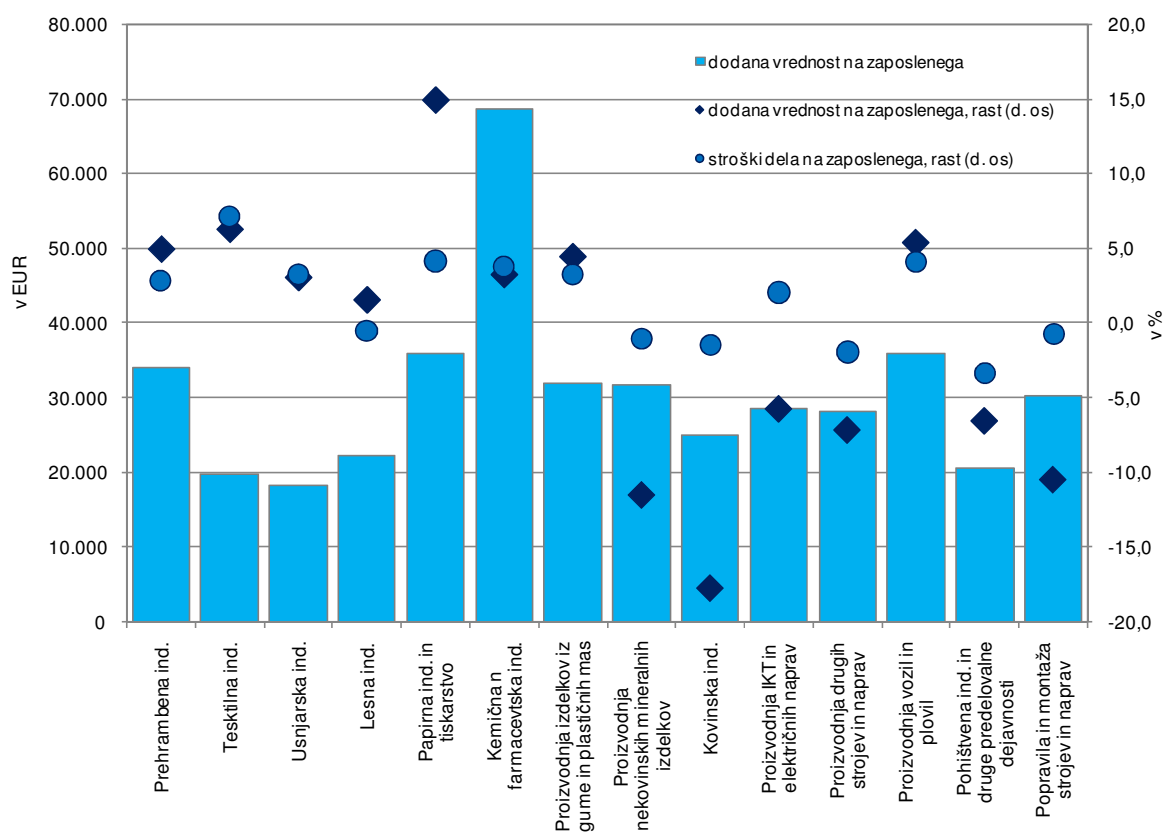
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Ob slabših rezultatih iz poslovanja in financiranja je bil neto čisti dobiček obračunskega obdobja predelovalnih dejavnosti skoraj dve tretjini nižji, v tehnološko bolj zahtevnih panogah za okoli 12 %, tehnološko manj zahtevne panoge pa so imele neto čisto izgubo. K neto čisti izgubi tehnološko manj zahtevnih panog sta prispevala povečanje neto finančne izgube ter izrazitejše zmanjšanje neto dobička iz poslovanja v primerjavi s tehnološko bolj zahtevnimi panogami (gl. Slika 22). V celotnih predelovalnih dejavnostih se je neto poslovni dobiček znižal za 41,5 %. Padec je bil manjši v tehnološko bolj zahtevnih panogah (z izjemo proizvodnje IKT naprav in drugih strojev in naprav), najmanj se je znižal v kemični in farmacevtski industriji (za 8,4 %). V tehnološko manj zahtevnih panogah je bil padec neto poslovnega dobička v večini panog večji (z izjemo rasti dobička v prehrabni, gumarski, papirni industriji in tiskarstvu), najbolj se

²⁴ Največji del stroškov dela (v povprečju predelovalnih dejavnosti slabe tri četrtine) predstavljajo stroški plač, ki so se v letu 2009 zmanjšali za 10,7 %. Stroški plač na zaposlenega so se povečali za 2,3 %. Ob manjšem številu zaposlenih v predelovalnih dejavnostih bi to lahko pripisali spremembi strukture zaposlenih. Zaradi odpuščanja zaposlenih z nizkimi plačami se je namreč zvišala povprečna raven plač drugih zaposlenih (EO, januar 2010, str. 18).

je znižal v tekstilni in pohištvni industriji ter drugih predelovalnih dejavnostih. Družbe v kovinski industriji, kjer je bilo zmanjšanje poslovnih prihodkov (poleg tekstilne industrije) največji, pa so imele neto poslovno izgubo. Tehnološko manj zahtevne panoge so večinoma tudi močnejše poslabšale finančne rezultate. Neto finančna izguba vseh družb v dejavnosti je bila večja (za 20,6 %) zaradi večje izgube tehnološko manj zahtevnih panog (za 61,0 %). K rasti finančne izgube teh družb so prispevali predvsem finančni odhodki (večji za 52 %), ki so bili rezultat trikrat višjih oslabitev in odpisov finančnih naložb. Tudi v povprečju tehnološko bolj zahtevnih panog so se oslabitve in odpisi finančnih naložb povečali (za 80 %), a so bili skupni finančni odhodki kljub temu nižji. Ob rasti finančnih prihodkov se je neto finančna izguba tehnološko zahtevnejših panog zmanjšala (z izjemo proizvodnje vozil in plovil).

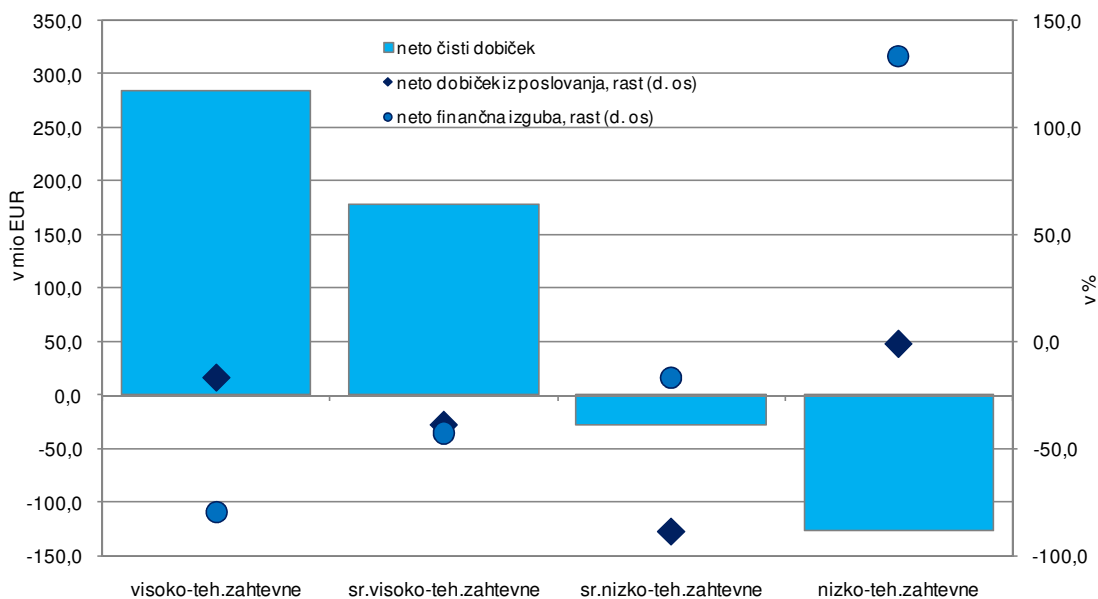
Slika 21: Raven in rast produktivnosti dela ter rast stroškov dela na zaposlenega po panogah predelovalnih dejavnosti, 2009

Vir podatkov: AJ PES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

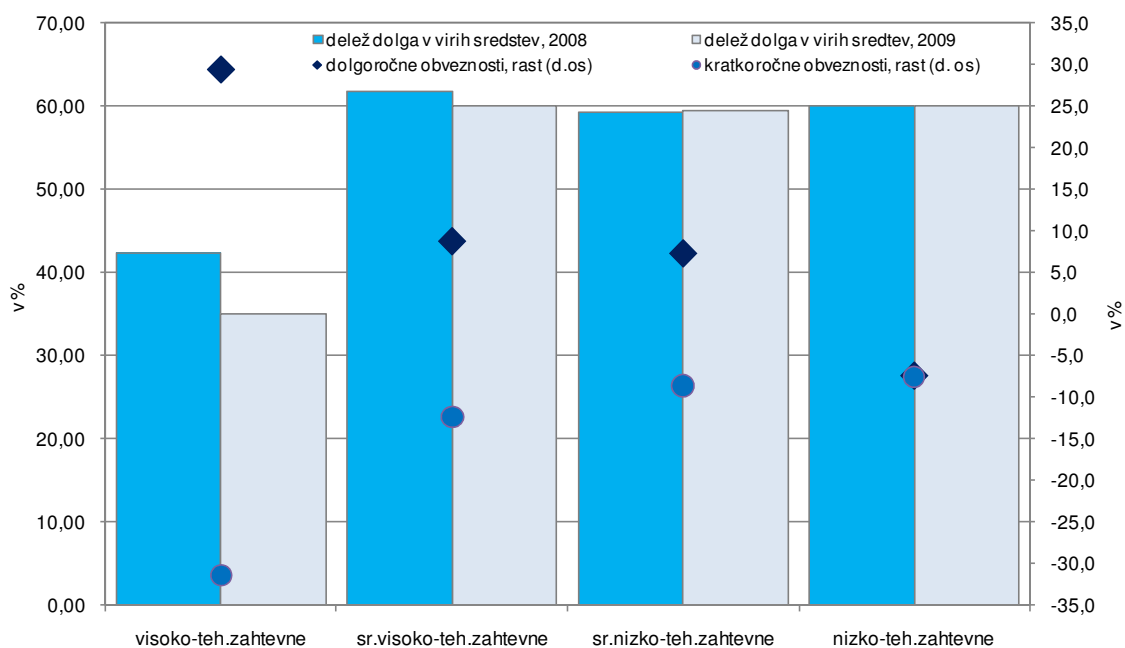
Slabi rezultati iz poslovanja in financiranja so prispevali k nadaljnjemu poslabšanju kazalnikov donosnosti v večini panog. Prihodki so se zmanjšali v vseh panogah. Donosnost je bila zaradi neto čiste izgube negativna v nekaterih tehnološko manj zahtevnih panogah (prehrambna, tekstilna, lesna, kovinska in pohištvna industrija, proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov in druge raznovrstne predelovalne dejavnosti) ter v tehnološko zahtevnejši proizvodnji vozil in plovil. Med tehnološko zahtevnejšimi panogami so se kazalniki donosnosti poslabšali še v proizvodnji IKT in električnih naprav, kjer so se skupni prihodki znižali bolj od povprečja celotne dejavnosti in se je neto čisti dobiček več kakor prepolovil. Najbolj donosna panoga pa je ostala kemična in farmacevtska industrija.

Slika 22: Neto čisti dobiček in rast neto poslovnega dobička in neto finančne izgube po tehnološki zahtevnosti predelovalnih dejavnosti, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 23: Zadolženost predelovalnih dejavnosti po tehnološki zahtevnosti, 2008 in 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Dolg družb predelovalnih dejavnosti se je nekoliko zmanjšal, kar je bila posledica manjšega obsega kratkoročnega zadolževanja. Kratkoročne obveznosti so bile v povprečju manjše za 11,7 %, močneje pa so se zmanjšale v tehnološko zahtevnejših panogah, ki so za 27,8 % zmanjšale obseg kratkoročnih finančnih obveznosti. Padec je bil največji v kemični in farmacevtski industriji, ki sta ostali najmanj zadolženi panogi. Proizvodnja vozil in plovil, ki je kot edina tehnološko zahtevnejša panoga povečala dolg, je imela ob močnem

padcu vrednosti kapitala največji delež dolga v virih sredstev. Tehnološko zahtevnejše panoge so hkrati povečale (za 11,5 %) svoje dolgoročne obveznosti (najbolj kemična in farmacevtska industrija ter proizvodnja vozil in plovil). Ob višji vrednosti kapitala se je zadolženost v večini teh panog zmanjšala, v tehnološko manj zahtevnih panogah pa se je delež dolga v virih sredstev ohranil na približno enaki ravni kakor leto prej (gl. Sliko 23). Večji je bil v prehranski in tekstilni industriji ter proizvodnji nekovinskih mineralnih izdelkov, v katerih se je vrednost kapitala močno znižala.

6 OSKRBA Z VODO; RAVNANJE Z ODPLAKAMI IN ODPADKI; SANIRANJE OKOLJA

Tabela 6: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb dejavnosti oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki ter saniranje okolja v letih 2008 in 2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	260	276
Število zaposlenih ¹	8.693	8.812
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	1,7	1,8
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	1,7	1,8
Neto ² čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	18.447	9.156
VELIKOST		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	8.637	8.329
Število zaposlenih/podjetje	33,4	31,9
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	251,2	257,9
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,00	0,98
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	0,8	0,4
Donosnost prihodkov (v %)	2,0	1,1
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost / zap. (v EUR)	35.927	34.088
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	22.909	23.101
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	63,8	67,8
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	79,6	79,9
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	13,6	14,9
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	24,6	24,2
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	102,7	101,3
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	10,3	9,5
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	82,9	82,7
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	13,8	13,2

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki ter saniranje okolja (SKD E) je dejavnost z malo družbami, ki pa so v povprečju večje od povprečne gospodarske družbe v Sloveniji, dodana vrednost na zaposlenega pa je v višini povprečja gospodarskih družb. Dejavnost E je v letu 2009 zaposlovala 1,8 % zaposlenih v gospodarskih družbah, prav tak je bil tudi delež ustvarjene dodane vrednosti te dejavnosti v vsej ustvarjeni dodani vrednosti gospodarskih družb v letu 2009. V tej dejavnosti je malo družb (276), ki pa so imele v letu 2009 3,6-krat več zaposlenih in 4,3-krat več sredstev na družbo od povprečja vseh

gospodarskih družb. Ob povečanju števila zaposlenih (za 1,4 %) se je produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, v letu 2009 zmanjšala za 5 % (na 34.088 EUR) in tako ostala na ravni povprečja vseh gospodarskih družb.

V letu 2009 se je poslovni izid gospodarskih družb v dejavnosti E ponovno poslabšal. Neto čisti dobiček se je skoraj prepolovil, pri čemer ga je bilo skoraj 90 % ustvarjenega v dejavnosti zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode (oddelek 36). Nasprotno kakor v letu 2008, ko je bilo v dejavnosti zbiranje in odvoz odpadkov ter ravnanje z njimi in pridobivanje sekundarnih surovin (oddelek 38) doseženo tri četrtine vsega neto dobička, pa je v letu 2009 ta dejavnost edina v okviru dejavnosti E zabeležila neto čisto izgubo. Gospodarnost poslovanja se je v letu 2009 še nadalje zmanjšala in je padla pod vrednost 1, kar pomeni, da so poslovni odhodki presegali poslovne prihodke. S tem se je zaostajanje za povprečjem vseh gospodarskih družb še povečalo. Glede kazalnikov financiranja je za te družbe značilen precej večji delež dolga v virih sredstev od povprečja vseh gospodarskih družb, ki predstavlja predvsem dolgoročni dolg. V letu 2009 se zadolženost ni povečala, le v strukturi se je nekoliko povečal delež kratkoročnih obveznosti.

V dejavnosti zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode (oddelek 36) se je donosnost poslovanja v letu 2009 precej izboljšala. Dejavnost zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode predstavlja polovico ustvarjene dodane vrednosti celotne dejavnosti E. Družbe v tej dejavnosti imajo veliko sredstev, ki so bolj kakor v drugih oddelkih pokrita z dolgoročnimi viri financiranja. V letu 2009 se je donosnost poslovanja teh družb močno povečala, saj se je neto čisti dobiček po močnem zmanjšanju v letu 2008 skoraj podvojil. Ob le rahlem zmanjšanju števila zaposlenih in rasti dodane vrednosti se je dodana vrednost na zaposlenega povečala za 1,5 %. Rast stroškov dela na zaposlenega pa je bila višja in tudi relativno visoka v primerjavi s povprečjem vseh družb²⁵. Kljub temu je bil ugoden poslovni rezultat posledica večjega dobička in manjše izgube iz poslovanja družb, poleg tega pa so bili manjši tudi finančni odhodki družb. Ugodnejši rezultati iz poslovanja so bili verjetno tudi posledica povečanja cen teh storitev²⁶, saj so bili čisti prihodki od prodaje v letu 2009 višji za 1,8 % (medtem ko so bili v celotni dejavnosti E nižji za 13,3 % in v vseh družbah skupaj za 16 %).

Tudi v dejavnosti ravnanje z odpadki (oddelek 37) se je poslovanje v letu 2009 močno izboljšalo. Dejavnost ravnanje z odpadki predstavlja slabih 5 % ustvarjene dodane vrednosti celotne dejavnosti E. V letu 2009 se je v tej dejavnosti močno povečal neto čisti dobiček obračunskega obdobja, zato so se izboljšali vsi kazalniki donosnosti in tudi gospodarnosti poslovanja. Dejavnost je v letu 2009 ustvarila za 10 % več dodane vrednosti. Dodana vrednost na zaposlenega, ki je najvišja v celotni dejavnosti E in tudi precej višja od povprečja vseh dejavnosti, se je v letu 2009 najbolj povečala v primerjavi z drugimi oddelki v dejavnosti E, pri čemer so stroški dela na zaposlenega ostali skoraj nespremenjeni.

V dejavnostih, ki se ukvarjajo z odpadki (oddelek 38), se je poslovanje v letu 2009 močno poslabšalo. V dejavnosti zbiranje in odvoz odpadkov ter ravnanje z njimi; pridobivanje sekundarnih surovin (oddelek 38) ustvarijo skoraj polovico dodane vrednosti celotne dejavnosti E. V tej dejavnosti dobro polovico dodane vrednosti ustvarijo družbe, ki se ukvarjajo z zbiranjem in odvozom odpadkov, desetino družbe, ki ravna z odpadki, in slabo tretjino družbe, ki iz odpadkov pridobivajo sekundarne surovine. V letu 2009 se je močno zmanjšal neto dobiček družb v dejavnosti zbiranje in odvoz odpadkov in v dejavnosti ravnanje z nevarnimi

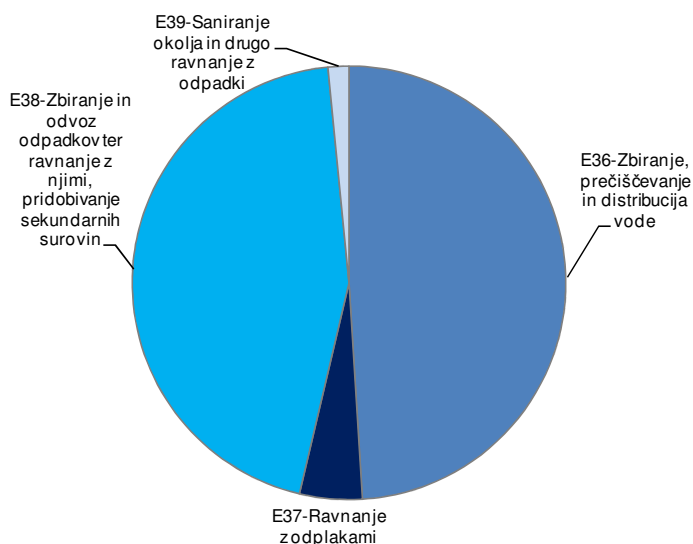
²⁵ 2,6 %; v povprečju vseh družb so se zvišali za 1,4 %

²⁶ Po podatkih SURS, ki so v letu 2009 zajemali spremembe cen le v 4 slovenskih mestnih občinah, so se cene oskrbe z vodo v letu 2009 povišale za 27,1 % . Spremembe cen odvoza smeti in kanalščine so bile zanemarljive.

odpadki, v dejavnosti pridobivanje sekundarnih surovin pa je bila dosežena relativno velika neto izguba (v letu 2008 kar tretjino neto dobička celotne dejavnosti E). Pri dejavnosti pridobivanja sekundarnih surovin so bili glavni vzrok slabega poslovnega rezultata skoraj za polovico nižji prihodki iz prodaje, kar je bila posledica padca cen energije in surovin v obdobju gospodarske krize in zaradi tega negospodarnosti predelave odpadkov. Ob tem sta se v tej dejavnosti izvozna usmerjenost in delež prihodkov, doseženih na trgu EU, precej povečala. Dodana vrednost se je tako v dejavnosti pridobivanja sekundarnih surovin v letu 2009 zmanjšala skoraj za četrtno in le nekoliko manj tudi pri ravnanju z nevarnimi odpadki. Tudi v dejavnosti zbiranja in odvoza nenevarnih odpadkov se je dodana vrednost v letu 2009 zmanjšala, čeprav je bil padec majhen, za 2,6 %. Prav tako se je močno zmanjšala dodana vrednost na zaposlenega v dejavnosti sekundarnih surovin in ravnanja z nevarnimi odpadki in manj (za 5,4 %) pri zbiranju in odvozu odpadkov. Pri tem so se stroški dela na zaposlenega v družbah zbiranja in odvoza odpadkov povečali kar za 3,3 %, v drugih dejavnostih oddelka 38 pa so se zmanjšali.

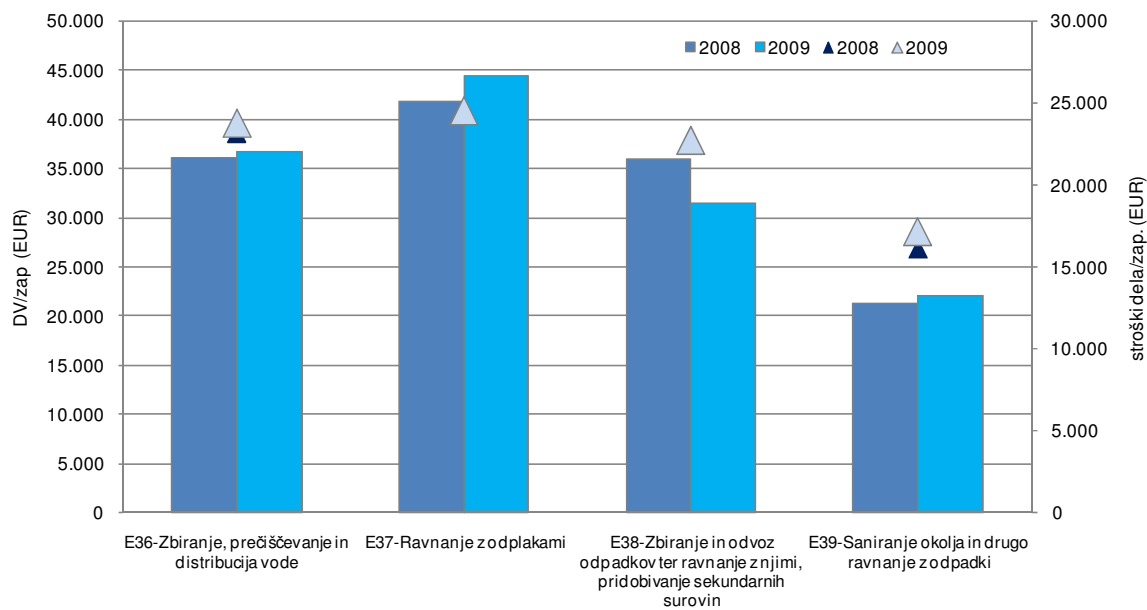
V letu 2009 je bilo poslovanje v dejavnosti saniranja okolja (oddelek 39) dokaj uspešno, povečala se je tudi njihova izvozna usmerjenost. Dejavnost saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki je majhna dejavnost, ki je v letu 2009 ustvarila le 1,6 % dodane vrednosti celotne dejavnosti E. V tej dejavnosti se je v primerjavi s celotno dejavnostjo E najbolj povečala dodana vrednost (za 14 %) in tudi stroški dela na zaposlenega (za 6,4 %). Ti so na najnižji ravni v dejavnosti E, kar je lahko tudi posledica izobrazbene strukture: v primerjavi s povprečjem panoge so nižji za 26 %, v primerjavi s slovenskim povprečjem pa za 21 %. V letu 2009 je bil neto čisti dobiček obračunskega obdobja za desetino manjši, predvsem zaradi manjših prihodkov iz poslovanja na domačem trgu, močno pa se je povečal delež prihodkov, doseženih na trgu EU.

Slika 24: Struktura dodane vrednosti po oddelkih dejavnosti E (oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki ter saniranje okolja)

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 25: Dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah po oddelkih dejavnosti E in stroški dela na enoto dodane vrednosti (desna os), v letih 2008 in 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

7 OSKRBA Z ELEKTRIKO, PLINOM IN PARO

Tabela 7: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb za oskrbo z elektriko, plinom in paro v obdobju 2008–2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	206	269
Število zaposlenih ¹	7.542	7.745
Delež zaposlenih v vseh družbah (v %)	1,5	1,6
Delež dodane vrednosti v vseh družbah (v %)	3,5	4,3
Neto ² čisti dobiček/izguba (v tisoč EUR)	104.895	133.980
VELIKOST PODJETJA		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	23.681	22.839
Število zaposlenih/podjetje	36,6	28,8
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	614	793
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,052	1,052
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	2,3	2,2
Donosnost prihodkov (v %)	3,6	3,5
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	82.690	90.560
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	31.831	33.156
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	38,5	36,6
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	28,5	29,1
Delež kratkor. obveznosti v virih sredstev (v %)	15,1	14,3
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	88,5	85,7
Dolgor. pokritost dolgor. sredstev in zalog (v %)	101,5	100,7
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	8,6	17,2
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	80,8	84,5
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih (v %)	33,1	26,6

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

V oskrbi z elektriko, plinom in paro (SKD D) je prišlo v letu 2009 z vključitvijo družbe Holding Slovenske elektrarne v to dejavnost do precejšnjega povečanja dodane vrednosti celotne dejavnosti.

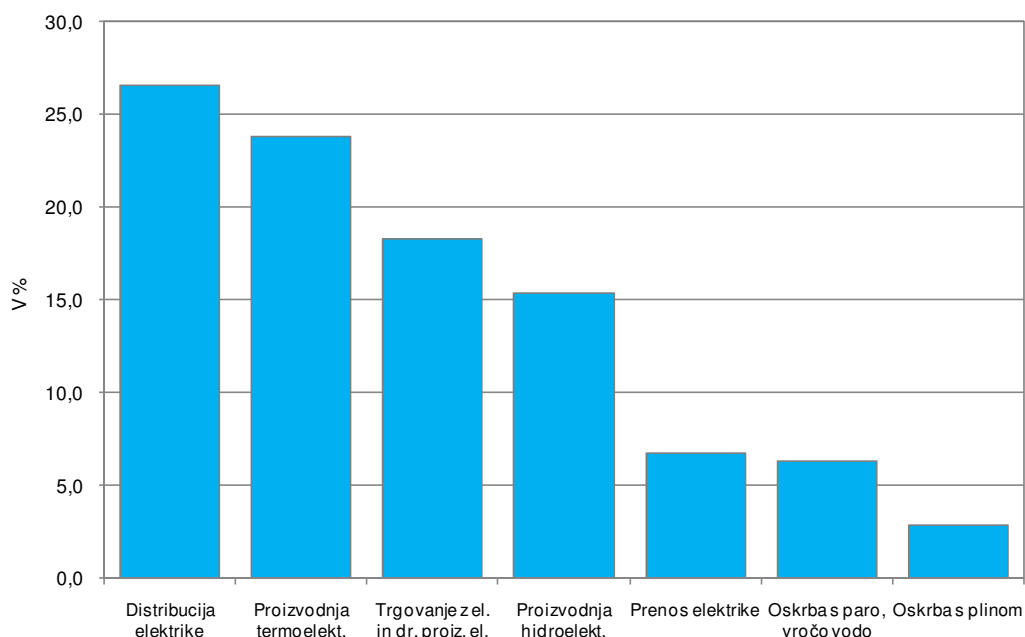
Dodana vrednost v dejavnosti D, ki se je že v letu 2008 povečala za 13,7 % (pri vseh družbah za 7,9 %), se je lani povečala še za nadaljnjih 12,5 % (pri vseh družbah veliko znižanje). Vendar pa lahko rast dodane vrednosti v celoti pripišemo računovodskemu vstopu družbe HSE v energetska dejavnost, potem ko je bila še v letu 2008 registrirana v dejavnosti holdingov (SKD 64.2). Če bi v letu 2009 iz dejavnosti D izločili omenjeno družbo, bi se dodana vrednost dejavnosti oskrbe z elektriko, plinom in paro v letu 2009 znižala za 5,5 %. Z vsebinskega vidika bi bilo smiselno v primerjavi v obeh letih v celoti upoštevati prvi in drugi slovenski steber oskrbe z električno energijo²⁷. V tem primeru bi se dodana vrednost v dejavnosti D v letu 2009 povečala za

²⁷ To pomeni, da bi bili v obeh letih v dejavnosti vključeni GEN energija in GEN-I ter HSE.

5,1 %. V letu 2009 so se prodane količine električne energije, zemeljskega plina in daljinske toplote zaradi krize precej zmanjšale, nominalno rast dodane vrednosti (ob vključenih obeh energetskih holdingih) pa lahko večinoma pripišemo hitrejši rasti cen električne energije. Tako se je v letu 2009 ob 0,9-odstotni rasti cen življenjskih potrebščin električna energija za gospodinjstva podražila kar za 19,5 %, cena elektrike, plina in pare za proizvajalce pa se je ob 1,3-odstotnem znižanju cen industrijskih proizvodov povišala za 8,2 %. Kljub manjši porabi elektrike v Sloveniji smo presežke, ki so nastali zaradi zelo ugodne vodnatosti rek in s tem višje proizvodnje hidroelektrarn, izvozili. V letu 2009 se je tako v dejavnosti D močno povečal delež izvoznih prihodkov v vseh prodajnih prihodkih. Potem ko je v letu 2008 znašal še skromnih 8,6 %, se je lani povečal na 17,2 %. Tako povečanje deleža izvoznih prihodkov je skladno tudi s podatki ELES, po katerih se je v letu 2009 poraba elektrike (merjeno v količinskih enotah, v GWh) v Sloveniji zmanjšala za 10,7 %, izvoz elektrike za trgovanje pa se je povečal za 17,3 %.

Tudi poslovni rezultat, ki se je v letu 2009 zaradi vključitve družbe HSE v dejavnost oskrba z elektriko, plinom in paro okrepil za več kakor četrtno, se je ob primerjavi, ki ne upošteva vpliva te strukturne spremembe, poslabšal. V letu 2008 je neto čisti dobiček znašal 104,9 mio EUR, v letu 2009 pa se je povečal za 27,7 % na 134,0 mio EUR (pri vseh družbah znižanje za dve tretjini). Ob izločitvi strukturne spremembe se je neto čisti dobiček v dejavnosti oskrbe z elektriko, plinom in paro znižal za skoraj 30 %. Če v dejavnosti D v obeh letih upoštevamo oba energetska holdinga, bi bil neto čisti dobiček nižji za desetino.

Slika 26: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah v dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro, 2009

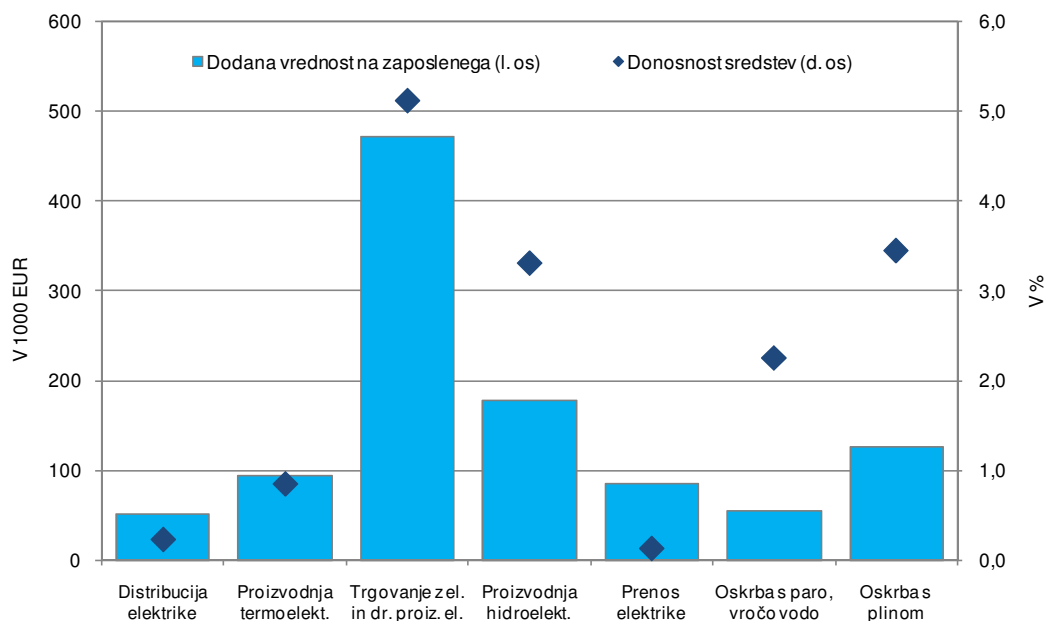

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

V okviru dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro je največja dejavnost oskrba z elektriko (skupina SKD 35.1), kjer so lani najboljši poslovni izid dosegli v dejavnosti trgovanje z električno energijo (SKD 35.140). Pri oskrbi z elektriko so v letu 2009 ustvarili že 91 % dodane vrednosti in tudi neto čistega dobička oskrbe z elektriko, plinom in paro. Neto čisti dobiček je znašal 122,0 mio EUR in se je glede na leto prej zvišal za 37,5 %, ob izločitvi strukturne spremembe iz izračuna pa se je dobiček skoraj za toliko znižal. V okviru dejavnosti oskrba z elektriko so največ neto čistega dobička, 67,4 mio EUR, ustvarili v

dejavnosti trgovanja z električno energijo, kamor je z letom 2009 uvrščena tudi družba HSE, kar je bistveno vplivalo na dvig dobička v dejavnosti, ki je bil skoraj 13-krat višji kakor leto prej. Druga po uspešnosti poslovanja je bila s 40,4 mio EUR neto čistega dobička dejavnost proizvodnje električne energije hidroelektrarn, čeravno se je dobiček glede na leto 2008 za 14,4 % zmanjšal. V letu 2009 se je po podatkih ELES proizvodnja hidroelektrarn (merjeno v GWh) sicer povišala za 21,7 %. V proizvodnji termoelektrarn so v letu 2009 dosegli 9,8 mio EUR neto čistega dobička (znižanje za skoraj dve tretjini), v dejavnosti distribucije električne energije pa le 3,4 mio EUR (znižanje za 43 %).

Slika 27: Dodana vrednost na zaposlenega in donosnost sredstev v gospodarskih družbah v dejavnosti oskrba z elektriko, plinom in paro, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Oskrba s plinom (skupina SKD 35.2) in oskrba s paro in vročo vodo (skupina SKD 35.3) sta manjši dejavnosti, poslovni rezultat pa se je v prvi nekoliko izboljšal, v drugi pa precej poslabšal. V dejavnosti oskrba s plinastimi gorivi se je neto čisti dobiček v letu 2009 povečal za šestino, na 5,7 mio EUR. V dejavnosti oskrba s paro in vročo vodo so v letu 2009 dosegli 6,4 mio EUR neto čistega dobička, kar je za 44 % manj kakor leto prej. Gospodarnost poslovanja je bila precej boljša kakor pri družbah skupaj v prvi dejavnosti, medtem ko je v drugi nekoliko zaostala za povprečno gospodarnostjo vseh družb.

8 GRADBENIŠTVO

Gospodarske družbe s področja gradbeništva so lani znižale aktivnost. Število zaposlenih se je zmanjšalo za 6,1 %, dodana vrednost pa je bila nižja za 13,4 %. Aktivnost se je znižala v vseh treh oddelkih gradbeništva: gradnji stavb, gradnji inženirskih objektov in specializiranih gradbenih delih. Aktivnost v gradnji stanovanjskih stavb se je znižala zaradi intenzivne gradnje v preteklih letih, podobno kakor na znižanje aktivnosti v gradnji ne stanovanjskih stavb pa je vplivala tudi finančna kriza. V gradnji inženirskih objektov je prišlo do znižanja predvsem zaradi pričakovane umiritve gradnje avtocest.

Tabela 8: Izbrani kazalci poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti gradbeništvo, 2007—2009²

	2007	2008	2009
Število gospodarskih družb	6.746	6.746	6.814
Število zaposlenih ³	49.901	56.817	53.328
Delež v zaposlenosti vseh gospodarskih družb, v %	10,2	11,1	11,1
Delež v dodani vrednosti vseh gospodarskih družb, v %	7,9	8,7	8,3
Neto ¹ čisti dobiček/izguba, v 000 EUR	168.675	152.858	11.489
VELIKOST PODJETJA			
Sredstva /podjetje, v 000 EUR	930,8	1.119,8	1.165,4
Število zaposlenih/podjetje	7,4	8,4	7,8
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI			
Povprečna sredstva/zap., v EUR		121.735	143.748
GOSPODARNOST			
Gospodarnost poslovanja	1,042	1,043	1,024
DONOSNOST			
Donosnost sredstev, v %		2,2	0,1
Donosnost prihodkov, v %	2,6	2,0	0,2
PRODUKTIVNOST			
Dodana vrednost/zap., v EUR	26.200	27.685	25.538
DELOVNA STROŠKOVNOST			
Stroški dela/zap., v EUR	17.228	18.195	18.185
Delež stroškov dela v dodani vred., v %	65,8	65,7	71,2
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST			
Delež dolga v virih sredstev, v %	80,5	81,6	81,0
Delež kratk. obv. v virih sredstev, v %	62,6	64,4	62,3
Kapitalska pokritost stalnih sred., v %	61,3	58,8	56,3
Dolg. pokritost dolg. sredstev in zalog, v %	74,8	67,3	67,2
IZVOZNA USMERJENOST			
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	5,6	5,5	6,0
STRUKTURA SREDSTEV			
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	31,8	31,4	33,7
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sred., v %	25,4	23,6	18,5

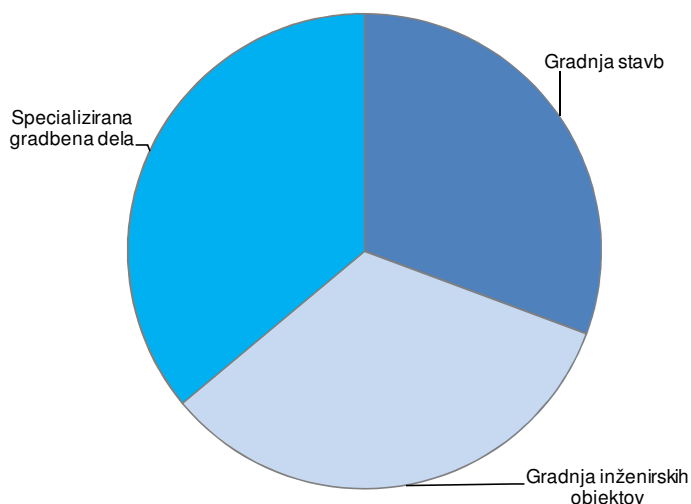
Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJ PES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida).

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenecv na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Poslovni rezultat se je v letu 2009 močno poslabšal. Po nekajletni rasti in znižanju v letu 2008 se je lani neto čisti dobiček močno zmanjšal, a je ostal pozitiven. Posledično se je zmanjšala tudi donosnost sredstev (na 0,1 %), kapitala (0,8 %) in prihodkov (0,2 %). Zmanjšanje je bilo povezano predvsem s slabšim izidom iz poslovanja, ki je sicer ostal pozitiven, a se je glede na leto 2008 znižal za 167 mio EUR. Neto izguba iz financiranja je ostala na podobni ravni kakor je bila leta 2008, ko se je precej povečala.

V letu 2009 se je zadolženost še povečala. Celotni dolg (kot tisti del obveznosti, ki ni kapital) se je povečal za 274 mio EUR, a je bila relativna rast kapitala višja, tako da se je po sedmih letih naraščanja lani delež dolga v virih sredstvih znižal za 0,6 odstotne točke. Povečanje dolga je posledica povečanja finančnih obveznosti za 340 mio EUR (od tega do bank za 232 mio EUR), ob tem pa so se poslovne obveznosti znižale za 37 mio EUR.

Slika 28: Struktura dodane vrednosti gospodarskih družb dejavnosti gradbeništva

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb).

Še nadalje so se povečale zaloge. Po visoki rasti v letu 2008 so se zaloge povečale tudi lani (za 162 mio EUR) in dosegle 1.783 mio EUR. Tako so konec lanskega leta predstavljale že 22,5 % vseh sredstev v gradbeništvu (konec leta 2007 18,2 %). Med njimi so se povečale zaloge nedokončane proizvodnje (za 109 mio EUR) in zaloge proizvodov (za 82 mio EUR), zaloge materiala in predujmov za zaloge pa so se zmanjšale (za 20 in 11 mio EUR).

Tabela 9: Doba vezave čistih obratnih sredstev

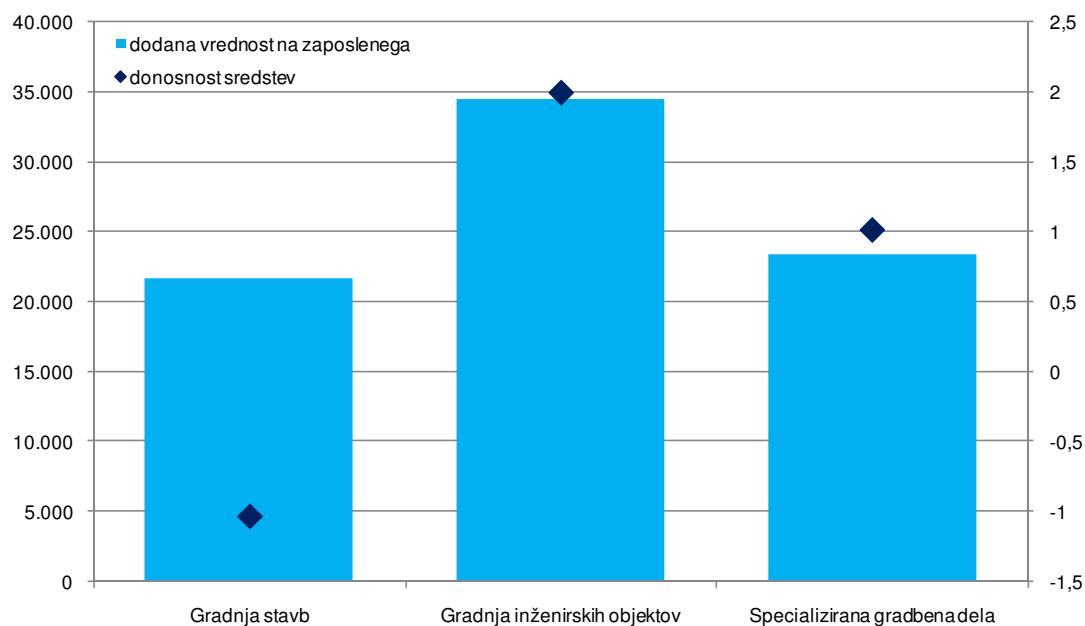
	Dnevi vezave zalog	Dnevi vezave terjatev do kupcev	Dnevi vezave obveznosti do dobaviteljev	Doba vezave čistih obratnih sredstev
Gradbeništvo	108	155	233	29
Gradnja stavb (41)	236	166	282	121
Gradnja inženirskih objektov (42)	33	150	203	-21
Specializirana gradbena dela (43)	29	147	194	-19

Vir: Lastni preračuni na osnovi podatkov AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb).

Ob povečevanju zalog in manjšem obsegu poslovanja se je poslabšala plačilna sposobnost. Dnevi vezave zalog so se povečali z 71 v letu 2008 na 108 v letu 2009. Povečali so se tudi dnevi vezave terjatev do kupcev in dnevi vezave obveznosti do dobaviteljev. Doba vezave čistih obratnih sredstev se je povečala za 12 dni na 29 dni. Po oddelkih je bilo stanje v lanskem letu najslabše v gradnji stavb, kjer se je doba vezave čistih obratnih sredstev povečala za 42 dni in dosegla 121 dni (gl. tudi Tabela 9). Poslabšanje je vezano predvsem na obseg zalog v tem oddelku. Dnevi vezave zalog so lani dosegli 236 dni, zaloge pa so konec lanskega leta

predstavljale 69 % prihodkov od prodaje v letu 2009 (za leto 2007 je primerljivi podatek 38 %) in 22 % vseh sredstev. V tem oddelku lahko v prihodnje pričakujemo največje težave²⁸.

Slika 29: Dodana vrednost na zaposlenega in donosnost sredstev gospodarskih družb dejavnosti gradbeništva

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJ PES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb).

²⁸ Povečanje dobe vezave čistih obratnih sredstev je večje v podjetjih z manj zaposlenimi. Podjetja z manj zaposlenimi so tudi bolj povečala dneve vezave obveznosti do dobaviteljev, a so še bolj povečala dneve vezave zalog.

9 TRGOVINA, VZDRŽEVANJE IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL

Tabela 10: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, 2008 in 2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	13.456	13.789
Število zaposlenih ¹	90.311	89.405
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	17,7	18,6
Delež dejavnosti v dodani vrednosti vseh družb (v %)	18,9	18,9
Neto ² čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	443.546	362.855
VELIKOST		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	1.356	1.297
Število zaposlenih/podjetje	6,7	6,5
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	190	201
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,032	1,027
DONOSNOST		
Donosnost sredstev, v %	2,6	2,0
Donosnost prihodkov, v %	1,5	1,5
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zap. (v EUR)	37.698	34.753
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	21.170	21.200
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	56,2	61,0
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	66,0	64,2
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	48,7	46,1
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	73,1	72,7
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	79,4	82,0
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	17,2	14,2
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	46,6	49,2
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	10,2	9,4

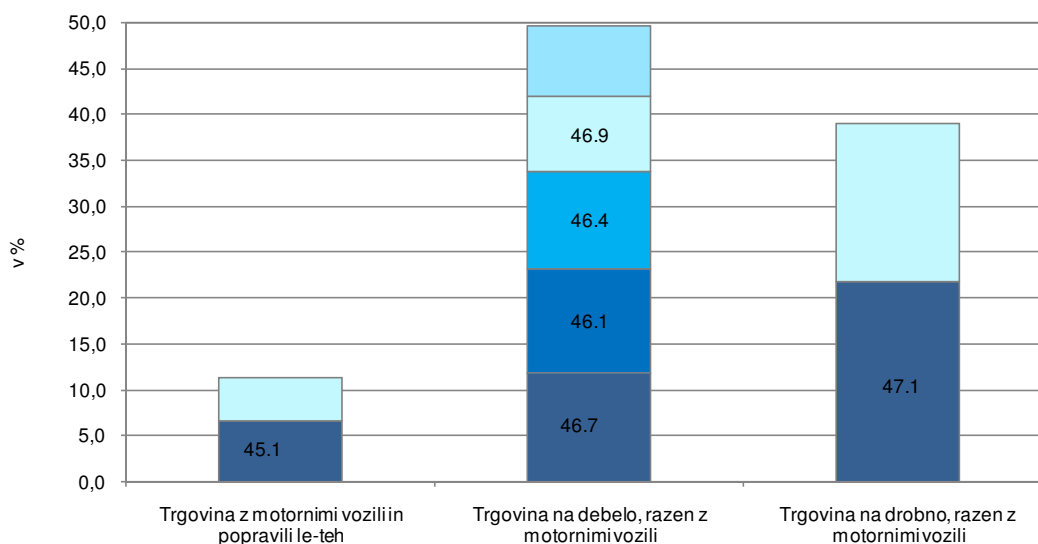
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Gospodarske družbe v dejavnosti trgovine ter vzdrževanja in popravil motornih vozil (SKD G) so leta 2009 ob približno enakem padcu dodane vrednosti, kakor je povprečje v vseh družbah, ohranile nespremenjen delež v skupni dodani vrednosti gospodarskih družb. Močan padec dodane vrednosti je bil predvsem rezultat visokega padca poslovnih prihodkov, ki so se v povprečju vseh trgovinskih družb zmanjšali za skoraj petino (za 17,3 %). Dodano vrednost so najbolj zmanjšale družbe, ki se ukvarjajo s posredništvom in trgovino na debelo, razen z motornimi vozili (SKD 46) (za 13,1 %). Te družbe ustvarijo kar polovico dodane vrednosti dejavnosti (gl. Sliko 30) ter so največji oddelek dejavnosti tudi po ustvarjenem neto

poslovnem dobičku (56,3 %), prav tako pa zaposlujejo 42,2 % zaposlenih v dejavnosti. Družbe v trgovini na drobno, razen z motornimi vozili (SKD 47), kjer je največ zaposlenih (okoli 47 %) in ki so leta 2009 ustvarile približno tretjino neto poslovnega dobička, so ob relativno manjšem padcu dodane vrednosti (2,8 %) edine povečale svoj delež v ustvarjeni dodani vrednosti celotne dejavnosti (za 2,4 o. t.). Najmanjši oddelek dejavnosti so družbe trgovine z motornimi vozili in njihovimi popravili (SKD 45), katerih dodana vrednost se je v letu 2009 zmanjšala za 7,8 %.

Slika 30: Struktura dodane vrednosti po oddelkih dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil, 2009

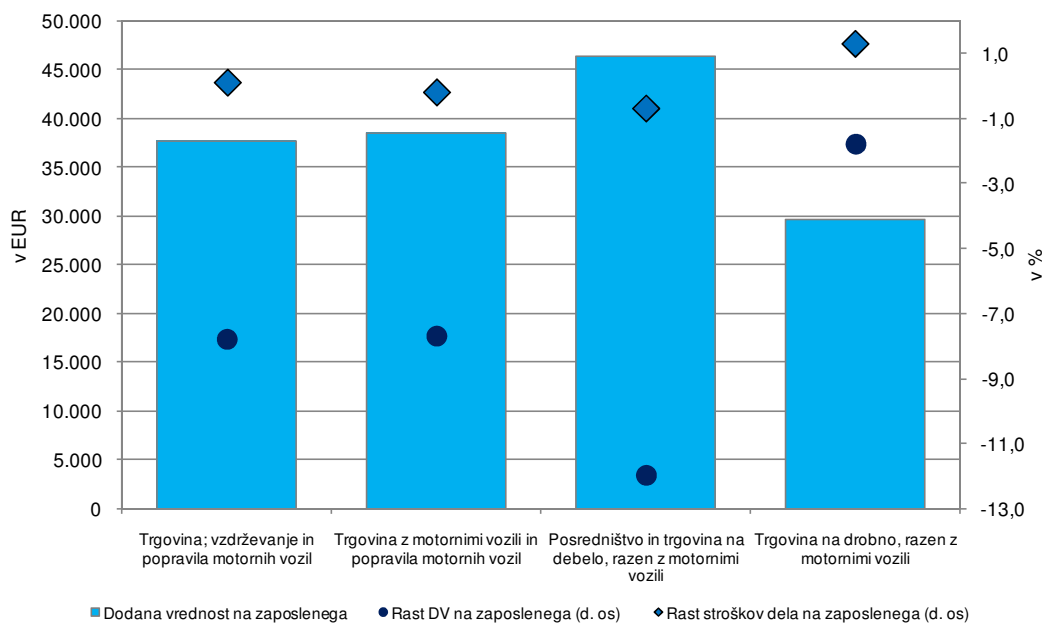
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Legenda: 45.1 Trgovina z motornimi vozili, 46.1 Posredništvo, 46.4 Trgovina na debelo z izdelki za široko rabo, 46.7 Druga specializirana trgovina na debelo, 46.9 Nespecializirana trgovina na debelo, 47.1 Trgovina na drobno v nespecializiranih prodajalnah.

Ob visokem padcu dodane vrednosti se je leta 2009 zmanjšala tudi produktivnost dela, ki jo merimo z dodano vrednostjo na zaposlenega. V povprečju vseh družb trgovinske dejavnosti je bila ob 1,0-odstotnem zmanjšanju števila zaposlenih nižja za 7,8 %, kar je več kakor enkrat večje zmanjšanje od povprečja vseh gospodarskih družb. Ob povečanju stroškov dela na zaposlenega za 0,1 % se je delež stroškov dela v dodani vrednosti povečal kar za 4,8 o. t. na 61,0 %. Do zvišanja stroškov dela v dodani vrednosti je prišlo v vseh treh oddelkih dejavnosti (gl. tudi Slika 31). Povečala se je tudi obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški dela (za 1,3 o. t. na 7,8 %), saj so se stroški dela povprečno zmanjšali za 0,9 %, poslovni prihodki pa za 17,3 %.

Neto čisti dobiček trgovskih družb se je kljub poslabšanju rezultatov iz poslovanja v letu 2009 zmanjšal za precej manj kakor v povprečju vseh gospodarskih družb, kar je bilo predvsem posledica znižanja neto čiste izgube iz financiranja. Neto čisti dobiček trgovinskih družb je bil v letu 2009 za 18,2 % manjši kakor v letu prej. Relativno majhno zmanjšanje neto čistega dobička (glede na vse gospodarske družbe, kjer je bilo zmanjšanje v povprečju 66,8-odstotno) je bilo predvsem posledica zmanjšanja neto čiste izgube iz financiranja (za 45,1 %), medtem ko se je, prvič v obdobju od leta 2002, neto dobiček iz poslovanja v letu 2009 glede na preteklo leto zmanjšal. Neto čisti dobiček iz drugega delovanja pa je ostal približno na ravni prejšnjega leta. Skupno so največje zmanjšanje neto čistega dobička v letu 2009 zabeležile trgovske družbe, ki prodajajo in popravljajo motorna vozila (za 57,8 %), družbam posredništva in trgovine na debelo se je zmanjšal za 34,6 %, neto čisti dobiček družb trgovine na drobno pa se je povečal s 346 tisoč v letu 2008 na 86,3 mio EUR v letu 2009 (gl. tudi Slika 32). Ob precejšnjem znižanju neto čistega dobička in prihodkov od

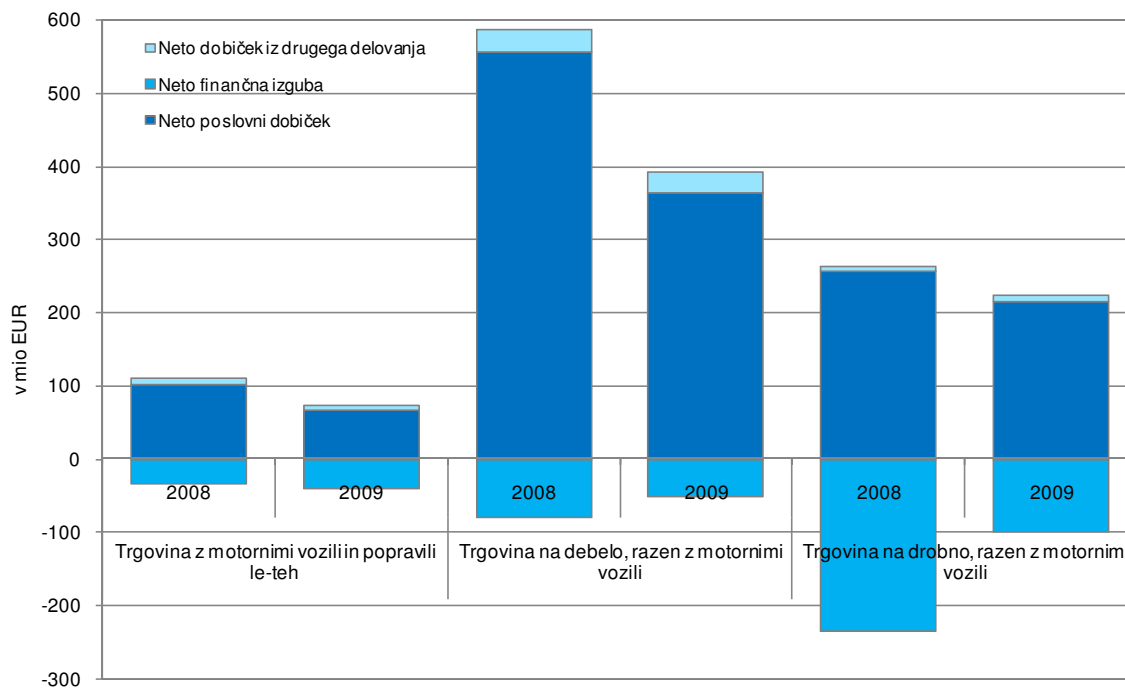
prodaje je donosnost prihodkov trgovinskih družb ostala na ravni leta 2008. Povišala se je le pri družbah trgovine na drobno (gl. Slika 33).

Slika 31: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil, 2009

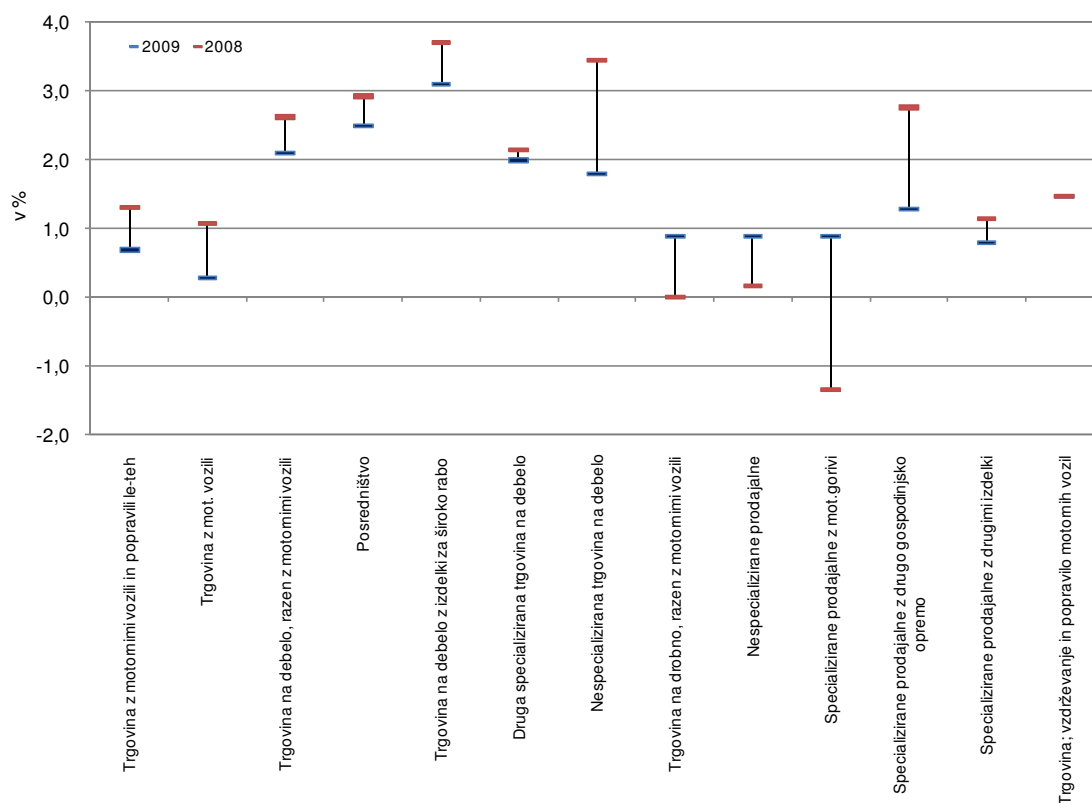
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 32: Poslovni izid družb trgovskih oddelkov, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 33: Donosnost prihodkov v največjih oddelkih ter skupinah trgovinske dejavnosti

Vir podatkov: AJ PES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto dobiček iz poslovanja se je najbolj zmanjšal v trgovini z motornimi vozili in v trgovini na debelo.

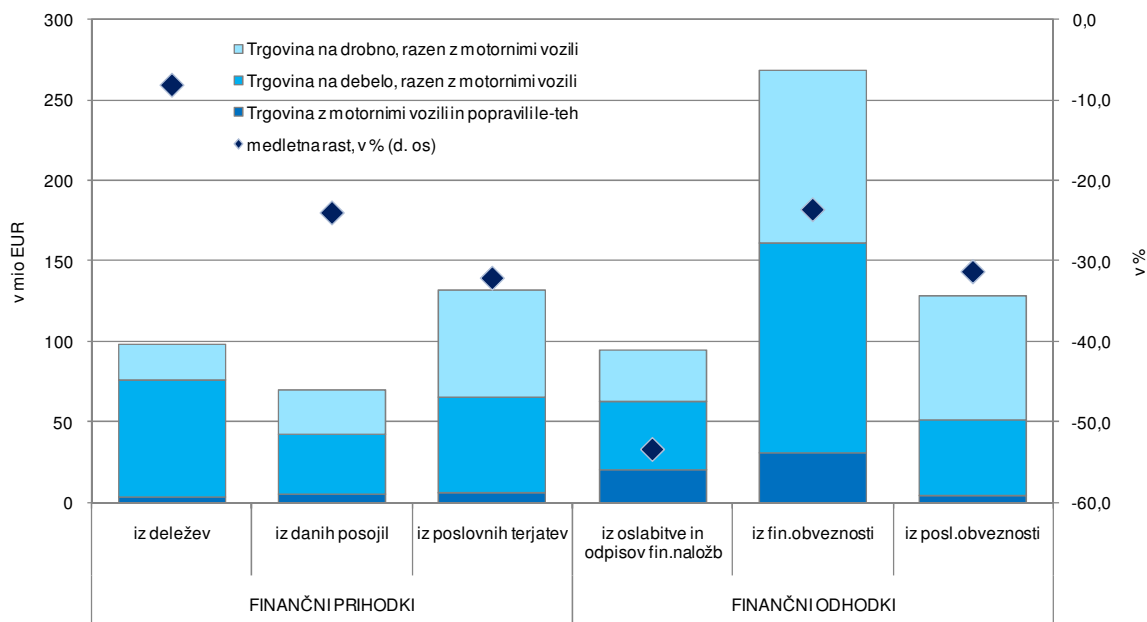
Neto dobiček iz poslovanja se je zmanjšal v družbah vseh treh oddelkov, za največ, dobro tretjino, v trgovini z motornimi vozili in njihovimi popravili ter v posredništvu in trgovini na debelo. Zmanjšanje poslovnih prihodkov za skoraj četrtino v trgovini z motornimi vozili in njihovimi popravili je bilo posledica slabše prodaje novih avtomobilov v letu 2009, saj se je število prvih registracij osebnih vozil glede na leto 2008 zmanjšalo skoraj za petino (lastni izračuni na podlagi podatkov MNZ). Zmanjšanje poslovnih prihodkov pri posredništvu in trgovini na debelo za skoraj petino pa je bilo predvsem posledica zmanjšanja aktivnosti v gradbeništvu²⁹ ter nižjih cen kovin. V trgovini na debelo so se za dobro polovico znižali poslovni prihodki v družbah dejavnosti, ki se ukvarjajo s trgovino na debelo s kovinami in rudami (SKD 46.720), za tretjino v družbah dejavnosti, ki se ukvarjajo s trgovino na debelo s kovinskimi proizvodi, instalacijskim materialom, napravami za ogrevanje (SKD 46.740), ter za petino v družbah dejavnosti, ki se ukvarjajo s trgovino na debelo z lesom, gradbenim materialom in sanitarno opremo (SKD 46.730). Skupaj so se poslovni prihodki v družbah največje skupine trgovine na debelo, tj. v drugi specializirani trgovini na debelo (SKD 46.7), zmanjšali za dobro tretjino. Močno so se znižali tudi poslovni prihodki pri posredništvu pri prodaji naštetih proizvodov. Neto dobiček iz poslovanja družb tretjega oddelka dejavnosti – družbe trgovine na drobno (gl. Slika 32) se je v letu 2009 znižal za 16,1 %, kar je bilo predvsem posledica manjših (za skoraj 30 %) poslovnih prihodkov v trgovini na drobno z lastnimi motornimi gorivi (SKD 47.301), kar je bilo poleg zmanjšanja obsega avtoprevoznitva delno tudi posledica politike na področju trošarin in relativno višjih cen goriv v primerjavi s sosednjimi državami. Dokaj močno so se poslovni prihodki zmanjšali še pri prodaji poltrajnih dobrin (npr. v trgovini z računalniškimi,

²⁹ Dodana vrednost v gradbeništvu se je v letu 2009 namreč znižala za 15,9 % (SURS, 2010).

komunikacijskimi, avdio in video napravami, v trgovini s pohištvo in z drugo gospodinjstvo opremo...) ter izdelkov za kulturo, šport in zabavo, katerih nakup se v obdobjih krize prelaga na poznejše čase. Poslovni prihodki v trgovini na drobno v nespecializiranih prodajalnah, ki pretežno prodajajo živila (SKD 47.110), kamor spadajo vsi hipermarketi in marketi, so v letu 2009 ostali približno na ravni predhodnega leta.

Skoraj prepolovljena neto finančna izguba trgovinskih družb je bila rezultat za tretjino nižjih finančnih odhodkov. Medtem ko so se finančni prihodki v povprečju vseh trgovinskih družb zmanjšali za skoraj četrtino ali za 93,1 mio EUR, so se finančni odhodki zmanjšali za tretjino ali 249,7 mio EUR. Izmed finančnih prihodkov so se najbolj zmanjšali finančni prihodki iz poslovnih terjatev. Pri finančnih odhodkih so se znižali odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb (za 108,3 mio EUR ali 53,4 %) kakor tudi odhodki iz finančnih obveznosti (za 82,8 mio EUR ali za skoraj četrtino) ter iz poslovnih obveznosti (za 58,7 mio EUR ali za skoraj tretjino) (gl. Slika 34). Polovico neto finančne izgube so prispevale družbe v trgovini na drobno, katerih neto finančna izguba se je glede na predhodno leto več kakor prepolovila. Zmanjšanje neto finančne izgube v trgovini na drobno je bilo večinoma posledica zmanjšanja finančnih odhodkov družb, ki se ukvarjajo s trgovino na drobno z lastnimi motornimi gorivi (SKD 47.301). Tem družbam so se finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb po povečanju v letu 2008 zaradi padca tečajev vrednostnih papirjev in posledične oslabitve nekaterih svojih naložb v letu 2009 zmanjšali za 80 %. Prav tako se je ob zmanjšanju finančnih prihodkov (za 12,8 %) in finančnih odhodkov (za 19,6 %) zmanjšala neto čista izguba iz financiranja družb, ki se ukvarjajo s posredništvom in trgovino na debelo. Družbe trgovine z motornimi vozili in njihovimi popravili so v letu 2009 še povečale (za dobrih 20 %) neto čisto izgubo iz financiranja, kar je bilo posledica zmanjšanja finančnih prihodkov za skoraj 40 % ob le 5-odstotnem znižanju finančnih odhodkov.

Slika 34: Finančno poslovanje gospodarskih družb v dejavnosti trgovina ter vzdrževanje in popravila motornih vozil, 2009

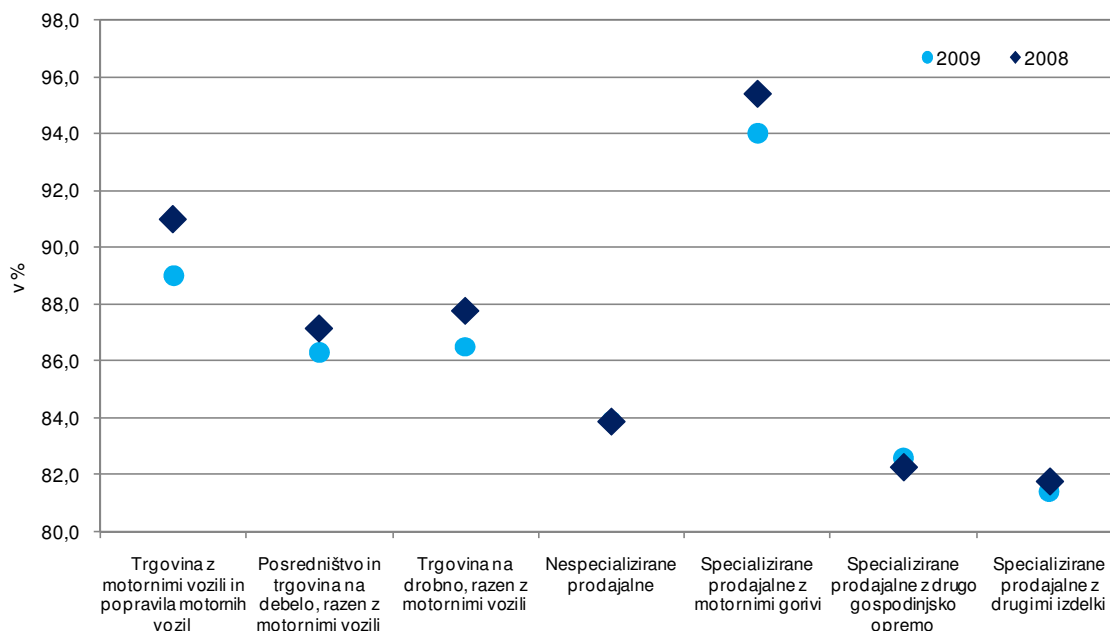

Vir podatkov: AJ PES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

V letu 2009 so trgovinske družbe poslabšale gospodarnost poslovanja ter povečale delež stroškov dela v dodani vrednosti. Poslabšanje gospodarnosti poslovanja je bila posledica večjega zmanjšanja poslovnih prihodkov od poslovnih odhodkov pri družbah vseh treh trgovskih dejavnosti. Stroški blaga, materiala in storitev trgovskih družb so se glede na leto 2008 zmanjšali za 18,5 %, s čimer se je zmanjšala

obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški blaga, materiala in storitev z 88,0 % na 86,8 %. Znižanje razmerja med temi stroški in poslovnimi prihodki je bilo značilno za vse oddelke in skupine trgovinske dejavnosti (gl. Slika 35). Med posameznimi stroški blaga, materiala in storitev so bila drugačna gibanja značilna le za stroške storitev, tako da se je obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški storitev v letu 2009 povečala z 9,2 % na 10,6 %. Stroški storitev so v družbah trgovine na drobno namreč ostali na ravni prejšnjega leta, kar je najbrž povezano z ohranjanjem nekaterih aktivnosti na drobnoprodajnem trgu (npr. oglaševanje, poštna storitve ob raznašanju reklam...) ter storitev, ki niso vezane na obseg prodaje (npr. računovodske storitve...). Povečala se je tudi obremenjenost poslovanja trgovskih družb s stroški dela: njihov delež v poslovnih prihodkih se je povzpел s 6,5 % na 7,8 %. Stroški dela so se v letu 2009 zmanjšali za 0,9 %, pri čemer so v družbah trgovine na drobno ob zmanjšanju števila zaposlenih narasli. Ker se je v povprečju vseh trgovskih družb produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, zmanjšala za 7,8 %, stroški dela na zaposlenega pa so se povečali, se je povečal tudi delež stroškov dela v dodani vrednosti trgovinske dejavnosti (s 56,2 % leta 2008 na 61,0 % leta 2009).

Slika 35: Obremenjenost poslovnih prihodkov z nabavno vrednostjo prodanega blaga, materiala in storitev v trgovinskih družbah, 2008–2009

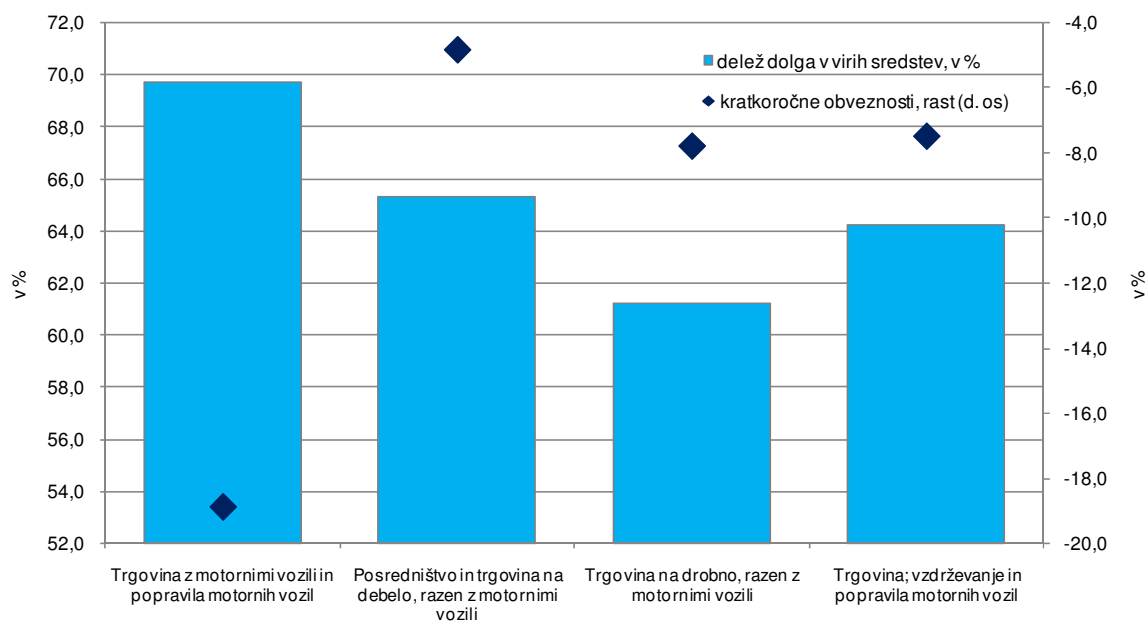
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Zaradi manjših kratkoročnih obveznosti so trgovinske družbe leta 2009 zmanjšale svojo zadolženost.

Kratkoročne obveznosti, ki predstavljajo večino deleža dolga v virih sredstev, so bile za 7,5 % nižje kakor leto prej. Najbolj, za skoraj petino, so se zmanjšale družbam v trgovini z motornimi vozili in njihovimi popravili. Družbe trgovine z motornimi vozili in njihovimi popravili so tudi najbolj zmanjšale delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (za 6,0 o. t. na 50,8 %). Na drugi strani so se vsem trgovskim družbam v letu 2009 povečale dolgoročne obveznosti (za 3,2 %), za največ (7,4 %) družbam posredništva in trgovine na debelo. Skupaj so bile družbe v letu 2009 manj zadolžene kakor v letu prej, saj se jim je delež dolga v virih sredstev znižal za 1,8 o. t. na 64,2 %. Kljub relativno velikemu zmanjšanju (za 4,3 o. t.) deleža dolga so družbe trgovine z motornimi vozili in njihovimi popravili tudi v letu 2009 ostale najbolj zadolžene med družbami trgovinske dejavnosti (gl. Slika 35). Najmanj zadolžene ostajajo družbe v trgovini na drobno, ki so v letu 2009 zmanjšale tako svoje kratkoročne kakor tudi dolgoročne obveznosti, poleg tega pa so povečale obseg kapitala. Boljšo finančno strukturo so imele tudi družbe drugih dveh trgovinskih oddelkov, tako da se je

trgovskim družbam v povprečju v letu 2009 izboljšala kapitalska pokritost stalnih sredstev in dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev (gl.Tabelo 10).

Slika 36: Zadolženost trgovinskih družb, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

10 PROMET IN SKLADIŠČENJE

Tabela 11: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti prometa in skladiščenja v obdobju 2008–2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	2.253	2.375
Število zaposlenih ¹	37.557	36.783
Delež zaposlenih v vseh družbah, v %	7,4	7,7
Delež dodane vrednosti v vseh družbah, v %	7,3	7,3
Neto ² čisti dobiček/izguba, v 1.000 EUR	109.870	-127.192
VELIKOST PODJETJA		
Sredstva/podjetje, v 1.000 EUR	4.689	4.497
Število zaposlenih/podjetje	16,7	15,5
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega, v 1.000 EUR	269	290
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,047	1,007
DONOSNOST		
Donosnost sredstev, v %	1,1	-1,2
Donosnost prihodkov, v %	2,8	-3,7
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zaposlenega, v EUR	35.153	32.407
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega, v EUR	23.003	23.009
Delež stroškov dela v dodani vrednosti, v %	65,4	71,0
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev, v %	82,2	83,0
Delež kratkor. obveznosti v virih sredstev, v %	15,6	14,5
Kapitalska pokritost stalnih sredstev, v %	20,6	19,6
Dolgor. pokritost dolgor. sredstev in zalog, v %	96,4	97,5
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	42,8	38,5
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež dolg. sredstev v sredstvih, v %	86,4	88,3
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolg. sredstvih, v %	12,5	12,1

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb), lastni izračuni.

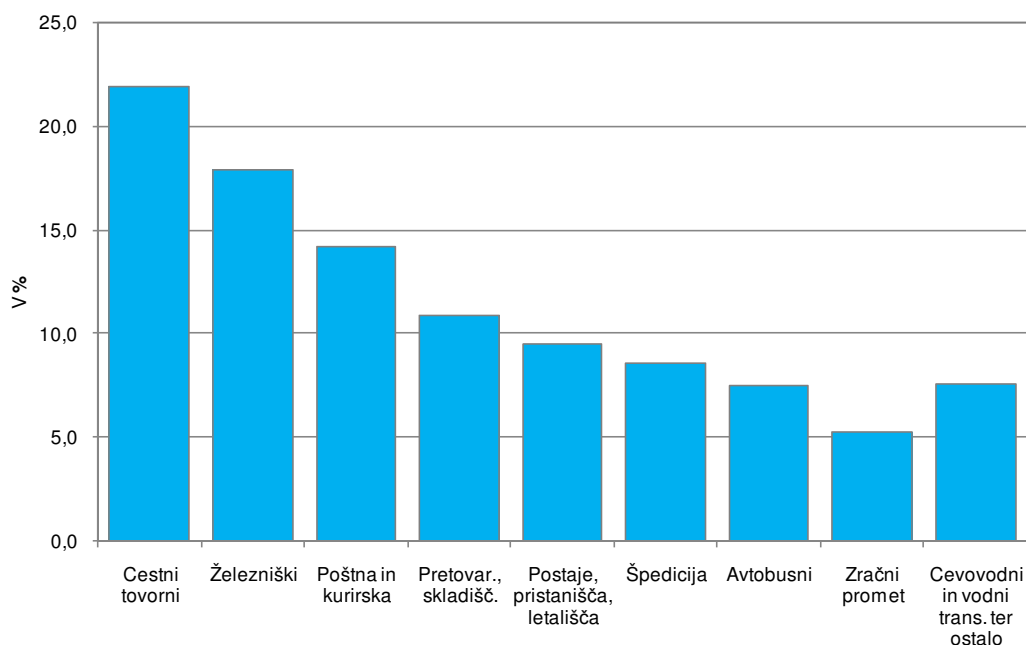
Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

V dejavnosti prometa in skladiščenja (SKD H) se je v zadnjih nekaj letih ustvarjena dodana vrednost povečevala hitreje kakor v povprečju gospodarskih družb, lanski padec pa je bil nekoliko višji od povprečnega v vseh družbah. Dodana vrednost v dejavnosti H je v letu 2009 znašala 1.192,0 mio EUR in se je glede na leto 2008 znižala za 9,7 % (nekoliko bolj kakor pri vseh družbah). Dodana vrednost se je znižala v večini dejavnosti prometa in skladiščenja, razen v medkrajevnem potniškem prometu, kjer se je povečala za 8 %, ter v dejavnostih skladiščenja, spremljajočih storitvenih dejavnostih v kopenskem in vodnem prometu ter v poštni in kurirski dejavnosti, kjer je ostala približno enaka kakor je bila v letu 2008. Zaposlenost v prometu in skladiščenju je lani upadla za 2,1 % (za 6,0 % pri vseh družbah). Od 774 manj zaposlenih v prometu in skladiščenju glede na prejšnje leto jih je bilo 434 v cestnem blagovnem prometu, 338 v špedicijski dejavnosti, 181 v železniškem prometu in 87 v mestnem in primestnem potniškem prometu. V nekaterih dejavnostih se je zaposlenost povečala, in sicer v medkrajevnem cestnem potniškem prometu za 138, v

poštni in kurirski dejavnosti za 80 in v spremljajočih storitvenih dejavnostih v kopenskem prometu za 74, če naštejemo le večje spremembe.

Medtem ko se je v letu 2008 neto čisti dobiček v prometu in skladiščenju znižal nekoliko manj kakor pri družbah skupaj, so v lanskem letu zabeležili veliko izgubo. V letu 2009, ko se je pri vseh družbah neto čisti dobiček zmanjšal za dve tretjini, so v prometu in skladiščenju poslovali z neto čisto izgubo v višini 127,2 mio EUR (v 2008 še dobiček v višini 109,9 mio EUR). Za tako poslabšanje rezultata v tej heterogeni dejavnosti je več razlogov. Nekatere dejavnosti je neposredno prizadela svetovna kriza z zmanjšanjem naročil in obsega poslovanja, v nekaterih dejavnostih pa je težave povzročilo tudi prekomerno zadolževanje, slabe naložbe, itd. Zgolj iz poslovanja so v dejavnosti prometa in skladiščenja tudi lani še ustvarili sicer skromnih 22,2 mio EUR neto dobička, iz financiranja pa kar 154,0 mio EUR neto izgube. Iz poslovanja so največji neto dobiček ustvarili v poštni in kurirski dejavnosti, 20,0 mio EUR, največjo neto izgubo pa na železnici, 26,9 mio EUR. Iz financiranja so največjo neto izgubo beležili v dejavnostih pretovarjanja (60,8 mio EUR) in špedicije (60,1 mio EUR) ter v cestnem tovornem prometu (18,6 mio EUR).

Slika 37: Struktura dodane vrednosti v gospodarskih družbah v dejavnosti promet in skladiščenje, 2009

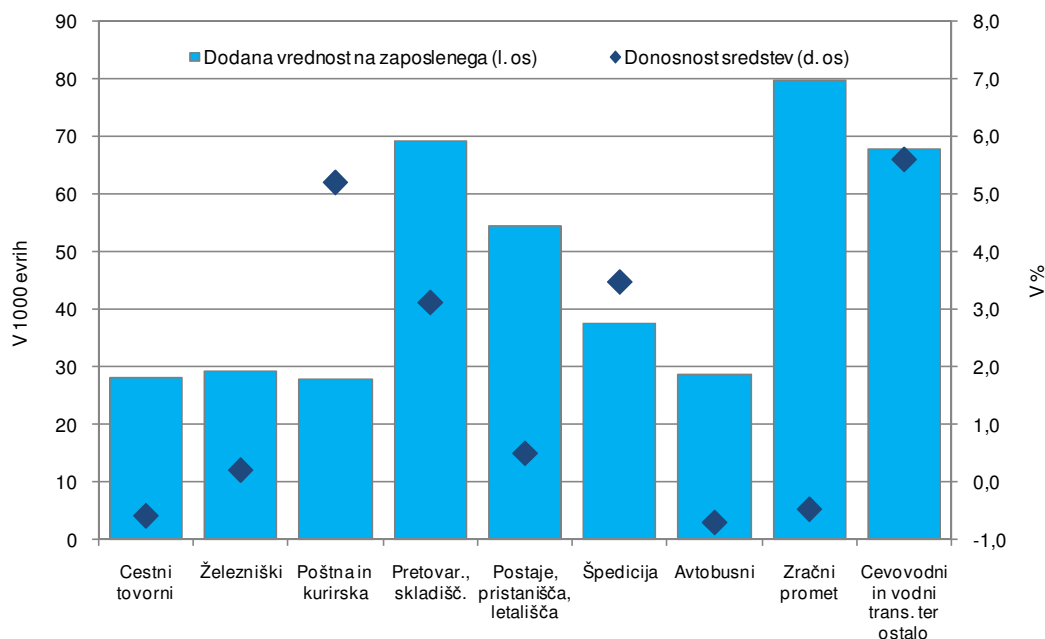

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Poslovni rezultat oddelka kopenski promet in cevovodni transport (SKD 49), ki je bil v letu 2008 še pozitiven, se je lani precej poslabšal, in to bolj v železniškem kakor v cestnem blagovnem prometu. V okviru oddelka kopenski promet in cevovodni transport sta po številu zaposlenih (9.937 in 7.889 v letu 2009) najpomembnejši dejavnosti cestni tovorni promet (razred SKD 49.41) in železniški promet (skupina SKD 49.2). V omenjenem oddelku je bilo leta 2009 21.779 zaposlenih (59,2 % vseh zaposlenih v dejavnosti H), ki so ustvarili 608,5 mio EUR dodane vrednosti in 51,1 % v dejavnosti H). Celotna dejavnost kopenski promet in cevovodni transport, ki je leta 2008 dosegla le še 4,2 mio EUR neto čistega dobička (v 2007 še 56,2 mio EUR), je lani zabeležila 45,8 mio EUR neto čiste izgube. Na železnici se je poslovni rezultat poslabšal za 31,9 mio EUR (neto čista izguba je znašala 29,7 mio EUR), v cestnem blagovnem prometu pa za 12,6 mio EUR (neto čista izguba je znašala 18,6 mio EUR). Večina skupne izgube na železnici je bila neto izguba iz

poslovanja, 26,9 mio EUR, v cestnem blagovnem prometu pa je glavnino skupne izgube pomenila neto izguba iz financiranja, 18,6 mio EUR.

Slika 38: Dodana vrednost na zaposlenega in donosnost sredstev v gospodarskih družbah v dejavnosti promet in skladiščenje, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

V železniškem prometu je bila ustvarjena neto izguba iz poslovanja rezultat večjega znižanja transportnih prihodkov od znižanja poslovnih odhodkov. Kosmati donos iz poslovanja se je v letu 2009 znižal za 57,2 mio EUR, poslovni odhodki pa več kakor pol manj, za 26,5 mio EUR. Do leta 2008 so se vsi poslovni prihodki, ki jih dobi družba Slovenske železnice na podlagi pogodbe z Direkcijo za vodenje investicij za opravljanje gospodarskih javnih služb knjižili pod postavko subvencije, povezane s poslovanjem. Z letom 2009 pa je prišlo do spremembe in kot subvencije se upoštevajo le še sredstva za prevoz potnikov v notranjem prometu, medtem ko sredstva za vzdrževanje javne železniške infrastrukture in sredstva za vodenje prometa po novem štejejo kot prihodki od prodaje³⁰. Pri taki razvrstitvi prihodkov so se čisti prihodki od prodaje v železniškem prometu v letu 2009 zmanjšali za 51,6 mio EUR³¹ (na domačem trgu za 9,6 mio EUR, na trgu EU za 25,0 mio EUR in na trgih izven EU za 16,9 mio EUR). Subvencije, vezane na poslovanje, so se povečale za 11,6 mio EUR, drugi poslovni prihodki pa so se zmanjšali za 17,0 mio EUR. Subvencije za prevoz potnikov so tako v letu 2009 znašale 50,6 mio EUR in so se glede na leto prej povišale za 29,6 %.

Čeprav je glavni del neto čiste izgube še vedno pomenila izguba iz financiranja, se je tudi v cestnem blagovnem prometu (razred SKD 49.41) lani najbolj poslabšal rezultat iz poslovanja. Neto izguba iz financiranja, ki je v letu 2008 znašala 23,4 mio EUR, se je lani znižala na 18,6 mio EUR, saj so se finančni prihodki bistveno bolj povečali kakor finančni odhodki. To je pomenilo, da so bili finančni odhodki lani še

³⁰ Za ustrezno primerjavo postavk smo podatke za leto 2008 za železniški promet vzeli iz zaključnega računa za leto 2009, kar pa je tudi povsem korektno, saj je v tej dejavnosti v obeh letih poslovalo istih 6 družb. Do spremembe je prišlo torej zgolj z zamenjavami znotraj postavk poslovnih prihodkov in odhodkov, kar na višjo raven agregacije podatkov ne vpliva.

vedno približno dvakrat večji od finančnih prihodkov (v letu 2008 trikrat večji). Medtem ko se je neto izguba iz financiranja tako znižala (izboljšala) za 4,8 mio EUR, se je rezultat iz poslovanja zaradi svetovne krize poslabšal za 17,7 mio EUR. Še v letu 2008 so v cestnem blagovnem prometu namreč dosegli 13,6 mio EUR neto dobička iz poslovanja, v letu 2009 pa že neto izgubo iz poslovanja v višini 4,1 mio EUR. Kosmati donos iz poslovanja se je znižal za 12,2 %, poslovni odhodki pa za 10,9 %.

Mestni in primestni kopenski potniški promet (razred SKD 49.31) je podobno kakor v letu 2008 tudi lani več kakor podvojil izgubo, v medkrajevnem in drugem cestnem potniškem prometu (podrazred SKD 49.391) so ohranili dobiček. V mestnem potniškem prometu je bilo tako lani že 6,9 mio EUR neto čiste izgube, v medkrajevnem potniškem prometu pa se je neto čisti dobiček z 1,7 mio EUR v letu 2008 lani znižal na 1,3 mio EUR. V mestnem prometu so imeli 956 zaposlenih (znižanje za 87), v medkrajevnem prometu pa 2.561 (povečanje za 138). Javni avtobusni prevozi potnikov so podobno kakor prevozi potnikov po železnici subvencionirani. V mestnem prometu so lani dobili 6,2 mio EUR subvencij (16,8-odstotno znižanje), v medkrajevnem prometu pa 22,0 mio EUR (27,8-odstotno povišanje). Hitrejše povečevanje subvencij v medkrajevnem prometu kakor v mestnem potniškem prometu omogoča boljši poslovni rezultat prvemu, vendar pa se obseg prevozov potnikov v obeh dejavnostih še vedno zmanjšuje, kar ni zaželen trend.

V vodnem prometu (oddelek SKD 50), kjer so zadnja leta dosegali zelo ugoden poslovni izid, se je lani dobiček precej zmanjšal. Dejavnost vodnega prometa je v letu 2008 ustvarila neto čisti dobiček v višini 8,3 mio EUR, lani pa se je zmanjšal na 1,3 mio EUR. Gospodarnost poslovanja, ki je bila v prejšnjem letu več kakor dvakrat višja kakor pri vseh družbah, je lani postala podpovprečna.

V zračnem prometu (oddelek SKD 51) so že v letu 2008 zabeležili manjšo izgubo, ki pa se je lani močno povečala. V letu 2008 je dejavnost dosegala precejšen dobiček iz poslovanja, izguba iz financiranja (tudi zaradi povečanih obveznosti za nakupe in najeme letal) pa je povzročila, da je dejavnost poslovno leto zaključila z 1,0 mio EUR neto čiste izgube. V letu 2009 se je neto čista izguba povišala na 11,7 mio EUR, ki je nastala v glavnem z izgubo iz poslovanja.

V oddelku skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti (oddelek SKD 52) sta v prejšnjih letih najuspešnejši dejavnosti pretovarjanje in špedicija lani ustvarili največjo izgubo. To je raznovrstna dejavnost, ki zajema poleg prekladalne in špedicijske dejavnosti še skladiščenje in spremljajoče storitvene dejavnosti v kopenskem, vodnem in zračnem prometu. Oddelek 52 je lani pomenil 19 % prometa in skladiščenja, če upoštevamo število zaposlenih, in ustvaril 28 % dodane vrednosti te dejavnosti. V letu 2008 so dosegli 81,4 mio EUR neto čistega dobička (74,1 % vsega v dejavnosti H), lani pa se je uspešnost poslovanja povsem obrnila. Ustvarili so namreč 88,7 mio EUR neto čiste izgube (69,8 % vse izgube v dejavnosti H). Še vedno so dosegli neto dobiček iz poslovanja v višini 34,5 mio EUR, ki pa je bil za dve tretjini nižji kakor leto prej. Majhna neto izguba iz financiranja iz leta 2008 se je lani povečala kar na 121,8 mio EUR. Prekladalna dejavnost (razred SKD 52.24), ki je še v letu 2008 poslovala najbolje v oddelku 52 in dosegla neto čisti dobiček v višini 29,5 mio EUR, je lani zabeležila 47,6 mio EUR neto čiste izgube. Izguba je nastala predvsem z velikim povečanjem neto izgube iz financiranja (pomembno mesto v poslovanju dejavnosti ima družba Luka Koper). Špedicijska dejavnost (razred SKD 52.29), ki je bila v letu prej z 21,2 mio EUR neto čistega dobička druga najuspešnejša dejavnost v oddelku 52, je lani poslovanje zaključila s 64,0 mio EUR

³¹ Znižanje prodajnih prihodkov je povezano z globalno krizo, ne najboljšega položaja glavnega slovenskega ponudnika železniških storitev in povečane konkurence na trgu.

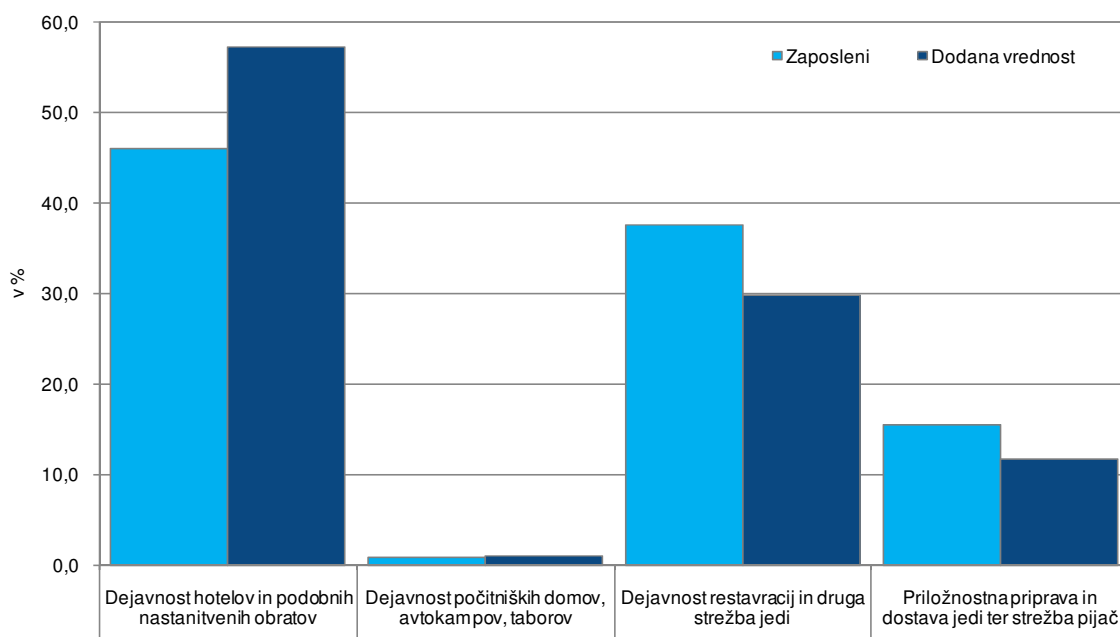
neto čiste izgube in tudi v tej dejavnosti je večina izgube nastala iz financiranja (pomembno mesto v poslovanju dejavnosti ima družba Intereuropa). V oddelku 52 so tudi lani še dokaj uspešno poslovali v spremljajočih storitvenih dejavnostih v kopenskem prometu (razred SKD 52.21), ki zajemajo železniške in avtobusne postaje ter cestno infrastrukturo (vključno z družbo DARS). Lani se je v tej dejavnosti neto čisti dobiček sicer zmanjšal za tretjino, a je še vedno znašal 10,9 mio EUR. V spremljajočih storitvenih dejavnostih zračnega prometa (SKD 52.23; obratovanje letališč) se je neto čisti dobiček glede na leto 2008 skoraj prepolovil, a je še znašal 6,4 mio EUR.

Poštna in kurirska dejavnost (oddelek SKD 53) je v letu 2009 tako kakor že v preteklih nekaj letih poslovala z dobičkom. V letu 2009 je neto čisti dobiček poštne in kurirske dejavnosti znašal 17,7 mio EUR in je bil za 4,5 % višji kakor v letu 2008. Oddelek 53 sestavljajo izvajanje univerzalne poštne storitve in druge poštne in kurirske dejavnosti. Na kurirsko dejavnost se nanaša le dvajsetina dodane vrednosti oddelka 53, lani pa je podobno kakor v nekaj prejšnjih letih poslovala z manjšo neto čisto izgubo.

11 GOSTINSTVO

Gospodarske družbe dejavnosti gostinstva (SKD I) so leta 2009 ohranile dodano vrednost iz prejšnjega leta ter ob relativno velikem zmanjšanju dodane vrednosti v vseh gospodarskih družbah tako povečale svoj delež v skupni dodani vrednosti. K ohranjanju dodane vrednosti so prispevale družbe dejavnosti strežbe jedi in pijač (SKD 56), ki so povečale svoj delež tudi v dejavnosti gostinstva (za 0,7 o. t. na 41,6 %), dodana vrednost družb, ki se ukvarjajo z gostinskimi nastanitvenimi dejavnostmi (SKD 55), pa se je zmanjšala za 2 %. Največji del dodane vrednosti in zaposlenosti oddelka nastanitvenih storitev predstavljajo hoteli in podobni obrati (SKD 55.1), v oddelku strežba jedi in pijač pa restavracije in družbe druge strežbe jedi (SKD 56.1) (gl. Sliko 39).

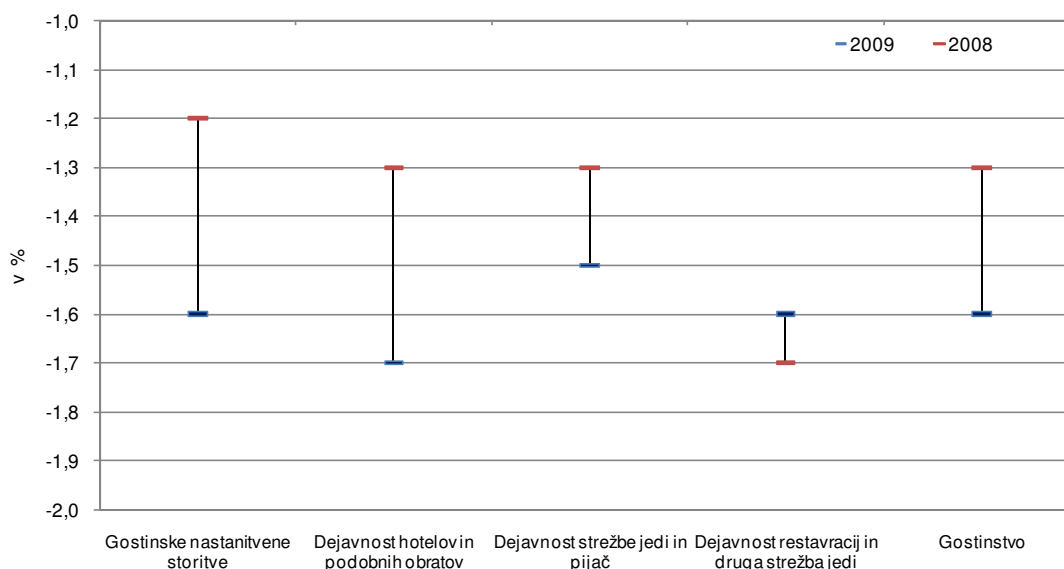
Slika 39: Delež v dodani vrednosti ter zaposlenosti vseh gostinskih družb, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Gostinske družbe so v letu 2009 še povečale neto čisto izgubo obračunskega obdobja, kar je bilo predvsem posledica manjšega neto dobička iz poslovanja ter večje neto izgube iz financiranja. Lanska neto čista izguba gostinskih družb je bila predvsem rezultat za dobrih 40 % manjšega dobička iz poslovanja in večje neto finančne izgube kakor leta 2008. Gostinske družbe so imele boljši rezultat kakor leta 2008 le iz drugega delovanja, kjer so ustvarile neto dobiček. Zaradi slabšega poslovnega rezultata sta se znižali donosnosti prihodkov ter sredstev gostinskih družb (gl. Sliko 40), ki sta bili že leta 2008 negativni. Neto čista izguba obračunskega obdobja se je v letu 2009 povečala v obeh oddelkih dejavnosti gostinstva, vendar pri družbah nastanitvenih dejavnosti precej bolj (za 45,4 % večja neto izguba) kakor pri družbah, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač (za 7,5 %). Med nastanitvenimi dejavnostmi so največji del ustvarili hoteli in podobni obrati (dobrih 80 % celotne gostinske neto čiste izgube), katerih neto čista izguba je bila glede na leto prej večja za 46,3 %.

Slika 40: Donosnost sredstev gostinskih gospodarskih družb, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto dobiček iz poslovanja se je znižal tako pri družbah nastanitvenih dejavnosti kakor tudi pri družbah, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač. Neto dobiček iz poslovanja se je pri družbah nastanitvenih dejavnosti zmanjšal za četrtno ali za 3,5 mio EUR, kar je bila predvsem posledica zmanjšanja v hotelih in podobnih obratih, ki ustvarijo skoraj celotni neto dobiček iz poslovanja oddelka. Poslabšanje rezultata iz poslovanja je posledica manjšega obiska turistov v Sloveniji, saj se je število prenočitev turistov v hotelih v letu 2009 zmanjšalo za 2,4 %. Neto dobiček iz poslovanja se je močno zmanjšal tudi pri družbah, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač (za dve tretjini ali za 6,8 mio EUR), za največ (4,3 mio EUR) v dejavnosti restavracij in drugih strežb jedi ter pri strežbi pijač, katerih družbe so še v letu 2008 poslovale z neto dobičkom iz poslovanja. Tudi na rezultate družb, ki strežejo pijače, je verjetno vplivalo manjše povpraševanje v času gospodarske krize, pri njihovi razlagi pa je treba upoštevati tudi vpliv prirejanja prihodkov gostincev. Po podatkih DURS je namreč od novembra 2007 do konca 2009 delež ugotovljenega zmanjšanja računov in davčne osnove pri gostincih, pri katerih so bili predhodno fotografirani računi, znašal kar 82,5 %. Tudi sicer naj bi DURS v gostinstvu odkril največji del nepravilnosti (v letu 2009 so odkrili nepravilnosti v 55,7 % od 486 pregledov)³².

Večja neto izguba iz financiranja je nastala le v oddelku nastanitvenih dejavnosti. Neto izguba iz financiranja vseh gostinskih družb se je v letu 2009 nekoliko povečala. Veliko povečanje izgube so zabeležile družbe nastanitvenih dejavnosti (zaradi povečanja finančnih odhodkov iz oslabitev), neto izguba iz financiranja družb dejavnosti strežbe jedi in pijač pa se je zmanjšala za tretjino.

³² Po navedbah Dnevnika gostincem prirejanje prihodkov omogočajo računalniški programi, ki jih ponujajo različna podjetja. Za preprečevanje utaj namerava vlada uvesti davčne blagajne s posebnim davčnim spominom, v katere davčni zavezanec ne bo mogel posegati in v katerih bodo shranjeni vsi podatki o izdanih računih (Morozov, Svenšek, 2010).

Tabela 12: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v gostinstvu v obdobju 2008–2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	2.318	2.459
Število zaposlenih ¹	17.255	17.700
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	3,4	3,7
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	2,3	2,5
Neto ² čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	-27.620	-37.373
VELIKOST		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	1.004	1.008
Število zaposlenih/podjetje	7,4	7,2
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva / zaposlenega (v tisoč EUR)	127	133
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,022	1,013
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	-1,3	-1,6
Donosnost prihodkov (v %)	-2,4	-3,6
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zap. (v EUR)	24.068	23.253
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	16.990	17.157
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	70,6	73,8
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	58,0	62,0
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	26,4	29,4
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	50,6	44,9
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	86,2	81,3
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	4,4	3,8
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	83,0	84,8
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	10,0	8,9

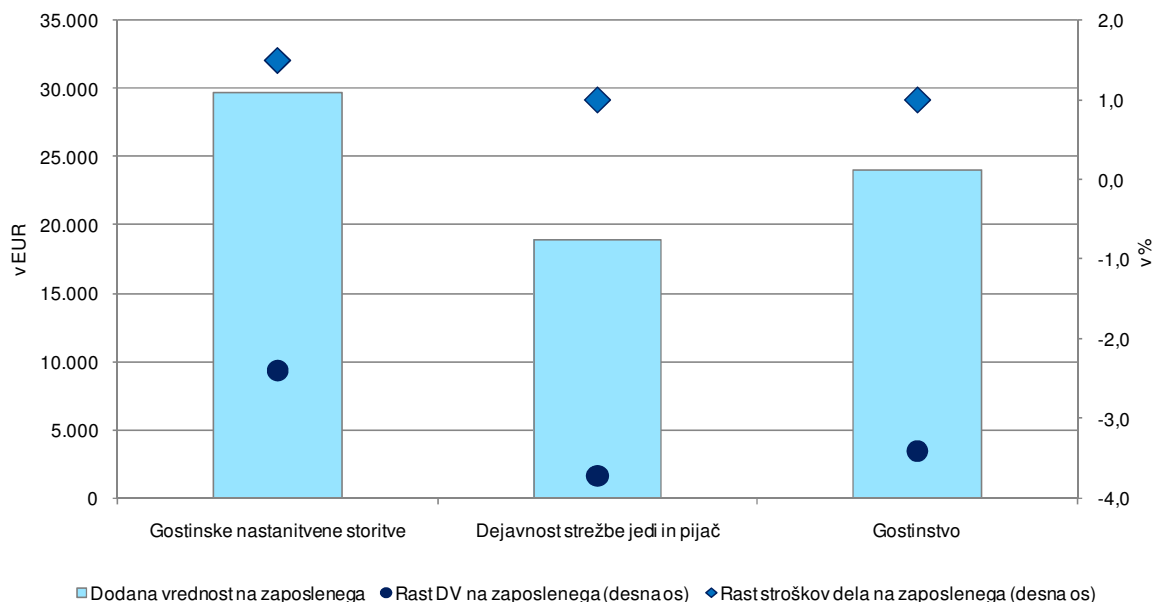
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Na manjšo gospodarnost poslovanja gostinskih družb je lani vplivala relativno visoka rast stroškov dela v primerjavi s poslovnimi prihodki, ki so se zmanjšali. Poslabšanje gospodarnosti poslovanja je bila posledica večjega zmanjšanja poslovnih prihodkov od poslovnih odhodkov tako pri družbah nastanitvenih dejavnosti kakor tudi pri družbah, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač. Stroški blaga, materiala in storitev gostinskih družb so se glede na leto 2008 zmanjšali za 13,4 %, s čimer se je zmanjšala obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški blaga, materiala in storitev s 60,8 % na 57,6 %. Na drugi strani se je močno povečala obremenjenost poslovanja gostinskih družb s stroški dela v poslovnih prihodkih s 26,4 % na 29,9 %. Stroški dela, ki predstavljajo največje stroške gostinskih družb, so se v letu 2009 kljub krčenju aktivnosti povečali za 3,6 %, močnejše so narasli v družbah dejavnosti strežbe jedi in pijač (za 5,7 %), ki so imele leta 2009 tudi za 4,6 % večje število zaposlenih kakor leto prej. Ker se je v povprečju vseh gostinskih družb

produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, zmanjšala, povečali pa so se stroški dela na zaposlenega, se je izrazito povečal tudi delež stroškov dela v dodani vrednosti gostinske dejavnosti (s 70,6 % leta 2008 na 73,8 % leta 2009).

Slika 41: Dodana vrednost ter stroški dela na zaposlenega v gostinskih gospodarskih družbah, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Povprečna zadolženost gostinskih družb se je v letu 2009 povečala predvsem zaradi večje zadolženosti družb gostinskih nastanitvenih storitev. Narasle so dolgoročne (za 18,0 %) in kratkoročne obveznosti (za 8,5 %), ki so leta 2009 skupaj predstavljale več kakor polovico obveznosti do virov sredstev. Delež dolga v virih sredstev se je tako v letu 2009 povečal z 58,0 % na 62,0 %. Dobre tri četrtine obveznosti do virov sredstev predstavljajo družbe gostinskih nastanitvenih storitev, kjer so se te, z izjemo kapitala, kjer je bila rast minimalna, leta 2009 tudi močnejše povečale.

Kapital gostinskih družb se je leta 2009 zmanjšal, zaradi česar se je kapitalska pokritost stalnih sredstev poslabšala. Pokritost stalnih sredstev s kapitalom se je zmanjšala za 5,8 o. t. na 44,9 %. Ob za tretjino manjšem kapitalu kakor leta 2008 se je kapitalska pokritost stalnih sredstev močnejše zmanjšala družbam, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač (za 12,6 o. t. na 30,1 %), najbolj restavracijam in drugi strežbi jedi. Družbe gostinskih nastanitvenih storitev so imele 2,3 % več kapitala kakor leto prej, pokritost stalnih sredstev s kapitalom pa je bila 47,9-odstotna, kar je bilo za 4,7 o. t. manj kakor leto prej.

12 INFORMACIJSKE IN KOMUNIKACIJSKE DEJAVNOSTI

Tabela 13: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih v letih 2008 in 2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	2.571	2.803
Število zaposlenih ¹	17.843	17.923
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	3,5	3,7
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	6,3	6,5
Neto ² čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	214.921	110.202
VELIKOST		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	1.699	1.599
Število zaposlenih/podjetje	6,9	6,4
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	231	245
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,080	1,048
DONOSNOST		
Donosnost sredstev, v %	5,2	2,5
Donosnost prihodkov, v %	6,6	3,6
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zap. (v EUR)	63.823	59.295
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	33.565	33.270
Stroški dela v dodani vrednosti, v %	52,6	56,1
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev, v %	52,5	52,9
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, v %	34,0	28,4
Kapitalska pokritost stalnih sredstev, v %	69,4	66,5
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog, v %	92,5	97,9
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	12,6	12,5
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	68,4	70,8
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih, v %	24,7	22,9

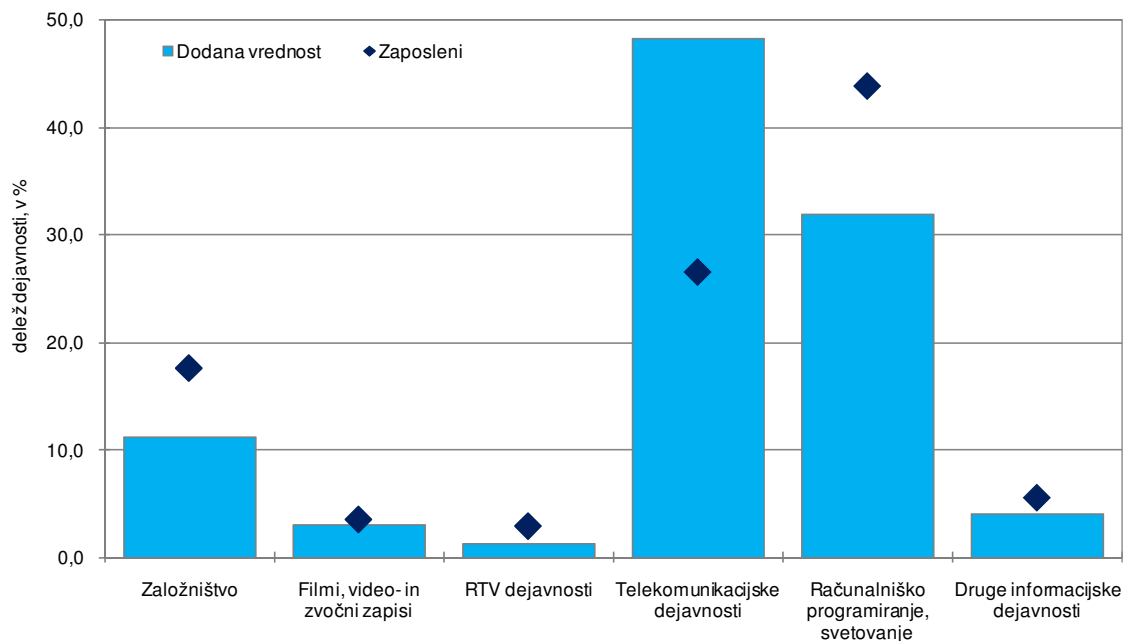
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Gospodarske družbe s področja informacijske in komunikacijske dejavnosti (SKD J) so leta 2009 ustvarile nekoliko nižjo dodano vrednost kakor leto prej. K 6,7 % nižji dodani vrednosti so prispevali nižji poslovni prihodki (za 5,3 %), medtem ko so se stroški blaga, materiala in storitev manj zmanjšali (za 4,6 %). Okoli 80 % dodane vrednosti dejavnosti so ustvarile družbe, ki se ukvarjajo s telekomunikacijskimi dejavnostmi (SKD 61), in družbe, ki se ukvarjajo z računalniškim programiranjem, svetovanjem in drugimi povezanimi dejavnostmi (SKD 62). Družbe omenjenih oddelkov skupaj zajemajo okoli 70 % vseh zaposlenih v

dejavnosti. Skupaj z družbami, ki se ukvarjajo z založništvom (SKD 58), predstavljajo skoraj 90 % vseh zaposlenih v dejavnosti in okoli 90 % ustvarjene dodane vrednosti dejavnosti (gl. Slika 42).

Slika 42: Struktura dodane vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2009

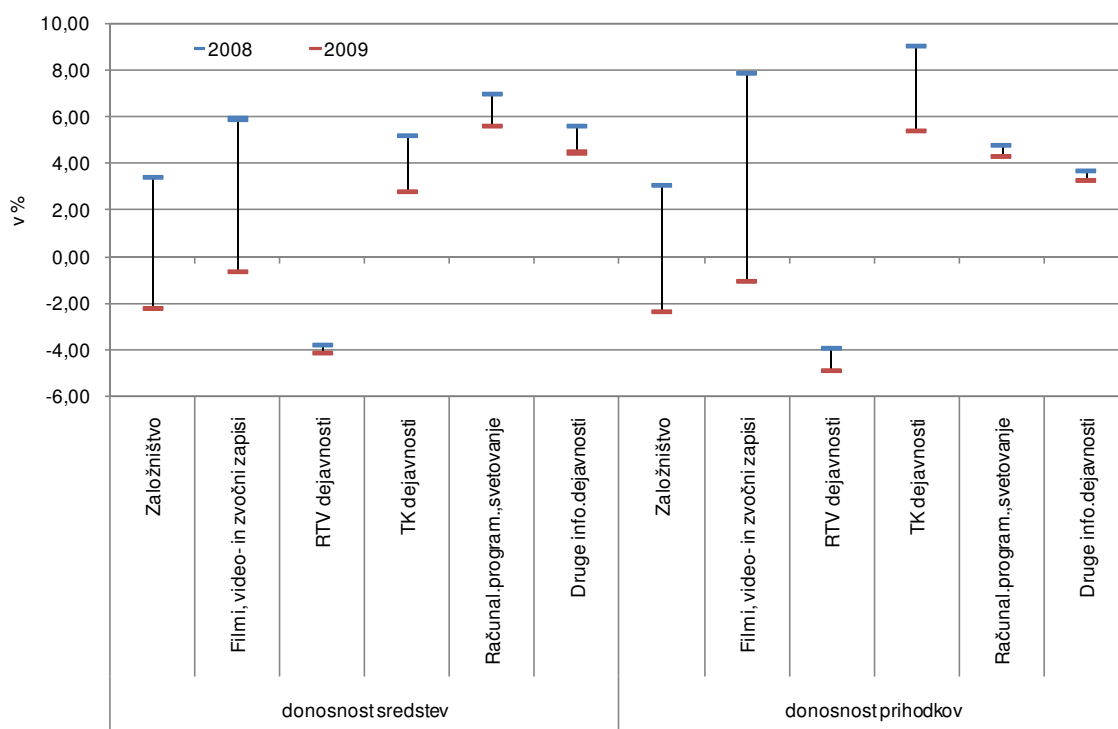
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Gospodarske družbe, ki se ukvarjajo z informacijskimi in komunikacijskimi dejavnostmi, so leta 2009 zaradi slabših rezultatov na ravni poslovanja in financiranja beležile skoraj polovico nižji neto čisti dobiček obračunskega obdobja. Neto čisti dobiček iz poslovanja je bil za 41,3 % manjši kakor leta 2008. Najmočneje (za 72,3 %) se je zmanjšal v družbah, ki se ukvarjajo s filmi, video in zvočnimi zapisi (SKD 59), in založniškim družbam (za 63,3 %). K manjšemu neto poslovnemu dobičku so največ prispevale družbe v telekomunikacijski in računalniški dejavnosti (ustvarijo namreč večino neto poslovnega dobička dejavnosti), kjer se je ta zmanjšal za 43,2 % in 23,6 %. Bolj kakor poslovni se je zmanjšal neto finančni dobiček, ki je bil v povprečju družb celotne dejavnosti J za 86,2 % manjši kakor v letu 2008. V letu 2009 so vse družbe dejavnosti, z izjemo družb v telekomunikacijski in računalniški dejavnosti, poslovale z neto finančno izgubo. Ta je bila posledica nižjih finančnih prihodkov (za 17,9 %) in višjih finančnih odhodkov (za 14,8 %). Nižji finančni prihodki so bili predvsem rezultat 23,9 % nižjih finančnih prihodkov iz deležev, medtem ko so se finančni odhodki povečali na račun več kakor trikrat večjih oslabitev in odpisov finančnih naložb kakor v letu 2008. Ti so predstavljali 21,8 % vseh finančnih odhodkov (leta 2008 še 8,0 %). Oslabitve in odpisi finančnih naložb so v primerjavi z letom 2008 najbolj obremenili založniške družbe in družbe dejavnosti v zvezi s filmi, zvočnimi in video zapisi. Finančne obveznosti, ki predstavljajo večino finančnih odhodkov, pa so se ohranile na ravni leta 2008 (za 0,2 % višje). Zaradi višjih drugih odhodkov je bil manjši kakor leto prej tudi neto dobiček iz drugega poslovanja (za 11,6 %), ki predstavlja najmanjši delež poslovanja teh družb in ima manjši vpliv na skupni poslovni rezultat obračunskega obdobja.

Slabši poslovni rezultati so negativno vplivali na kazalnike gospodarnosti in donosnosti prihodkov in sredstev. V povprečju dejavnosti J so se poslovni prihodki zmanjšali za 5,3 % in poslovni odhodki za 2,5 %. Poslovni prihodki in odhodki so bili višji kakor preteklo leto le v družbah, ki se ukvarjajo z drugimi

informacijskimi dejavnostmi (za 3,1 ali 3,2 %). Tem družbam in družbam v RTV dejavnosti se gospodarnost poslovanja ni poslabšala. Najbolj se je poslabšala družbam, ki se ukvarjajo s filmi, video in zvočnimi zapisi, kjer je bila razlika v zmanjšanju poslovnih prihodkov (za 11,4 %) in poslovnih odhodkov (za 1,7 %) največja. Nižji kakor v predhodnem letu sta bili tudi donosnost sredstev (ob višjih povprečnih sredstvih v povprečju vseh družb dejavnosti) in prihodkov (ob nižjih poslovnih in finančnih prihodkih) vseh družb v dejavnosti (gl. Sliko 43). Najmanj sta se poslabšali v družbah, ki se ukvarjajo z računalniškim programiranjem in svetovanjem ter drugimi informacijskimi dejavnostmi, kjer se je neto čisti dobiček obračunskega obdobja zmanjšal najmanj, ter v družbah v telekomunikacijski dejavnosti. V družbah, ki se ukvarjajo z založništvom, filmi, video in zvočnimi zapisi, pa sta se zaradi neto čiste izgube donosnost prihodkov in sredstev najbolj poslabšali.

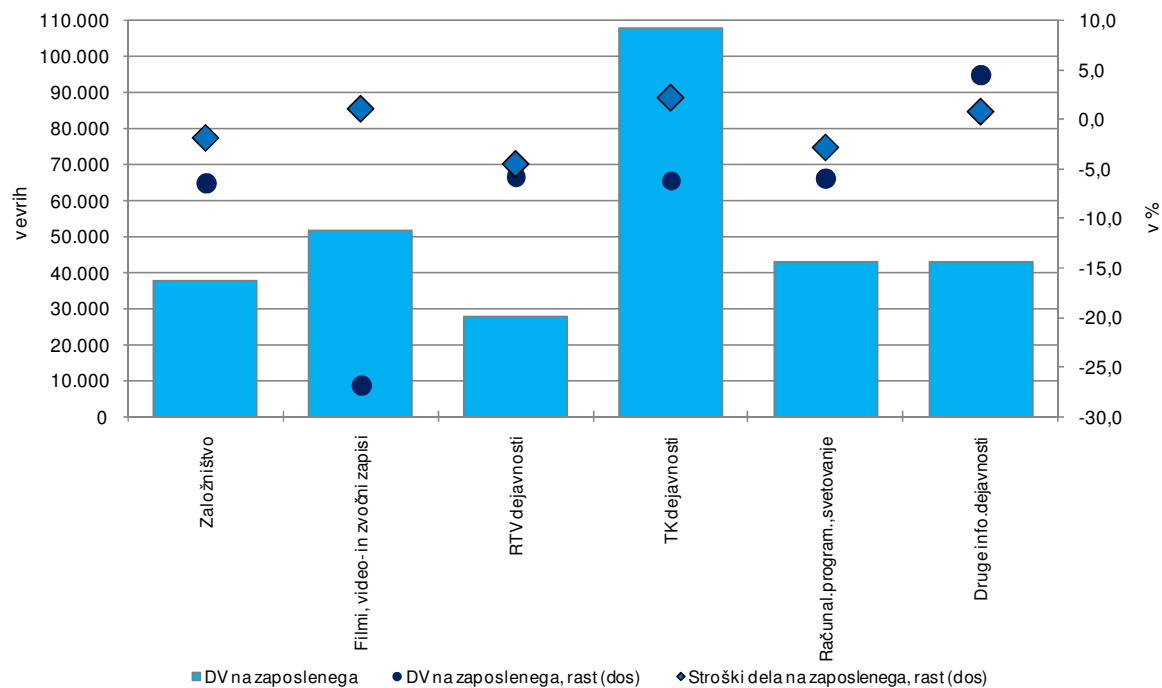
Slika 43: Donosnost sredstev in prihodkov gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

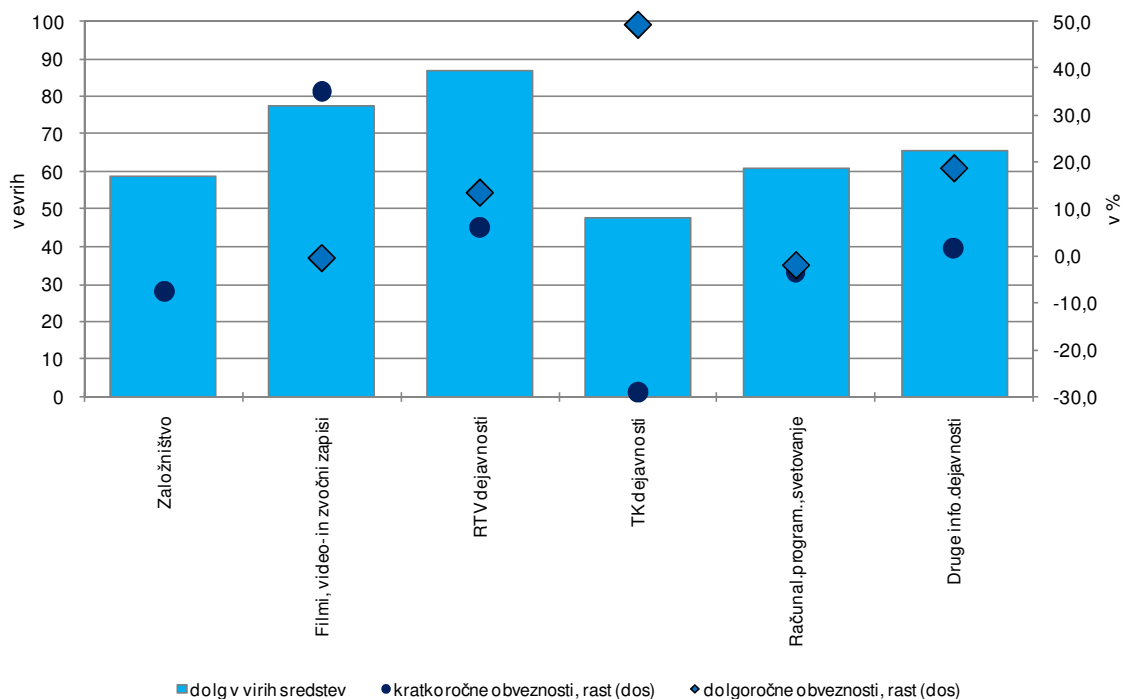
Slabši rezultati poslovanja v letu 2009 so botrovali padcu produktivnosti. Produktivnost dela, merjena kot dodana vrednost na zaposlenega, je bila za 7,1 % nižja kakor leta 2008. Kljub temu, da se je produktivnost dela zmanjšala za več kakor enkrat bolj od povprečja vseh gospodarskih družb (za 3,2 %), ostaja višja (z izjemo družb RTV dejavnosti) kakor v povprečju vseh družb. Število zaposlenih v dejavnosti se je leta 2009 ohranilo na podobni ravni kakor leto prej (večje za 0,5 %), njihovo število je bilo večje le v družbah, ki se ukvarjajo z računalniškim programiranjem in svetovanjem (za 3,4 %). Tudi stroški dela na zaposlenega se v primerjavi z letom 2008 niso pomembneje spremenili (nižji za 0,9 %). Ob hkratnem upadu produktivnosti se je zato delež stroškov dela v dodani vrednosti povečal v družbah vseh oddelkov, z izjemo družb, ki se ukvarjajo z drugimi informacijskimi dejavnostmi, kjer je bila rast stroškov dela na zaposlenega nižja od rasti produktivnosti (gl. Sliko 44).

Slika 44: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 45: Zadolženost gospodarskih družb informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v letu 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Dolgoročne obveznosti družb dejavnosti so se povečale, delež dolga v virih sredstev pa se je zaradi nižjih kratkoročnih obveznosti ohranil na podobni ravni kakor je bil leto prej. K višjim dolgoročnim obveznostim (za 38,8 %) so prispevale dolgoročne finančne obveznosti, ki predstavljajo večino dolgoročnih obveznosti. V primerjavi z letom prej so bile višje za 45,5 %. Dolgoročne obveznosti so se znižale le v družbah, ki se ukvarjajo z zvočnimi, video in avdio zapisi (za 1,0 %), in v družbah, ki nudijo računalniško programiranje in svetovanje (za 1,4 %), kjer so bile v primerjavi z letom prej nižje dolgoročne finančne obveznosti (za 0,4 ali 1,9 %). Kratkoročne obveznosti so bile v povprečju za 15,6 % nižje kakor leta 2008, najbolj so se znižale finančne obveznosti (za 26,5 %). K nižjim kratkoročnim obveznostim so največ prispevale telekomunikacijske družbe (nižje za 29,1 %), njihove kratkoročne finančne obveznosti pa so se znižale za 51,4 %. Kratkoročne obveznosti so bile nižje kakor leta 2008 tudi v drugih dveh oddelkih, ki ustvarita večino dodane vrednosti dejavnosti, a je bil njihov padec manjši. Delež dolga v virih sredstev se tem družbam ni bistveno spremenil, višji pa je v oddelkih filmi, video in zvočni zapisi ter RTV dejavnosti, ki so povečale kratkoročne obveznosti in v RTV dejavnosti tudi dolgoročne obveznosti (gl. Slika 45).

13 POSLOVANJE Z NEPREMIČNINAMI

Gospodarske družbe s področja poslovanja z nepremičninami (SKD L) so s spremembo klasifikacije SKD postale samostojna dejavnost, razdeljena na tri skupine. Po številu zaposlenih (gl. Sliko 46) je največja skupina poslovanje z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi (SKD 68.3), po ustvarjeni dodani vrednosti pa skupina družb, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin (SKD 68.2). Tretja skupina so družbe, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami (SKD 68.1).

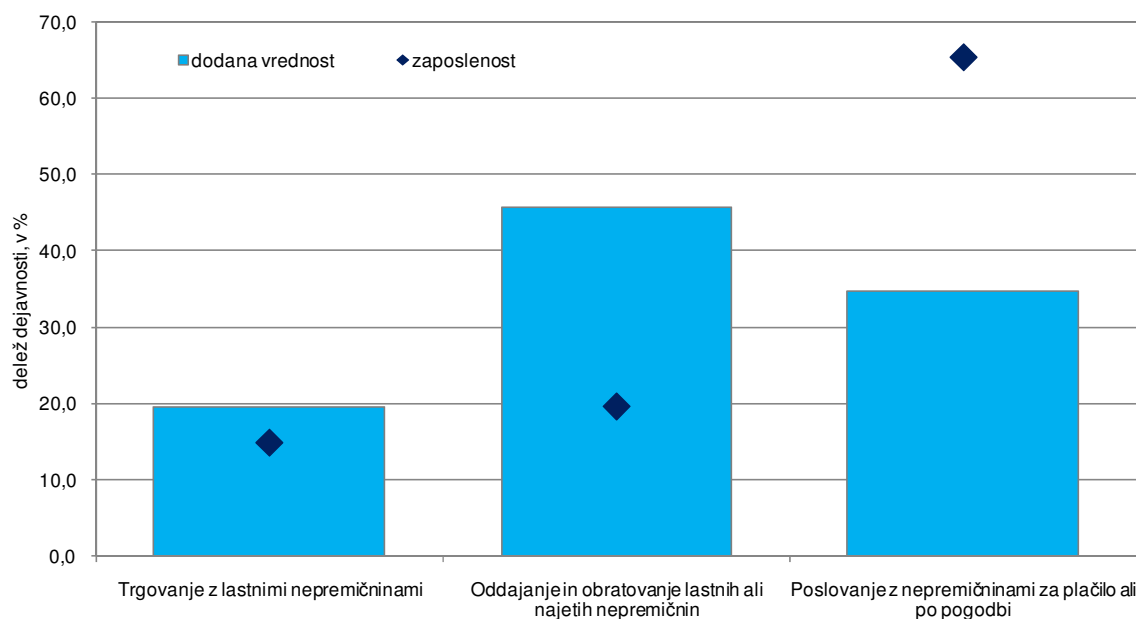
Tabela 14: Izbrani kazalniki poslovanja nepremičninskih družb v obdobju 2008–2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	1725	1792
Število zaposlenih ¹	3463	3600
Delež dejavnosti v zaposlenosti	0,7	0,8
Delež v dodani vrednosti vseh družb	1,5	1,6
Neto ² čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	45.528	2.980
VELIKOST		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	2.280	2.513
Število zaposlenih/podjetje	2,0	2,0
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	1.042	1.171
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,177	1,160
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	1,3	0,1
Donosnost prihodkov (v %)	5,3	0,4
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zap. (v EUR)	76.395	71.396
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EURO)	22.472	22.671
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	29,4	31,8
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	74,3	74,8
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	35,9	36,4
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	38,5	38,0
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	81,4	81,4
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	2,6	1,2
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	66,8	66,5
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	2,1	2,1

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni. Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Zmanjšanje dodane vrednosti družb dejavnosti poslovanja z nepremičninami (dejavnost L) v letu 2009 je bilo manjše od zmanjšanja v vseh gospodarskih družbah skupaj, zato so nepremičninske družbe povečale svoj delež v skupni dodani vrednosti. Skupna dodana vrednost vseh nepremičninskih družb se je lani zmanjšala za 2,9 %, kar je bilo trikrat manj od povprečja vseh gospodarskih družb, s čimer so nepremičninske družbe leta 2009 nekoliko povečale svoj delež v dodani vrednosti vseh družb (z 1,5 % na 1,6 %). Dodana vrednost je bila nižja v vseh treh skupinah dejavnosti, za največ (za skoraj desetino) pa se je zmanjšala v družbah, ki poslujejo z lastnimi nepremičninami, s čimer se je njihov delež v dodani vrednosti dejavnosti zmanjšal za 1,5 o. t. na 19,5 %.

Slika 46: Delež posameznih skupin v dodani vrednosti in zaposlenosti dejavnosti poslovanje z nepremičninami, 2009

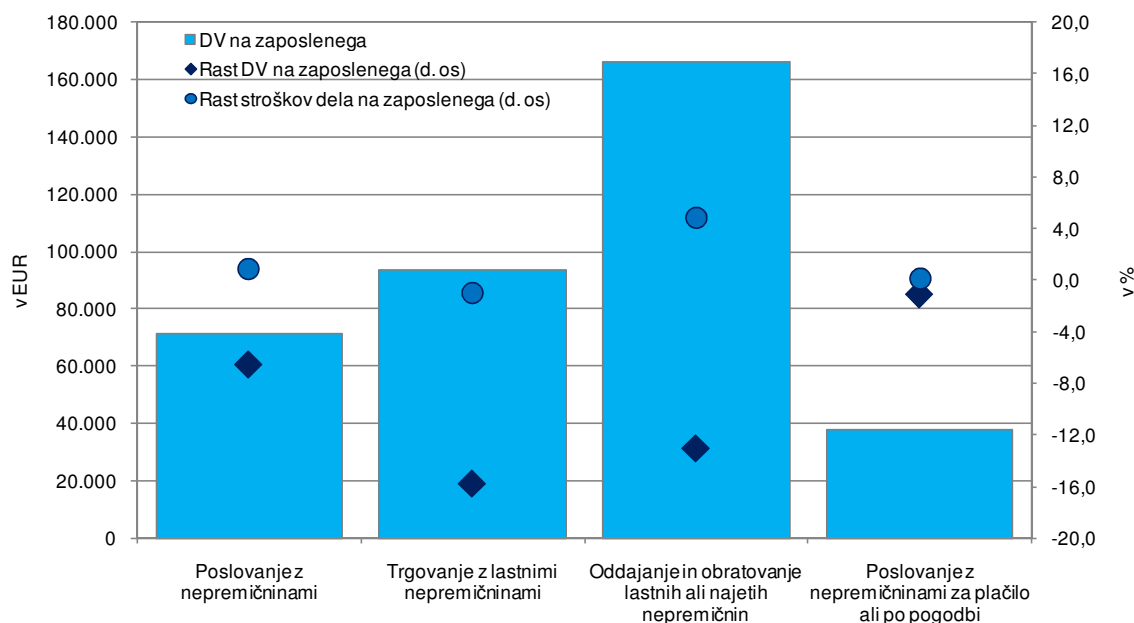

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Nepremičninskim družbam se je v letu 2009 zmanjšala produktivnost dela in povečal delež stroškov dela v dodani vrednosti. Ob povečanju števila zaposlenih za 4 % in zmanjšanju dodane vrednosti se je dodana vrednost na zaposlenega v letu 2009 glede na leto prej zmanjšala kar za 6,5 % (v povprečju vseh gospodarskih družb za 3,2 %). Poleg tega so se stroški dela na zaposlenega povečali za 0,9 % (gl. Slika 47), tako da se je delež stroškov dela v dodani vrednosti povečal za 2,3 o. t. na 31,8 %. Ob povečanju števila zaposlenih se je povečala tudi obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški dela (za 3,3 o. t. na 13,4 %), najbolj v družbah, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi (za 6,9 o. t. na 24,2 %).

Nepremičninske družbe so leta 2009 ustvarile le eno petnajstino neto čistega dobička iz leta 2008. Zmanjšanje neto čistega dobička s 45,5 mio EUR v letu 2008 na 3 mio v letu 2009 je bila predvsem posledica za četrtno manjšega (za 31,8 mio EUR) neto čistega dobička iz poslovanja. Prav tako so nepremičninske družbe v letu 2009 še povečale neto izgubo iz financiranja (za 7,5 %) in zmanjšale neto dobiček iz drugega delovanja (za skoraj 70 %). Z večjim neto čistim dobičkom kakor leto prej so poslovale le družbe, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi (povečanje za skoraj desetino). Družbam, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami, se je neto čisti dobiček zmanjšal za 94 % na 273 tisoč EUR. Družbe, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin, so poslovno leto 2009 zaključile z 5,7 mio EUR neto čiste izgube, potem ko so še v letu prej ustvarile za 33,3 mio EUR neto čistega dobička.

Slika 47: Dodana vrednost na zaposlenega ter stroški dela na zaposlenega v dejavnosti poslovanje z nepremičninami, 2009

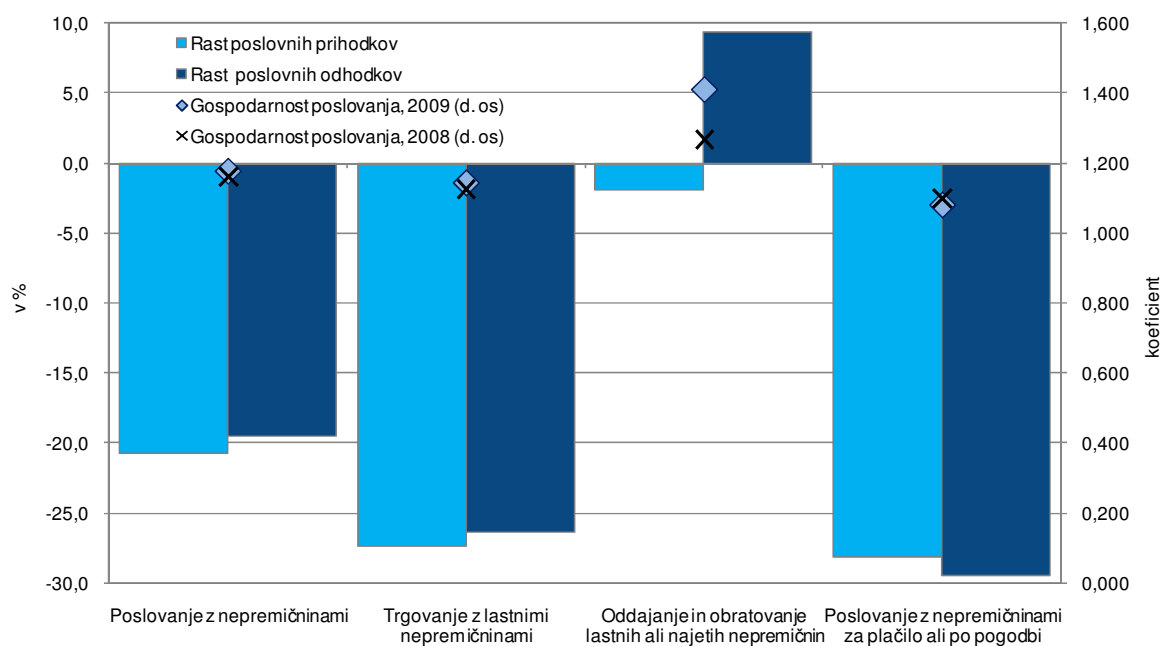
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto dobiček iz poslovanja se je znižal v vseh treh skupinah dejavnosti, v največjih dveh za približno tretjino. Neto poslovni dobiček družb, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin in ki so ustvarili dobro polovico celotnega neto dobička iz poslovanja dejavnosti, se je zmanjšal za skoraj 30 %. Manjši neto čisti dobiček iz poslovanja je bil predvsem posledica povečanja poslovnih odhodkov za 9,4 %, poslovni prihodki pa so se zmanjšali za 1,9 %. Gospodarnost poslovanja se je tako v letu 2009 močno zmanjšala (gl. Slika 48). Znotraj poslovnih odhodkov so se najbolj povečali odpisi vrednosti (za dobrih 30 % ali 13,5 mio EUR), kar je bila predvsem posledica amortizacije ter prevrednotovalnih poslovnih odhodkov pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih (zaradi oslabitve sredstev, npr. zaradi manjše prodajne cene v primerjavi s knjigovodsko vrednostjo). Ob zmanjšanju poslovnih prihodkov za 27,4 % in poslovnih odhodkov za 26,3 % se je za dobro tretjino zmanjšal tudi neto čisti dobiček iz poslovanja družb, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami. Družbam, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi, se je neto čisti dobiček iz poslovanja v letu 2009 zmanjšal za dobro desetino. Pri obeh skupinah so se poslovni odhodki v letu 2009 precej znižali (za 26,3 % in 29,4 %), vendar so se znotraj skupin povečali odpisi vrednosti, družbam prve skupine pa tudi stroški dela.

Pri družbah obeh skupin, tj. pri družbah, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami ter nepremičninami za plačilo ali po pogodbi, je v letu 2009 prišlo tudi do velikega zmanjšanja poslovnih prihodkov. Pri družbah, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami, je prišlo do zmanjšanja čistih prihodkov od prodaje (za četrtno), kar lahko povežemo z zmanjšanjem števila transakcij na slovenskem nepremičninskem trgu v lanskem letu, ko je bilo prodanih manj zemljišč za gradnjo, stanovanj in hiš kakor v letu prej (GURS, 2010, str. 11). Pri družbah, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi, pa so se poslovni prihodki zmanjšali predvsem zaradi spremembe zalog³³.

³³ Družbam, ki poslujejo z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi, so se v letu 2009 močno znižale zaloge. Vrednost zalog kot postavko kratkoročnih sredstev se je glede na leto 2008 zmanjšala za 98,1 % ali za 159 mio EUR. Na drugi strani se je omenjenim Nadaljevanje op. na nasl. str.

Slika 48: Gospodarnost poslovanja gospodarskih družb v dejavnosti poslovanje z nepremičninami, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Povečanje neto finančne izgube v letu 2009 je bila v celoti posledica poslovanja v skupini družb, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin. To so bile tudi edine družbe dejavnosti, ki so imele leta 2009 večjo neto čisto izgubo iz financiranja kakor leto prej, povečanje je bilo kar 70,9-odstotno. Tem družbam so se v letu 2009 znižali finančni odhodki in prihodki, vendar so se finančni prihodki zaradi znižanja finančnih prihodkov iz deležev znižali bolj. Znotraj finančnih prihodkov iz deležev so se za največ zmanjšali finančni prihodki iz deležev v drugih družbah (kar za 88,8 % ali za dve tretjini vsega zmanjšanja finančnih prihodkov družb te skupine).

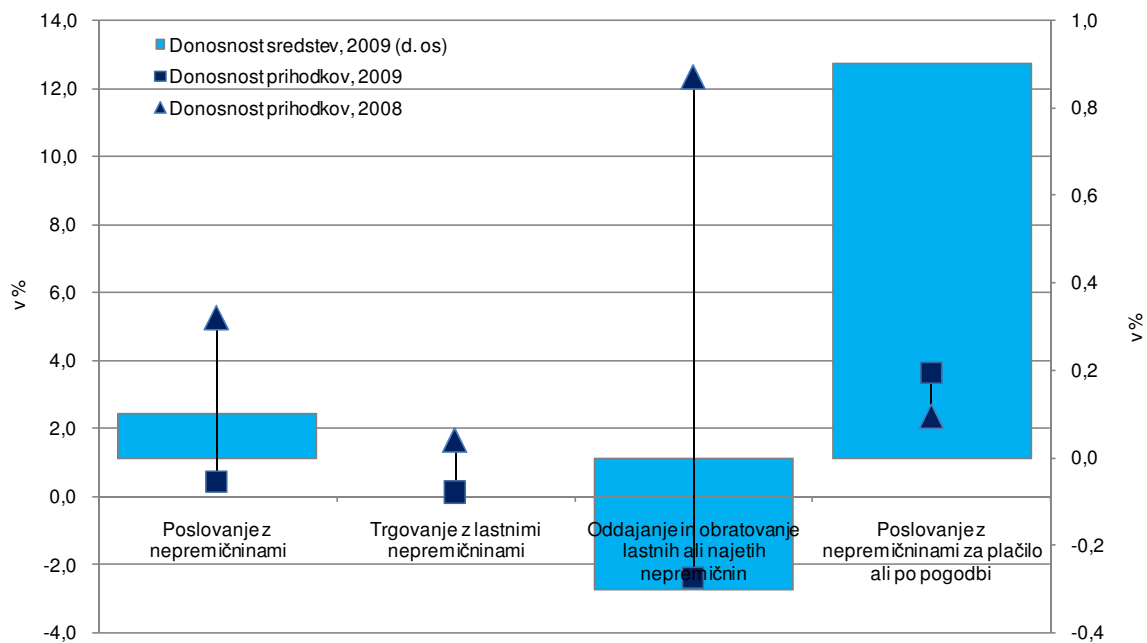
Donosnost sredstev in prihodkov nepremičninskih družb se je v letu 2009 močno poslabšala. Donosnost sredstev in prihodkov nepremičninskih družb se je v letu 2009 zmanjšala za 1,2 in 4,8 o. t. in je komaj ostala pozitivna ter pristala pod povprečjem vseh gospodarskih družb (gl. Slika 49). Znotraj dejavnosti so donosnost v letu 2009 najbolj zmanjšale družbe, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin. Donosnost sredstev in prihodkov teh družb je bila zaradi ustvarjene neto čiste izgube negativna. Višjo donosnost prihodkov kakor v letu prej so dosegle družbe, ki se ukvarjajo s poslovanjem z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi.

Nepremičninske družbe so lani nekoliko poslabšale svojo finančno strukturo, saj se je njihova zadolženost, z izjemo družb, ki se ukvarjajo z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin, povečala. Dolg je predstavljal 74,8 % virov sredstev in je bil rezultat za šestino višjih dolgoročnih in kratkoročnih obveznosti, ki sestavljajo večino dolga (ali 73,0 % obveznosti do virov sredstev). Kratkoročne obveznosti so se najbolj povečale družbam, ki trgujejo z lastnimi nepremičninami (za 28,3 %), ki so tudi najbolj povečale delež dolga v virih sredstev (za 2,1 o. t. na 76,6 %). Med posameznimi skupinami dejavnosti poslovanje z nepremičninami se je zadolženost zmanjšala le družbam, ki se ukvarjajo z

družbam povečala vrednost opredmetenih osnovnih sredstev (za dobro polovico ali za 103 mio EUR), od tega vrednost zgradb za dobro polovico ali za 60 mio EUR ter vrednost zemljišč za 89,0 % ali za 43,4 mio EUR.

oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin. Te družbe so imele tako za skoraj desetino več kapitala kakor v letu 2008 in so edine izboljšale finančno pokritost sredstev.

Slika 49: Donosnost prihodkov od prodaje in sredstev v gospodarskih družbah dejavnosti poslovanje z nepremičninami, 2008–2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

14 STROKOVNE, ZNANSTVENE IN TEHNIČNE DEJAVNOSTI

Tabela 15: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letih 2008 in 2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	10.183	10.703
Število zaposlenih ¹	28.202	28.914
Delež dejavnosti v zaposlenosti (v %)	5,5	6,0
Delež v dodani vrednosti vseh družb (v %)	6,6	7,5
Neto ² čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	278.001	167.888
VELIKOST		
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	658	711
Število zaposlenih/podjetje	2,8	2,7
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	225	256
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,086	1,049
DONOSNOST		
Donosnost sredstev, v %	4,4	2,3
Donosnost prihodkov, v %	6,9	4,4
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zap. (v EUR)	42.331	42.803
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	26.670	26.886
Stroški dela v dodani vrednosti, v %	63,0	62,8
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev, v %	66,7	64,8
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev, v %	46,2	45,4
Kapitalska pokritost stalnih sredstev, v %	62,3	66,5
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog, v %	89,7	91,7
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje, v %	16,5	17,4
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež stalnih sredstev v sredstvih, v %	53,5	52,9
Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih, v %	7,1	6,2

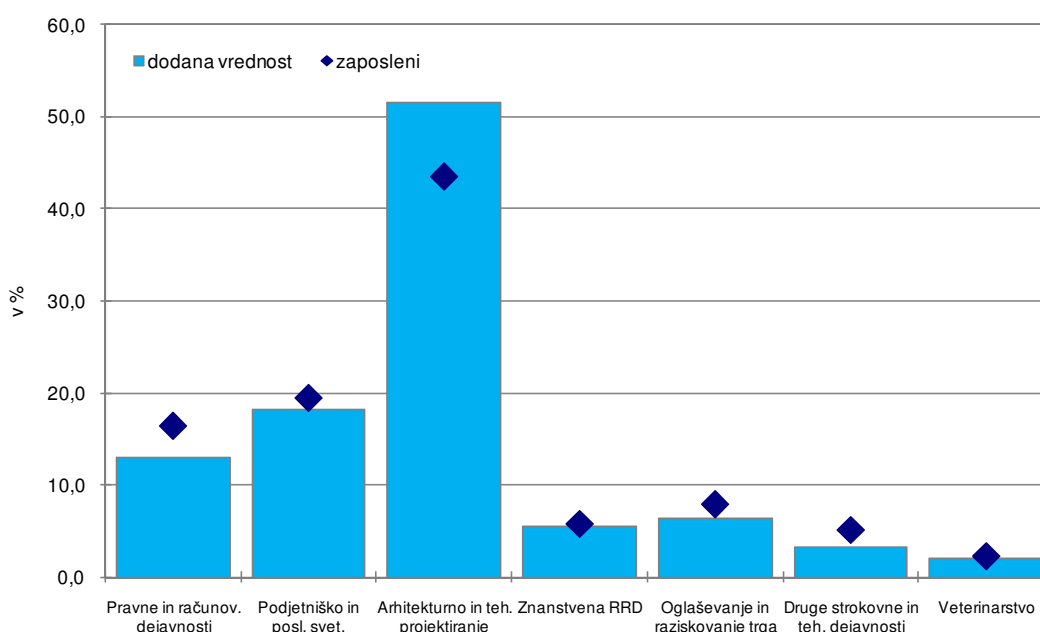
Vir: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Strokovne, tehnične in znanstvene dejavnosti (SKD M) so leta 2009 kot edina tržna storitvena dejavnost ustvarile večjo dodano vrednost kakor leto prej (za 3,7 %). Višja dodana vrednost je bila rezultat večjega zmanjšanja stroškov materiala, blaga in storitev (za 11,2 %) od zmanjšanja poslovnih prihodkov (za 6,2 %). Najbolj (za 8,3 %) se je dodana vrednost povečala družbam, ki se ukvarjajo z arhitekturnim in tehničnim projektiranjem, tehničnim preizkušanjem in analiziranjem (SKD 71), kjer je bil padec stroškov materiala, blaga in storitev največji (za 17,2 %) in je precej presegel znižanje poslovnih prihodkov (9,1-odstotni padec). Družbe tega oddelka ustvarijo okoli polovico dodane vrednosti dejavnosti in zaposlujejo

slabo polovico vseh zaposlenih v dejavnosti (gl. Slika 50). Okoli petino dodane vrednosti ustvarijo družbe podjetniškega in poslovnega svetovanja (SKD 70), ki zaposlujejo tudi slabo petino vseh zaposlenih v celotni dejavnosti. Družbe tega oddelka (SKD 70), družbe, ki se ukvarjajo z oglaševanjem in raziskovanjem trga (SKD 73) ter družbe, ki se ukvarjajo z drugimi strokovnimi in tehničnimi dejavnostmi (SKD 74), so ustvarile nižjo dodano vrednost kakor leto prej. Družbe, ki se ukvarjajo z drugimi strokovnimi in tehničnimi dejavnostmi, so zmanjšale tudi število zaposlenih (za 7,5 %). V celotni dejavnosti se je število zaposlenih povečalo za 2,5 %, za okoli desetino v družbah podjetniškega in poslovnega svetovanja (od tega kar za 132,0 % več zaposlenih v pododdelku dejavnost uprav podjetij (SKD 70.1), kjer se je precej povečalo število gospodarskih družb (44 v letu 2008, 71 v letu 2009)) ter družbah, ki se ukvarjajo z oglaševanjem in raziskovanjem trga.

Slika 50: Struktura dodane vrednosti in zaposlenosti gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letu 2009

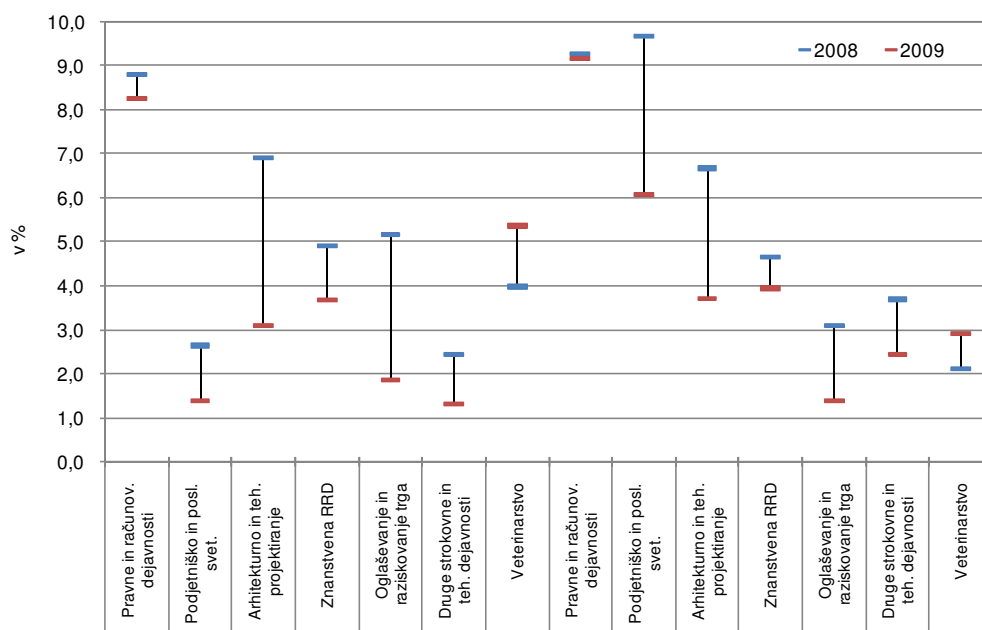
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Neto čisti dobiček obračunskega obdobja družb je bil manjši kakor leto prej (za 39,6 %), k čemur je prispeval predvsem manjši neto dobiček iz poslovanja. Neto čisti dobiček iz poslovanja je bil 44,5 % manjši kakor leta 2008, k čemur je največ prispeval polovico manjši neto poslovni dobiček družb, ki se ukvarjajo z arhitekturnim in tehnološkim projektiranjem. V tem oddelku je prišlo do močnega povečanja odpisov vrednosti (za 251,8 %), ki so se v povprečju vseh družb dejavnosti M ohranili na ravni leta 2008. K višjim odpisom vrednosti so prispevali prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih poslovnih sredstvih (3 mio EUR v v 2008, 142,6 mio EUR v 2009), ki so se najbolj (z 2,3 mio EUR v 2008 na 140,7 mio v 2009) povečali v družbah, ki se ukvarjajo z drugimi inženirskimi dejavnostmi in tehničnim svetovanjem (SKD 71.129). Poslovni prihodki oddelka arhitekturno in tehnološko projektiranje so bili desetino nižji (ali 9,4 %) kakor leta 2008 in so se zmanjšali bolj, kakor je povprečja dejavnosti (za 6,4 %). Bolj, kakor je povprečje dejavnosti (za 2,9 %), so se zmanjšali tudi njihovi poslovni odhodki (za 4,8 %). Družbe, ki se ukvarjajo z oglaševanjem in raziskovanjem trga, so edine imele neto čisto izgubo iz poslovanja. Njihovi poslovni prihodki so se zmanjšali za okoli desetino in so presegli poslovne odhodke, ki so se znižali za 6,1 %. Manjši kakor leta 2008 je bil tudi neto čisti finančni dobiček družb dejavnosti (za 28,5 %). K temu so prispevali

nižji finančni prihodki (za 2,9 %), finančni odhodki pa so se znižali manj (za 1,6 %). K nižjim finančnim odhodkom so prispevale nižje poslovne obveznosti (za 63,4 %). Na drugi strani pa so se povečale oslabitve in odpisi finančnih naložb (za 27,6 %), ki so leta 2009 predstavljali četrtno finančnih odhodkov vseh družb dejavnosti (19,9 % v letu 2008). Oslobitve in odpisi finančnih naložb so najbolj obremenili družbe znanstvene RRD (SKD 72), kjer so leta 2009 predstavljali 46,8 % (ali 1,9 mio EUR) vseh finančnih odhodkov (leto prej 13,6 % ali 0,5 mio EUR).

S slabšimi poslovnimi rezultati so se znižali donosnosti sredstev in prihodkov ter gospodarnost poslovanja, ki pa ostajajo višji od povprečja vseh gospodarskih družb. V povprečju so se poslovni prihodki zmanjšali za 6,4 %, poslovni odhodki pa so bili za 2,9 % nižji kakor leta 2008. Gospodarnost poslovanja se je tako poslabšala vsem družbam v dejavnosti z izjemo veterinarskih družb, ki so poslovne prihodke povečale bolj kakor poslovne odhodke. Poslovni prihodki so bili višji kakor leta 2008 tudi v oddelku pravna in računovodska dejavnost, a so se povečali manj kakor njihovi poslovni odhodki, zaradi česar se je gospodarnost poslovanja teh družb poslabšala. V povprečju vseh družb dejavnosti sta bila slabša kakor leto prej tudi kazalnika donosnosti prihodkov (ob nižjih prihodkih iz poslovanja in financiranja) in sredstev (ob višjih povprečnih sredstvih). Zaradi ugodnih poslovnih rezultatov (višji neto čisti dobiček) sta se kazalnika izboljšala le veterinarskim družbam (gl. Slika 51).

Slika 51: Donosnost sredstev in prihodkov gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letu 2009

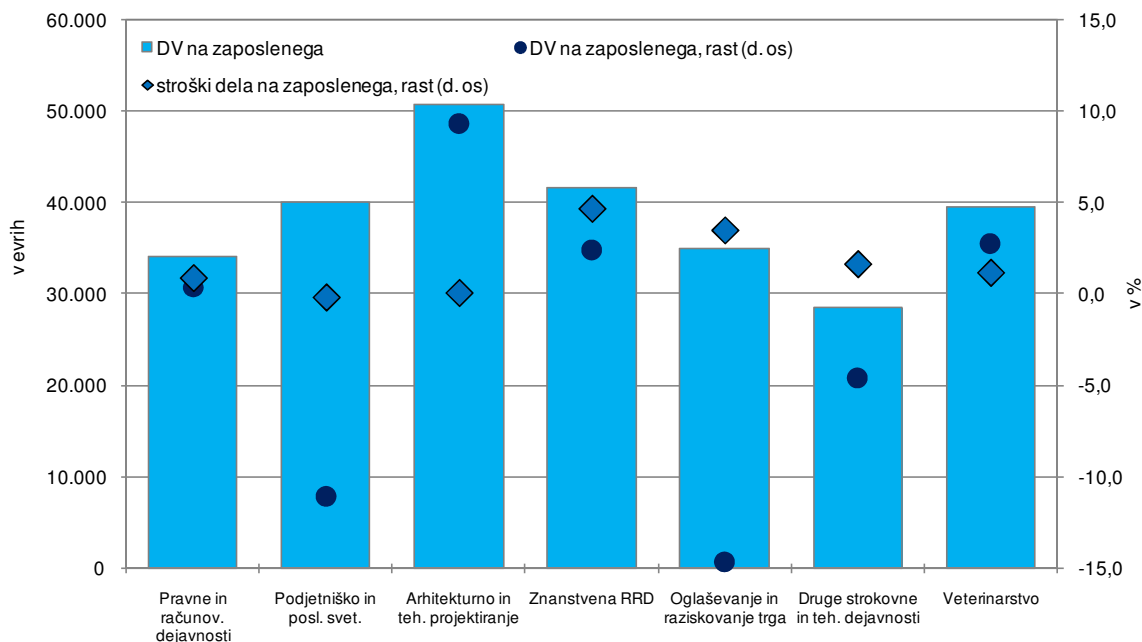

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Produktivnost dela se je v povprečju vseh družb dejavnosti izboljšala bolj, kakor so se povečali stroški dela na zaposlenega. Produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, se je povečala v oddelkih dejavnosti, ki so ustvarile večjo dodano vrednost kakor leta 2008 (gl. Slika 52). Rast je bila največja v družbah, ki se ukvarjajo z arhitekturnim in tehničnim svetovanjem, kjer so se stroški blaga, materiala in storitev (za 17,2 %) zmanjšali skoraj enkrat bolj kakor poslovni prihodki (za 9,1 %). Družbe tega oddelka so poleg veterinarskih družb edine produktivnost dela povečale bolj kakor stroške dela na zaposlenega. Ob 2,5 % večjem številu zaposlenih so se stroški dela na zaposlenega v povprečju vseh družb dejavnosti povečali za 0,8 %. Delež stroškov dela v dodani vrednosti pa se je ohranil na ravni preteklega leta.

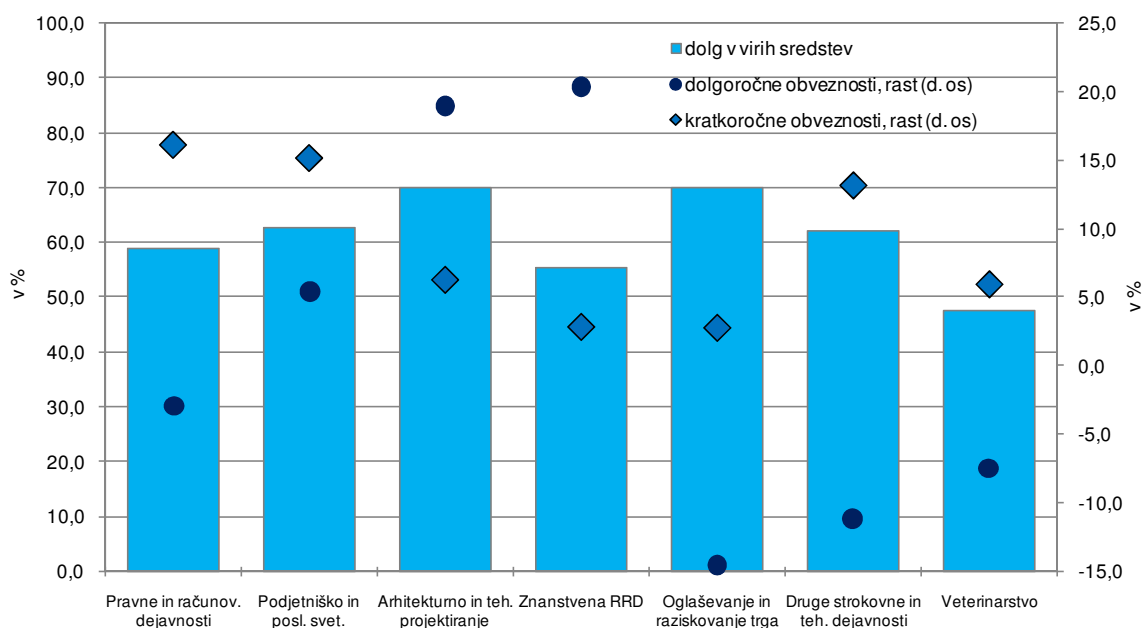
Manjši je bil v družbah, ki nudijo arhitekturno in tehnično projektiranje, ter v veterinarskih družbah. V teh družbah je bila rast dodane vrednosti višja od rasti stroškov dela.

Slika 52: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letu 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Slika 53: Zadolženost gospodarskih družb v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih v letu 2009

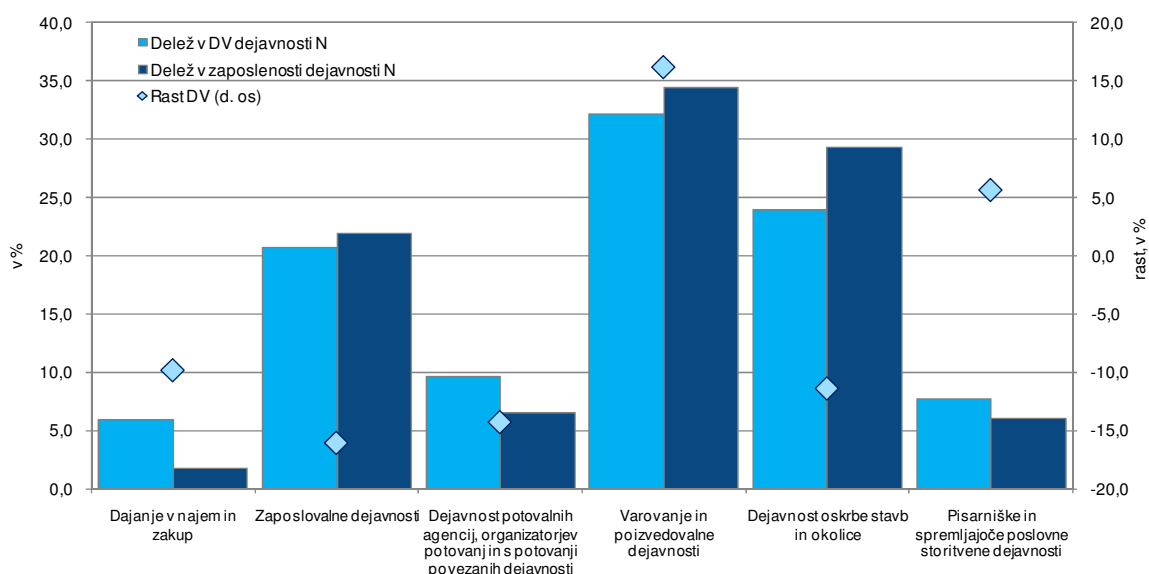
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Družbe so povečale svoje kratkoročne in dolgoročne obveznosti, njihov delež v virih sredstev pa se je ohranil na podobni ravni, kakršna je bila leta 2008, saj se je vrednost kapitala povečala bolj. Vrednost kapitala družb v dejavnosti je bila petino večja kakor leta 2008, medtem ko so bile obveznosti do virov sredstev višje za 13,5 %. Kratkoročne obveznosti so bile 11,3 % višje kakor leta 2008, najbolj pa so narasle družbam, ki se ukvarjajo s pravno in računovodsko dejavnostjo (za 16,1 %), podjetniškim in poslovnim svetovanjem (za 15,2 %) ter drugimi strokovnimi in tehničnimi dejavnostmi (za 13,2 %). K temu so prispevale kratkoročne finančne obveznosti, ki so bile za 16,7 % višje kakor leta 2008 in so najbolj narasle v omenjenih oddelkih. Dolgoročne obveznosti so bile ravno tako višje kakor v letu prej (za 8,1 %), kar je bila posledica višjih dolgoročnih finančnih obveznosti (za 9,4 %). Ti so bili višji kakor leta 2008 v oddelkih podjetniško in poslovno svetovanje, arhitekturno in tehnično projektiranje ter znanstvena RRD (gl. Sliko 53).

15 DRUGE RAZNOVRSTNE POSLOVNE DEJAVNOSTI

Družbe, ki se ukvarjajo z drugimi raznovrstnimi poslovnimi dejavnostmi (SKD N), so ustvarile za dobre 4 % manj dodane vrednosti kakor leta 2008 in tako ob večjem zmanjšanju dodane vrednosti v vseh gospodarskih družbah skupaj povečale delež v skupni dodani vrednosti. Tri četrtine dodane vrednosti dejavnosti ustvarijo družbe oddelkov zaposlovalne dejavnosti (SKD 78), varovanje in poizvedovalne dejavnosti (SKD 80) ter dejavnosti oskrbe stavb in okolice (SKD 81), ki skupaj zaposlujejo več kakor 85 % vseh zaposlenih v dejavnosti. Izmed teh so rast dodane vrednosti lani zabeležile le družbe, ki se ukvarjajo z varovanjem in poizvedovalnimi dejavnostmi, zato se je tudi precej okreplil njihov delež v skupni dodani vrednosti dejavnosti (za 5,7 o. t. na 32,2 %). Dodana vrednost se je povečala tudi v pisarniških in spremljajočih poslovnih storitvenih dejavnostih (SKD 82; gl. Slika 54).

Slika 54: Delež posameznih oddelkov v dodani vrednosti in zaposlenosti raznovrstnih poslovnih dejavnosti, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Družbe iz raznovrstnih poslovnih dejavnosti so leta 2009 ustvarile tudi več dodane vrednosti na zaposlenega kakor leto prej, vendar se je ob višji rasti stroškov dela na zaposlenega delež stroškov dela v dodani vrednosti povečal. Ob 4,2-odstotnem zmanjšanju dodane vrednosti in 4,8-odstotnem zmanjšanju števila zaposlenih se je produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, povečala za 0,6 %, kar je boljše od povprečja vseh gospodarskih družb, kjer se je produktivnost dela v lanskem letu zmanjšala za 3,2 %. Zmanjšanje števila zaposlenih pa ni imelo za posledico zmanjšanje stroškov dela v enaki meri, saj so se stroški dela na zaposlenega povečali (za 1,9 %), s čimer se je povečal tudi delež stroškov dela v dodani vrednosti (za 1,1 o. t. na 86,6 %), nekoliko višja pa je bila tudi obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški dela (za 1,8 o. t. na 31,6 %).

Tabela 16: Izbrani kazalniki poslovanja gospodarskih družb v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih v obdobju 2008–2009

	2008	2009
Število gospodarskih družb	1.456	1.570
Število zaposlenih ¹	21.829	20.791
Delež dejavnosti v zaposlenosti	4,3	4,3
Delež v dodani vrednosti vseh družb	2,2	2,3
Neto ² čisti dobiček/izguba poslovnega leta (v tisoč EUR)	3.116	-6.524
VELIKOST		
Sredstva / podjetje (v tisoč EUR)	547	542
Število zaposlenih / podjetje	15,0	13,2
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI		
Povprečna sredstva / zaposlenega (v tisoč EUR)	34	40
GOSPODARNOST		
Gospodarnost poslovanja	1,019	1,005
DONOSNOST		
Donosnost sredstev (v %)	0,4	-0,8
Donosnost prihodkov (v %)	0,3	-0,6
PRODUKTIVNOST		
Dodana vrednost/zap. (v EUR)	18.132	18.239
DELOVNA STROŠKOVNOST		
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	15.490	15.788
Stroški dela v dodani vrednosti (v %)	85,4	86,6
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST		
Delež dolga v virih sredstev (v %)	73,5	75,1
Delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev (v %)	48,1	50,3
Kapitalska pokritost stalnih sredstev (v %)	52,5	49,2
Dolgoročna pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	97,0	92,3
IZVOZNA USMERJENOST		
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje (v %)	12,3	10,8
STRUKTURA SREDSTEV		
Delež stalnih sredstev v sredstvih (v %)	50,4	50,7
Delež proizvodjalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v stalnih sredstvih (v %)	27,3	25,0

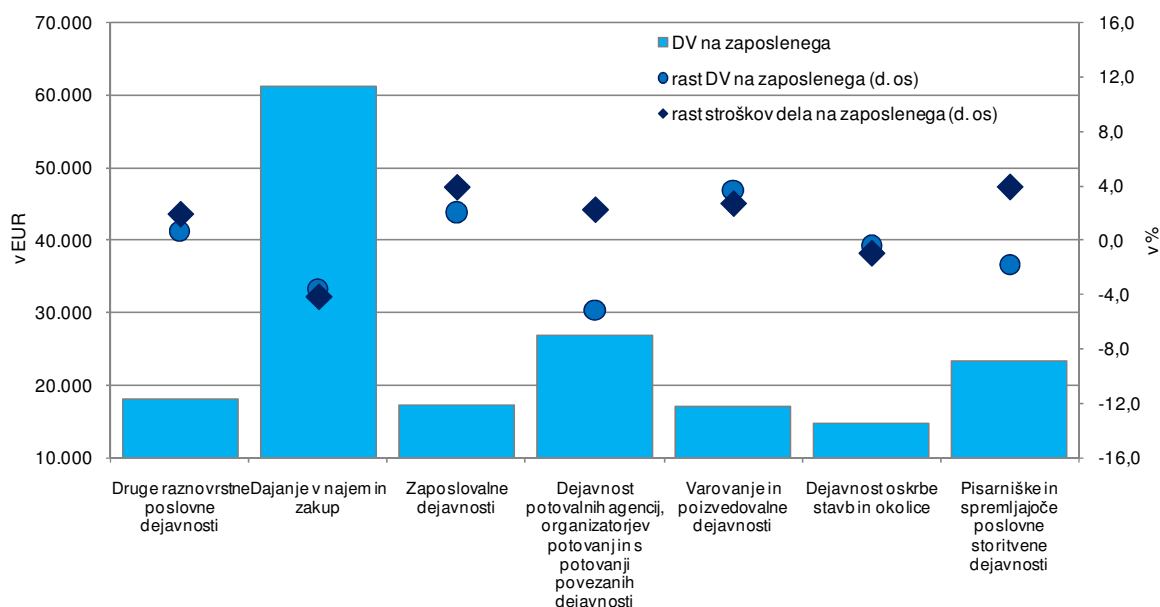
Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Družbe dejavnosti raznovrstnih poslovnih storitev so po neto čistem dobičku v letu prej leto 2009 zaključile z neto čisto izgubo, ki je bila predvsem posledica nižjega dobička iz poslovanja. Družbe dejavnosti raznovrstnih poslovnih storitev so še v letu 2008 ustvarile za 3,1 mio EUR neto čistega dobička, v letu 2009 pa so poslovale z neto čisto izgubo v vrednosti 6,5 mio EUR. Neto čista izguba je bila rezultat za tri četrtine nižjega neto dobička iz poslovanja, medtem ko se je neto finančna izguba v letu 2009 skoraj prepolovila, neto dobiček iz drugega delovanja pa je bil za četrtno manjši kakor leta 2008. Z neto čistim dobičkom so leto 2009 zaključile le družbe oddelka, ki se ukvarjajo z oskrbo stavb in okolice (SKD 81), ki so ga glede na leto prej še povečale, ter družbe oddelka, ki se ukvarjajo s pisarniški in spremljajočimi

poslovnimi storitvenimi dejavnostmi (SKD 82), katerih neto čisti dobiček je bil za 44,5 % manjši kakor letom prej.

Slika 55: Dodana vrednost in stroški dela na zaposlenega v gospodarskih družbah raznovrstnih poslovnih dejavnosti, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

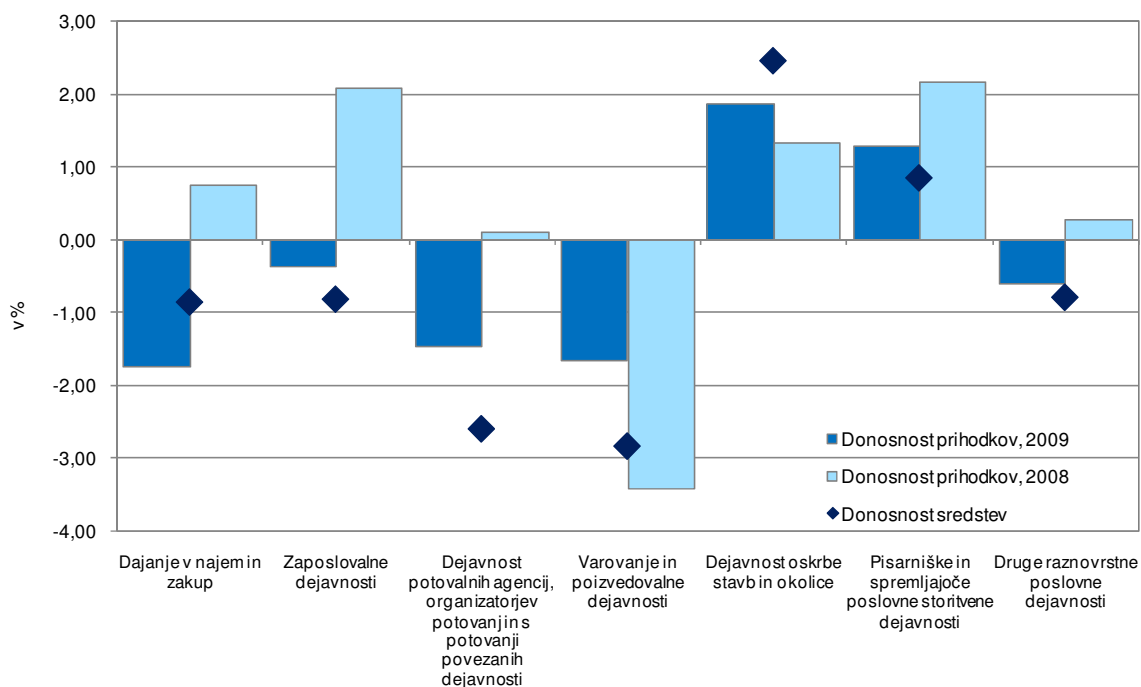
Manjši dobiček iz poslovanja je bil predvsem posledica slabšega poslovanja potovalnih agencij.

Družbe oddelka dejavnosti potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti (SKD 79) so v letu 2009 ustvarile neto čisto izgubo iz poslovanja v vrednosti 3,2 mio EUR, še leto pred tem pa so poslovale s 3,8 mio EUR neto čistim dobičkom iz poslovanja. Na slabše rezultate potovalnih agencij je pri poslovnih prihodkih vplivala finančna kriza, ki je zmanjšala obseg turizma, saj so posamezniki potovanja odložili ali so se zanja bolj kakor v preteklih letih odločali na podlagi cen. Prav tako je v letu 2009 prišlo do prevrednotenja bilanc nekaterih večjih potovalnih agencij, kar je imelo za posledico popravke vrednosti naložb in večje odpise vrednosti, kar je vplivalo na manjše zmanjšanje poslovnih odhodkov. Z neto čisto izgubo iz poslovanja so v letu 2009 poslovale tudi družbe oddelka, ki se ukvarjajo s pisarniški in spremljajoči poslovnimi storitvenimi dejavnostmi (SKD 82), ki so prav tako še v letu 2008 ustvarile neto čisti dobiček. Družbe drugih oddelkov so poslovale z neto dobičkom iz poslovanja, ki pa je bil pri vseh oddelkih manjši kakor v letu prej. Ob slabših poslovnih rezultatih je bila donosnost prihodkov od prodaje ter donosnost sredstev celotne dejavnosti raznovrstnih poslovnih storitev negativna (-0,6 % ali -0,8 %) (gl. Slika 56).

Skoraj prepolovljena neto finančna izguba je bila posledica za četrtno manjših finančnih odhodkov.

Finančni prihodki so se zaradi prihodkov iz deležev povečali za 3,0 %, drugi finančni prihodki pa so se glede na leto 2008 zmanjšali. Finančni odhodki so se skupaj zmanjšali za skoraj četrtno, od tega finančni odhodki iz oslabitve za 3,4 mio EUR ali za četrtno, finančni odhodki iz finančnih obveznosti za 15 % oz. 2,3 mio EUR, finančni odhodki iz poslovnih obveznosti pa so se prepolovili in zmanjšali za 3,4 mio EUR. Z neto čistim dobičkom iz financiranja so leto 2009 zaključile le družbe oddelka, ki se ukvarjajo z oskrbo stavb in okolice (leto prej so zaključile z neto čisto izgubo), ter družbe, ki se ukvarjajo s pisarniški in spremljajoči poslovnimi storitvenimi dejavnostmi (SKD 82).

Slika 56: Donosnost prihodkov in sredstev gospodarskih družb raznovrstnih poslovnih dejavnosti, 2009

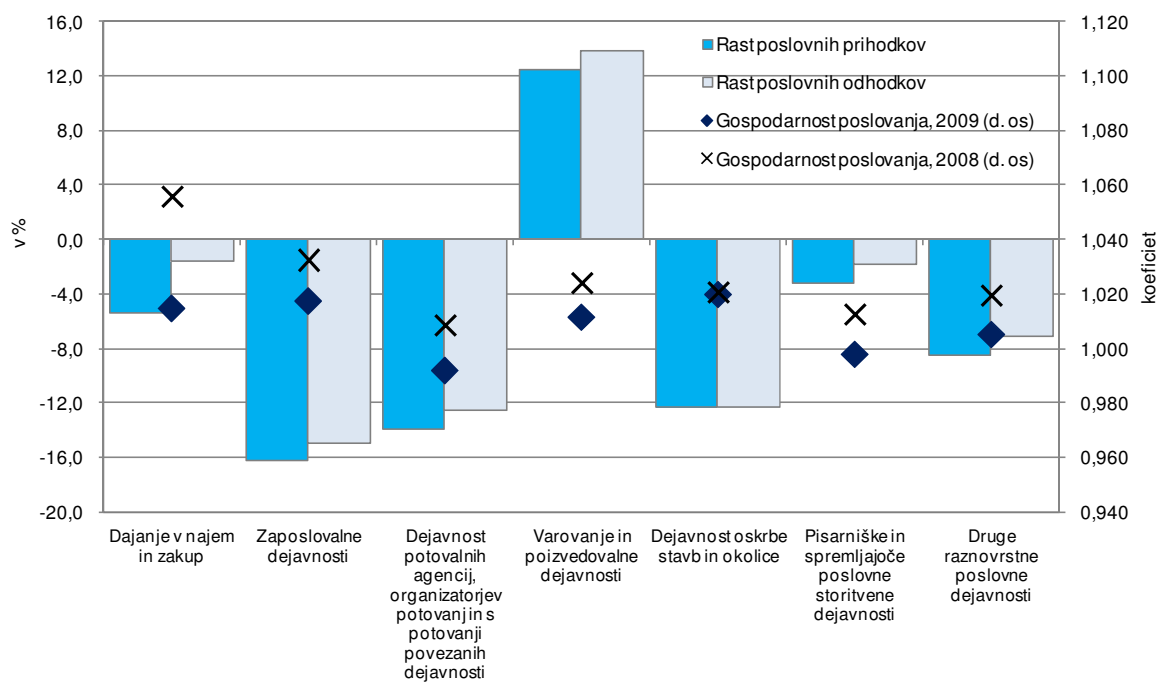

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

Na poslabšanje gospodarnosti poslovanja je vplivalo predvsem relativno manjše zmanjšanje stroškov dela v primerjavi s poslovnimi prihodki. Poslovni prihodki so bili za 8,5 %, poslovni odhodki pa za 7,1 % nižji kakor leto prej. Gospodarnost poslovanja družb dejavnosti se je tako znižala z 1,019 na 1,005 (gl. Slika 57). Delež stroškov blaga, materiala in storitev v poslovnih prihodkih družb raznovrstnih poslovnih dejavnosti se je zmanjšal (za 1,6 o. t. na 60,0 %) predvsem zaradi manjših stroškov storitev (za 11,0 %), ki v povprečju družb vseh oddelkov predstavljajo več kakor tri četrtine stroškov blaga, materiala in storitev ali skoraj polovico teh stroškov v razmerju do poslovnih prihodkov. Na drugi strani se je povečala obremenjenosti poslovnih prihodkov s stroški dela (za 1,8 o. t. na 31,6 %). Stroški dela so se ob 4,8-odstotnem zmanjšanju zaposlenosti sicer znižali (za 2,9 %), vendar je bilo zmanjšanje poslovnih prihodkov v razmerah gospodarske krize še večje.

Zadolženost družb raznovrstnih poslovnih dejavnosti se je v letu 2009 povečala. Delež dolga v virih sredstev se je v povprečju vseh gospodarskih družb raznovrstnih poslovnih storitev v letu 2009 povečal za 1,5 o. t. na 75,1 %. Večja zadolženost družb je bila posledica višjih kratkoročnih obveznosti, ki so v letu 2009 že predstavljali dobro polovico dolga družb dejavnosti. Ob ohranjanju kapitala na ravni preteklega leta se je družbam poslabšala tudi kapitalna pokritost stalnih sredstev (povprečno za 3,3 o. t. na 49,2 %).

Slika 57: Gospodarnost poslovanja gospodarskih družb raznovrstnih poslovnih dejavnosti, 2009

Vir podatkov: AJPES (statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida), lastni izračuni.

16 SKLEPNE UGOTOVITVE

Z gospodarsko krizo se je **poslovanje gospodarskih družb** precej poslabšalo. Skupni neto čisti dobiček družb, ki se je leta 2008 prepolovil, je leta 2009 upadel še za nadaljnji dve tretjini. Potem ko je bila v letu 2008 glavni razlog upada skupnega dobička neto izguba iz financiranja, je prišlo v letu 2009, ko se je kriza postopno prenesla na celotni realni sektor, do precejšnjega znižanja dobička iz poslovanja. Do znižanja skupnega dobička iz poslovanja je prišlo v večini dejavnosti zasebnega sektorja, izguba iz financiranja, ki se je v povprečju ohranila približno na ravni predhodnega leta, pa se je poglobila predvsem v predelovalnih dejavnostih – SKD C (zlasti v proizvodnji pijač) ter v dejavnosti prometa in skladiščenja — SKD H (predvsem v dejavnostih pretovarjanja in špedicije). Ob vplivu mednarodne krize so lani gospodarskih družbam najmočneje upadli prihodki od izvoza, s postopnim prenosom krize v Slovenijo pa se je precej znižala tudi prodaja doma. Hkrati je prišlo tudi do precejšnjega znižanja poslovnih odhodkov, tako da se je lani prvič po daljšem obdobju obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški blaga, materiala in storitev znižala, kar lahko deloma pripišemo znižanju cen surovin na svetovnem trgu, racionalizacijam podjetij v precej poslabšanih pogojih poslovanja, pa tudi precejšnjemu zmanjšanju zalog v letu 2009. Gibanja na trgu dela, ki so bila v povprečju leta 2008 še razmeroma ugodna, so se v letu 2009 precej poslabšala. Ker pa se trg dela počasneje in v manjšem obsegu prilagaja izjemnemu znižanju gospodarske aktivnosti, je prišlo do precejšnjega znižanja produktivnosti in povečanja stroškov dela na enoto ustvarjene dodane vrednosti, kar ustvarja velike pritiske na stroškovno konkurenčnost gospodarskih družb. Zadolževanje gospodarskih družb, ki je zlasti izrazito naraščalo v obdobju visoke gospodarske konjunktore, se je v razmerah gospodarske krize v letu 2009 ustavilo. Delež dolga v virih sredstev družb se je leta 2009 rahlo zmanjšal, a bil (z izjemo rekordne ravni leta 2008) še vedno daleč najvišji v tem desetletju. Nekoliko se je izboljšala ročnost zadolženosti, vendar je bil delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev še vedno precej višji kakor v obdobju do leta 2007. Ob zaustavitvi rasti zadolženosti ter znižanju obrestnih mer za kredite podjetjem v letu 2009 se je lani nekoliko zmanjšala tudi obremenjenost poslovnih prihodkov s stroški obresti.

V **kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvu (SKD A)** se je lani poslovni izid nekoliko izboljšal, v družbah **živilskopredelovalne industrije (SKD 10 in 11)** pa je bil slabši, vendar predvsem zaradi slabega finančnega poslovanja. Družbe dejavnosti kmetijstva in lova, gozdarstva ter ribištva so poslovno leto 2009 zaključile z neto čisto izgubo, ki pa je bila za skoraj petino nižja kakor v letu prej. Rezultati so se izboljšali zaradi izboljšanja poslovanja na ravni financiranja, na ravni poslovanja iz osnovne dejavnosti pa so se poslabšali. K temu so prispevale tudi cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, ki so se po precejšnjem zvišanju v letu prej lani znižale. Podobno kakor v letu prej je bilo poslovanje negativno v kmetijskih družbah, v gozdarskih in ribiških družbah pa so poslovno leto zaključili z neto čistim dobičkom. Skupna zaposlenost in tudi višina skupne dodane vrednosti sta se znižali, a znižanje ni bilo tako izrazito kakor v povprečju vseh gospodarskih družb skupaj. Tudi družbe v živilskopredelovalni dejavnosti, ki so sicer relativno manj podvržene nihanjem poslovnega cikla v gospodarstvu od povprečja predelovalne dejavnosti, so v letu 2009 zmanjšale število zaposlenih in dodano vrednost in v nasprotju s predhodnimi leti ustvarile neto čisto izgubo, ki pa je bila ustvarjena le na ravni finančnega poslovanja, in sicer predvsem zaradi slabega finančnega rezultata pivovarskih družb. Dobiček iz poslovanja se je glede na predhodno leto povečal.

Gospodarske družbe **rudarstva (SKD B)** so v zadnjih letih dosegale zelo različno uspešnost poslovanja, lani pa so po izgubi v letu 2008 lani zabeležile neto čisti dobiček ter nekoliko višjo dodano vrednost kakor leto prej. V rudarstvu približno dve tretjini dodane vrednosti še vedno pomeni premogovništvo, ostalo pa neenergetski del, vezan na gradbeno dejavnost. Ta ves čas posluje pozitivno, energetski del pa z izgubo, prav tako se tudi zmanjševanje zaposlenosti v rudarstvu skoraj izključno nanaša na premogovništvo. V tej dejavnosti namreč

poteka proces postopnega zapiranja rudnikov, hkrati pa tudi racionalizacija pri številu zaposlenih, nujna zaradi izboljševanja konkurenčnosti na liberaliziranem energetske trgu. V letu 2009 se je svetovna kriza odrazila predvsem v dejavnosti *pridobivanja rudnin in kamnin*, kjer se je neto čisti dobiček znižal, upad dodane vrednosti pa je bil podoben znižanju pri vseh družbah skupaj. V premogovništvu je nasprotno dodana vrednost zrasla, neto čista izguba pa je bila kar sedemkrat manjša kakor v letu 2008.

Na poslovanje **predelovalnih dejavnosti (SKD C)** je močno vplivala gospodarska kriza. Izrazito sta se zmanjšala tako domače kakor tuje povpraševanje, tako da so bili skupni prihodki od prodaje predelovalnih družb petino nižji. Najbolj so se zmanjšali v nekaterih tehnološko manj zahtevnih panogah, in sicer je bil padec največji v tekstilni in kovinski industriji, ki sta v glavnem izvozno usmerjeni, ter v proizvodnji nekovinskih mineralnih izdelkov, ki je v veliki meri odvisna od domače gradbene aktivnosti. Dodana vrednost in zaposlenost predelovalnih družb sta se zmanjšali bolj kakor v povprečju vsem gospodarskim družbam, in sicer prav tako najbolj v tehnološko manj zahtevnih panogah, s čimer se je njihov pomen v strukturi predelovalne industrije ponovno zmanjšal. Izjeme so le usnjarska in gumarska ter od konjunktore manj odvisni prehrabna in papirna industrija ter tiskarstvo. Padec dodane vrednosti tehnološko zahtevnejših panog, ki so vse bolj izvozno usmerjene, je bil najmanjši v kemični in farmacevtski industriji, ki ostaja največja in najdonosnejša panoga predelovalnih dejavnosti. Druge tehnološko zahtevnejše panoge, predvsem proizvodnja IKT in električnih naprav ter drugih strojev in naprav, so poslovale slabše. Zaradi močnega padca tujega povpraševanja so se poslovni prihodki in neto poslovni dobiček teh panog močno znižali. Njihova dodana vrednost se je znižala v podobni meri kakor v povprečju predelovalnih dejavnosti, manjši od povprečja pa je bil padec v proizvodnji vozil in plovil. Na poslovanje te najbolj izvozno usmerjene panoge so namreč ugodno vplivali ukrepi članic EU, namenjeni spodbujanju nakupov novih vozil. Tehnološko zahtevnejše panoge so hkrati zmanjšale obseg kratkoročnega zadolževanja in kljub večjemu obsegu dolgoročnih obveznosti zmanjšale delež dolga v virih sredstev. Izjema je le proizvodnja vozil in plovil, kjer se je vrednost kapitala precej zmanjšala. Tehnološko manj zahtevne panoge so zmanjšale obseg dolgoročnih in kratkoročnih obveznosti, a so ob znižanju vrednosti kapitala ostale na podobni ravni dolga v virih sredstev kakor leto prej.

V dejavnosti **oskrbe z elektriko, plinom in paro (SKD D)** sta se v letu 2009 uspešnost poslovanja in dodana vrednost močno povečali, a predvsem zato, ker je bila v dejavnost vključena družba Holding Slovenske elektrarne, ki je bila prej uvrščena v dejavnosti holdingov. Če ne bi prišlo do te računovodske strukturne spremembe, bi se dodana vrednost dejavnosti D za nekaj odstotkov znižala, za več kakor četrtino pa bi se zmanjšal tudi neto čisti dobiček. Če bi v obeh primerjanih letih vključili v dejavnost D oba slovenska elektroenergetska stebra, to je tudi družbo GEN energija, bi se dodana vrednost za nekoliko zvišala, neto čisti dobiček pa bi upadel za desetino. K nominalni rasti dodane vrednosti je v letu 2009 prispevala tudi rast relativnih (glede na cene življenjskih potrebščin) cen elektrike. Delež izvoznih prihodkov se je močno povečal, saj je na domačem trgu zaradi krize povpraševanje po elektriki upadlo, presežek hidroenergije zaradi ugodne vodnatosti rek pa smo izvozili. Pri oskrbi z električno energijo so ustvarili že dobrih devet desetlin dodane vrednosti dejavnosti D, v tem okviru pa sta bili najbolj dobičkonosni dejavnosti trgovanja z električno energijo in proizvodnje hidroelektrarn. Manjši dejavnosti oskrbe s plinom, paro in vročo vodo sta prav tako poslovali pozitivno, pri čemer se je v slednji neto čisti dobiček precej zmanjšal.

V dejavnosti **oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki ter saniranje okolja (SKD E)** se je v letu 2009 neto čisti dobiček ponovno prepolovil, v največji meri zaradi neto čiste izgube v dejavnosti pridobivanje sekundarnih surovin iz ostankov in odpadkov ter zaradi zmanjšanja neto dobička v dejavnosti zbiranja in odvoza nenevarnih odpadkov. Nasprotno se je v dejavnosti zbiranja, prečiščevanja in distribucije vode in v dejavnosti ravnanja z odplakami neto dobiček močno povečal, kar je obratno kakor v letu 2008. Produktivnost

dela celotne dejavnosti E se je ob manjšem upadu dodane vrednosti od povprečja vseh gospodarskih družb skupaj zmanjšala za 5 % in bila tako kakor leto prej skoraj na ravni povprečja vseh gospodarskih družb.

Gospodarske družbe s področja **gradbeništva (SKD F)** so lani precej znižale aktivnost in močno poslabšale poslovni rezultat. Upad neto čistega dobička je bil povezan predvsem s slabšim izidom iz poslovanja, izguba iz financiranja pa je po precejšnjem povečanju leto prej ostala približno na ravni predhodnega leta. Do manjše aktivnosti je prišlo v vseh treh delih gradbeništva (gradnja stanovanjskih stavb, gradnja nestanovanjskih stavb, gradnja inženirskih objektov), kar je bilo glede na visoko intenzivnost gradnje v preteklih letih pričakovano, seveda pa je padec precej poglobila gospodarska kriza. V letu 2009 so gradbene družbe v povprečju še povečale obseg zadolževanja, vendar pa se je ob hkratnem povečanju kapitala delež dolga v virih sredstev, ki je sicer precej višji od povprečja gospodarskih družb, malenkost zmanjšal. Z gospodarsko krizo, ki je precej zmanjšala povpraševanje po nepremičninah, se je obseg zalog gradbenih družb lani še povečal. To pa je imelo ob precejšnjem zmanjšanju obsega njihovega poslovanja za posledico poslabšanje plačilne sposobnosti, ki je bilo največje v oddelku gradnje stavb.

Gospodarske družbe s področja **trgovine ter vzdrževanja in popravil motornih vozil (SKD G)** so v letu 2009 ustvarile za skoraj petino nižji neto čisti dobiček kakor leto prej. Zmanjšanje je bilo precej manjše od povprečja vseh gospodarskih družb, kar je bilo predvsem posledica znižanja neto čiste izgube iz financiranja, neto čisti dobiček iz poslovanja pa je upadel, kar se je zgodilo prvič po letu 2002 in je bilo povezano s slabšim poslovanjem delov dejavnosti, na katere je bolj vplivala gospodarska kriza. Neto čisti dobiček družb trgovine z motornimi vozili in njihovimi popravili se je tako več kakor prepolovil, v družbah posredništva in trgovine na debelo se je zmanjšal za več kakor tretjino, v trgovini na drobno pa se je celo močno okrepil. Na ravni poslovanja so bile trgovinske družbe v letu 2009 manj uspešne kakor v preteklih letih, saj se je neto poslovni dobiček znižal v vseh treh oddelkih dejavnosti, za največ v trgovini z motornimi vozili (posledica slabše prodaje novih avtov) ter v trgovini na debelo (delno posledica zmanjšanja aktivnosti v gradbeništvu). Skoraj prepolovljena neto finančna izguba je bila posledica za tretjino nižjih finančnih odhodkov, saj so se znižali tako finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb kakor tudi finančni odhodki iz finančnih in poslovnih obveznosti. Ob slabšem poslovanju so trgovinske družbe v letu 2009 poslabšale gospodarnost ter povečale delež stroškov dela v dodani vrednosti. Zaradi manjših kratkoročnih obveznosti kakor v letu prej so zmanjšale svojo zadolženost in izboljšale kapitalsko pokritost.

V prometu in skladiščenju (SKD H) se je v letu 2009 uspešnost poslovanja precej poslabšala, saj so po več letih pozitivnega poslovanja lani zabeležili precejšnjo izgubo. Neto dobiček iz poslovanja je dosegel le slabih 13 % tistega iz leta 2008, neto izguba iz financiranja pa je bila skoraj 3,5-krat višja. Največ neto čistega dobička obračunskega obdobja so ustvarili v poštni in kurirski dejavnosti, spremljajočih storitvenih dejavnostih v kopenskem prometu, cevovodnem transportu ter v spremljajočih storitvenih dejavnostih v zračnem prometu. Največ neto čiste izgube so zabeležili v špedicijski dejavnosti, v dejavnosti pretovarjanja, v železniškem prometu, v cestnem tovornem prometu, v zračnem potniškem prometu ter v mestnem potniškem prometu. K poslabšanju poslovnega rezultata prometa in skladiščenja sta najbolj prispevali dejavnosti pretovarjanja in špedicije, ki sta imeli v letu 2008 skupaj še več kakor 50 mio EUR neto čistega dobička.

Družbe obeh oddelkov **gostinstva (SKD I)**, to je gostinskih nastanitvenih storitev ter strežbe jedi in pijač, so leta 2009 še povečale neto čisto izgubo, ki je bila večja v gostinskih nastanitvenih storitvah. Oba oddelka sta ustvarila manjši neto dobiček iz poslovanja kakor leto prej, ki je bil v povprečju vseh gostinskih družb za dobrih 40 % nižji kakor v letu 2008. Oba oddelka sta ustvarila tudi neto finančno izgubo, ki pa je bila v družbah, ki strežejo jedi in pijače, za tretjino manjša kakor leto prej. Leta 2009 se je poslabšala tudi finančna

struktura sredstev gostinskih družb, saj se je povečala njihova zadolženost ter znižala kapitalska pokritost stalnih sredstev. Zadolženost se je močneje povečala v dejavnosti gostinskih nastanitvenih storitev, ki imajo sicer nižji delež dolga v virih sredstev kakor družbe strežbe jedi in pijač.

Tudi družbe, ki se ukvarjajo z **informacijsko in komunikacijsko dejavnostjo (SKD J)**, so v letu 2009 beležile slabše rezultate poslovanja kakor leto prej. Skoraj polovico manjši neto čisti dobiček obračunskega obdobja je bil posledica nižjega neto poslovnega dobička v vseh oddelkih (z izjemo drugih informacijskih dejavnosti) in neto finančne izgube vseh oddelkov z izjemo telekomunikacijske dejavnosti ter dejavnosti računalniškega svetovanja in programiranja, ki po zaposlenosti in ustvarjeni dodani vrednosti predstavljata največji del celotne dejavnosti J. Zaradi nižjih poslovnih prihodkov, ki so se zmanjšali bolj kakor stroški blaga, materiala in storitev, je bila tudi dodana vrednost družb informacijsko-komunikacijske dejavnosti nižja kakor leta 2008. Poslabšala se je tudi večina drugih kazalnikov poslovanja. Zaradi nižjih kratkoročnih obveznosti se je spremenila tudi struktura dolga družb, ki so v letu 2009 povečale dolgoročno zadolževanje.

Gospodarske družbe s področja **poslovanja z nepremičninami (SKD L)**, ki so s spremembo klasifikacije SKD postale samostojna dejavnost, razdeljena na tri skupine, so leta 2009 ustvarile le eno petnajstino neto čistega dobička iz leta 2008. Neto dobiček iz poslovanja se je zmanjšal v vseh treh skupinah dejavnosti, v največjih dveh (poslovanje z nepremičninami za plačilo ali po pogodbi ter oddajanje in obratovanje lastnih ali najetih nepremičnin) za približno tretjino. Zmanjšanje neto dobička iz poslovanja je bilo na eni strani posledica povečanja poslovnih odhodkov zaradi povečanja odpisov vrednosti, na prihodkovni strani pa je bilo zmanjšanje poslovnih prihodkov posledica zmanjšanja števila transakcij na slovenskem nepremičninskem trgu in tudi sprememb zalog. K poslabšanju skupnega poslovnega izida poslovanja z nepremičninami je pomembno vplivala tudi visoka neto finančna izguba skupine, ki se ukvarja z oddajanjem in obratovanjem lastnih ali najetih nepremičnin. V letu 2009 so tako nepremičninske družbe močno poslabšale donosnost sredstev in prihodkov, višji pa je bil tudi delež dolga v virih sredstev.

Družbe, ki se ukvarjajo s **strokovnimi, znanstvenimi in tehničnimi dejavnostmi (SKD M)**, so leta 2009 ustvarile manjši neto čisti dobiček kakor leto prej, in sicer tako na ravni poslovanja kakor na ravni financiranja. Ustvarile so večjo dodano vrednost, ki je bila rezultat manjšega padca poslovnih prihodkov v primerjavi z znižanjem stroškov blaga, materiala in storitev. Lani se je v družbah strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti povečala tudi zaposlenost. K višji dodani vrednosti so največ prispevale družbe, ki se ukvarjajo z arhitekturnim in tehničnim svetovanjem, saj predstavljajo polovico dejavnosti M tako po ustvarjeni dodani vrednosti kakor po zaposlenosti. Družbe tega oddelka so skupaj z veterinarskimi družbami tudi zmanjšale delež stroškov dela v dodani vrednosti.

Gospodarske družbe s področja **drugih raznovrstnih poslovnih dejavnosti (SKD N)** so po neto čistem dobičku v letu 2008 leto 2009 zaključile z neto čisto izgubo, ki je bila predvsem posledica tri četrtine nižjega neto dobička iz poslovanja. Manjši dobiček iz poslovanja je v glavnem posledica slabšega poslovanja potovalnih agencij, katerih prihodki so se zmanjšali zaradi gospodarske krize, ki je vplivala tudi na turizem, poslovni odhodki pa so se povečali zaradi prevrednotenja bilanc in večjega odpisa vrednosti. Poleg poslabšanja gospodarnosti poslovanja ter kapitalske pokritosti stalnih sredstev se je v letu 2009 družbam raznovrstnih poslovnih dejavnosti povečala tudi zadolženost.

SEZNAM LITERATURE IN VIROV

Literatura

1. Ekonomski izzivi 2010. (2010). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
2. EO – Ekonomsko ogledalo. (različne številke). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
3. Kmet Zupančič, R., in drugi. (2009). Poslovanje gospodarskih družb v letu 2008 – pregled po dejavnostih. Delovni zvezek 8/2009, letnih XVIII. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
4. Kovač, M., in Majkovič, D. (2009). Menjava kmetijskih in živilskih proizvodov Slovenije s tujino: stanje, trendi, predelanost in konkurenčnost. Delovni zvezek 5/5009. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
5. Morozov, S., Svenšek K. (5.5.2010). Država pripravlja močan udarec gostincem in drugim utajevalcem davkov. *Dnevnik*.
6. Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2009. (2009). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
7. Poročilo o povprečnih cenah nepremičnin na slovenskem trgu za 4. četrtletje 2009. (2010). Ljubljana: Geodetska uprava Republike Slovenije.
8. Poročilo o razvoju 2010. (2010). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Viri

9. Eurostat – Statistics – Science, technology and innovation. (2010). Pridobljeno na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/science_technology_innovation/data/database.
10. Prejemniki sredstev 2009. (2010). Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja. Pridobljeno na: http://www.arsktrp.gov.si/si/prejemniki_sredstev/prejemniki_sredstev_2009/.
1. Si – Stat podatkovni portal — Ekonomsko področje – Cene. (2010). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si/>.
2. Si – Stat podatkovni portal — Ekonomsko področje - Gradbeništvo. (2010). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si/>.
3. Si – Stat podatkovni portal — Ekonomsko področje – Nacionalni računi. (2010). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si/>.
4. Si – Stat podatkovni portal — Ekonomsko področje – Rudarstvo in predelovalne dejavnosti. (2010). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si/>.
5. SI – Stat podatkovni portal – Ekonomsko področje – Transport. (2010). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
6. SI – Stat podatkovni portal – Okolje in naravni viri – Kmetijstvo in ribištvo. (2010). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.

7. SI-Stat podatkovni portal – Ekonomsko področje – Turizem. (2010). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si/>.
8. Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb za leta od 2002 do 2009. (2003–2010). Ljubljana: Agencija za javnopravne evidence in storitve.
9. Statistični podatki s področja prometa. (2010). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/promet/statisticni_podatki_s_podrocja_prometa_za_leto_2010/.

PRILOGA: OPREDELITEV KAZALNIKOV, UPORABLJENIH V ANALIZI POSLOVANJA GOSPODARSKIH DRUŽB

KAZALNIKA VELIKOSTI

Sredstva na podjetje

001/število podjetij

Število zaposlenih na podjetje

188/število podjetij

KAZALNIK OPREMLJENOSTI DELA S SREDSTVI

Povprečna* sredstva na zaposlenega

$((001_1 + 001_0)/2)/188$

KAZALNIK GOSPODARNOSTI

Gospodarnost poslovanja = poslovni prihodki/poslovni odhodki

(126/127)

KAZALNIKI DONOSNOSTI

Donosnost sredstev = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/povprečna* sredstva

$(186-187)/((001_1 + 001_0)/2)$

Donosnost prihodkov = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/celotni prihodki

$(186-187)/(126 + 153 + 178)$

Donosnost kapitala = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/povprečni* kapital

$(186-187)/((056_1 + 056_0)/2)$

KAZALNIK PRODUKTIVNOSTI

Dodana vrednost na zaposlenega

$(126-128-148)/188$

KAZALNIKA DELOVNE STROŠKOVNOSTI

Stroški dela na zaposlenega

(139/188)

Delež stroškov dela v dodani vrednosti

(139/(126–128–148))

KAZALNIKI FINANCIRANJA IN PLAČILNE SPOSOBNOSTI

Delež dolga (kratkoročne in dolgoročne finančne ter poslovne obveznosti, rezervacije in pasivne časovne razmejitev) **v virih sredstev**

$((072 + 075 + 085 + 095)/055)$

Delež kratkoročnih obveznosti (s pasivnimi časovnimi razmejitvami) **v virih sredstev**

$((085 + 095)/055)$

Kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev

(056/002)

Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog

$(056 + 072 + 075)/(002 + 034)$

KAZALNIK IZVOZNE USMERJENOSTI

Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje

$(115 + 118)/110$

KAZALNIKA STRUKTURE SREDSTEV

Delež dolgoročnih sredstev v sredstvih

(002/001)

Delež proizvajalnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolgoročnih sredstvih

$((013 + 014)/002)$

Opombi: Številke v formulah pomenijo ustrezno šifro AOP. * Pri izračunu povprečne vrednosti sredstev in kapitala se upošteva podatek o vrednosti sredstev/kapitala ob koncu tekočega in ob koncu preteklega leta za družbe, ki so poslovale v tekočem letu.